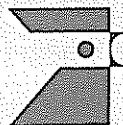

ΔΕΛΤΙΟ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

19

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ
ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ
ΣΕΛ. 9

ΔΥΝΑΜΗ ΕΘΝΙΚΗ

Μια από τις δυναμικότερες επενδύσεις που έγιναν στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια αφορούν τα έργα εκσυγχρονισμού των ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΩΝ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ.

Από τα μεγαλύτερα παγκοσμίως έργα εκσυγχρονισμού, είχαν σκοπό να διπλασιάσουν τον αριθμό των μονάδων παραγωγής και να εγκαταστήσουν την πιο εξελιγμένη υψηλή τεχνολογία με στόχους:

- την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος
- την παραγωγή προϊόντων με τις αυστηρότερες διεθνείς προδιαγραφές
- την ανταπόκριση των προϊόντων στις ανάγκες της αγοράς (αύξηση παραγωγής βενζινών και ντίζελ σε βάρος του μαζούτ)
- την, κατά συνέπεια, δημιουργία ενός ανταγωνιστικού Κρατικού Διυλιστηρίου.

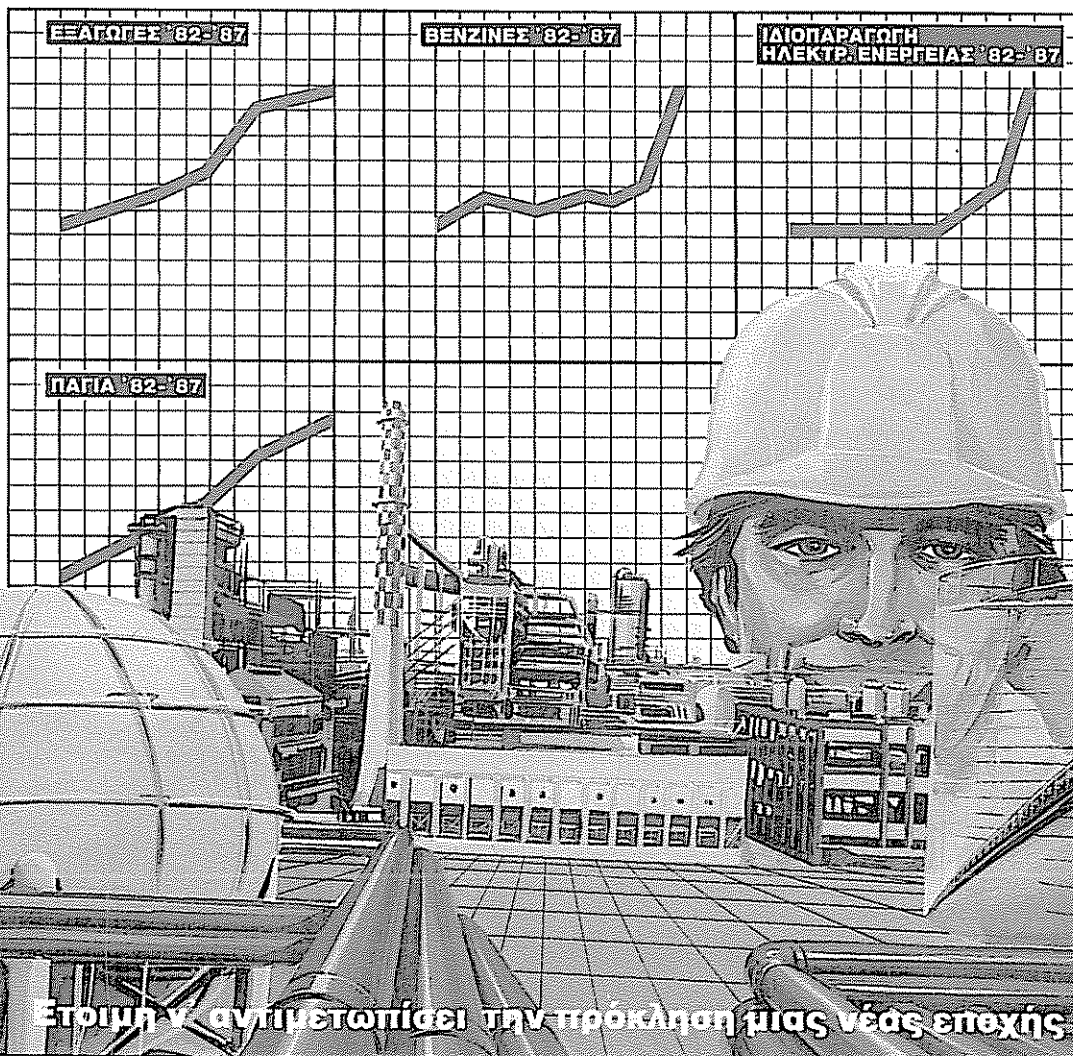
Με την ολοκλήρωση των έργων εκσυγχρονισμού τα ΕΛ.Δ.Α. μπορούν πια να δίνουν στην αγορά μια σειρά νέων προϊόντων (αμελιβόη, βενζίνη χαμηλού μολύβδου, ντίζελ χαμηλού θείου, ντίζελ ειδικών προδιαγραφών για Λεωφορεία).

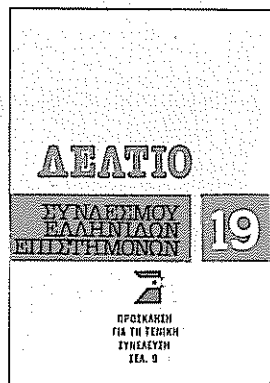
Πανέτοιμα ν' αντιμετωπίσουν ΚΕΡΔΟΦΟΡΑ τη σύγχρονη αγορά πετρελαιοειδών, δίνουν την δυναμική απάντηση του Δημοσίου. Τομέα στην πρόκληση του 1992.

Χωρίς υπερβολή, τα Ελληνικά Διυλιστήρια Ασπροπύργου αποτελούν πλέον ΔΥΝΑΜΗ ΕΘΝΙΚΗ καθώς η συμβολή τους στην οικονομία της χώρας θα αποδειχθεί περισσότερο από θετική!

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ Α.Ε.

ΤΕΥΧΟΣ 19
ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΕΕ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1988

Περιεχόμενα

Γράμμα του Δ.Σ.	1
Ειδήσεις-Σχόλια	2
Πρόσκληση Γ.Σ.	9
Γυναίκες Δημιουργοί	10
Δραστηριότητες	16
Άνθρωπος και Περιβάλλον	17
Παλαιστίνη	25
Σεούλ	27
Ελληνίδα γιατρός	29
Σεισμοί	34

Εκδότης Ειρήνη Δήληρη, Πρόεδρος ΣΕΕ Τατοΐου
94 Κηφισιά - Τηλ. 8075048
Ιδιοκτήτης Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων Βου-
λής 44Α - Τηλ. 3234268
Συντάσσεται από Επιτροπή
Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν τις απόψεις των
συντακτών τους
Φωτοστοιχειοθεσία ΣΟΥΠΕΡ-ΦΩΤ. Ελένη Γκολέμα
Μεσολογγίου 2 - Τηλ. 3613349
Μακέτες, Σελιδοποίηση: «Αντένα» Σκουφά 60 -
Τηλ. 3646392

αγαπητές φίλες

Την καινούργια χρονιά οι κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις σηματοδοτούν μια νέα κατάσταση.

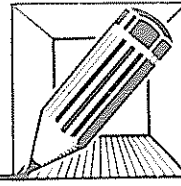
Ο καθημερινός καταγιοσμός των γεγονότων προβληματίζει κάθε υπεύθυνο πολίτη που συνειδητοποιεί πως σ' αυτές τις κρίσιμες για το τόπο στιγμές δεν μπορεί να παραμένει απλός θεατής.

Πρέπει να παρέμβει δυναμικά και να αγωνιστεί για τους δεσμούς που δεμελιώνουν το δημοκρατικό πολίτευμα: δικαιο εκλογικό σύστημα, κοινοβουλευτικό και κοινωνικό έλεγχο (των φορέων), μέσα μαζικής ενημέρωσης, ανεξάρτητη δικαιοσύνη, μεγαλύτερη λαϊκή συμμετοχή και διαφάνεια στα κέντρα λήψης αποφάσεων, προώθηση της ενεργούς συμμετοχής των γυναικών σε όλο το φάσμα της δημόσιας ζωής, πολιτικό, οικονομικό, πολιτιστικό, κοινωνικό και επίλυση των ειδικών προβλημάτων τους.

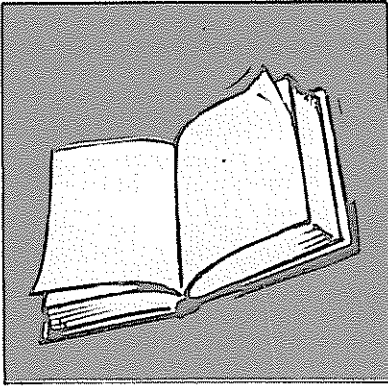
Πιστεύουμε ότι αυτές οι απόψεις δεν εκφράζουν μόνο το ΣΕΕ και τα μέλη του, αλλά ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό γυναικών.

Σ' αυτές τις γυναίκες απευθυνόμαστε και ελπίζουμε πως θα ανταποκριθούν στη πρόσκληση να αγωνιστούμε μαζί, με κύριους στόχους: - περισσότερη ισότητα - περισσότερη δημοκρατία - εντονότερο ρυθμό ανάπτυξης.

Μ' αυτές τις σκέψεις ατενίζουμε το καινούργιο χρόνο και ευχόμαστε να είναι για όλες σας και για όλους μας δημιουργικός και αποδοτικός στον αγώνα για την ιστιμία της γυναίκας σε όλους τους τομείς.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ & χολια

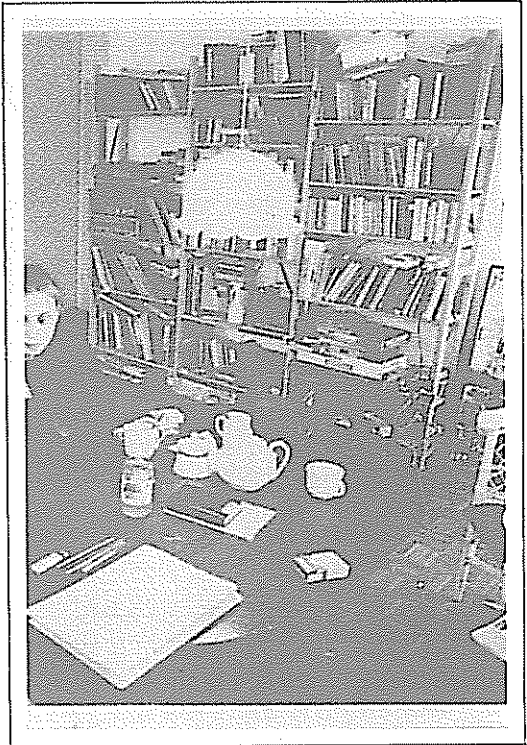
Για τη Βιβλιοθήκη του Συνδέσμου μας

Το Δ.Σ. του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων απευθύνεται στις γυναίκες συγγραφείς, μέλη και μη του ΣΕΕ, και τις παρακαλεί να μας στείλουν τα βιβλία τους – επιστημονικά, φιλολογικά, λογοτεχνικά, καλλιτεχνικά, για το γυναικείο ζήτημα. κ.ά. – συμβάλλο-

ντος έτσι, με την πολύτιμη αυτή προσφορά τους, στη δημιουργία της βάσης μιας μικρής βιβλιοθήκης, που θα λειτουργήσει στα πλαίσια του Συνδέσμου, για την εξυπηρέτηση των μελών του.

Σε μια εποχή, που οι δυσκολίες στη μετακίνηση - συγκοινωνιακές, αποστάσεων συμφόρησης - κάνουν δύσκολη και επίπονη για πολλούς την πρόσβαση στις μεγάλες βιβλιοθήκες, η ύπαρξη και λειτουργία βιβλιοθηκών μικρού βεληνεκούς, μεσά στο χώρο του σωματείου, όπου κινείται και συχνάζει ένας ολόκληρος κόσμος, για τις πρώτες ανάγκες και αναζητήσεις στα πνευματικά του ενδιαφέροντα, πιστεύουμε ότι είναι εξυπηρετική.

Με τη βεβαιότητα ότι οι γυναίκες συγγραφείς θα ανταποκριθούν θετικά σ' αυτό το κάλεσμα, το Δ.Σ. του Συνδέσμου μας ευχαριστεί και αναμένει.

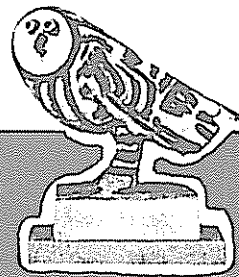
Εγκαινιάστηκε η πρώτη κρατική γυναικεία βιβλιοθήκη

Έγιναν στις 30 Νοεμβρίου 1988 τα εγκαίνια της πρώτης ειδικής βιβλιοθήκης για γυναικεία θέματα, που οργάνωσε η Γενική Γραμματεία Ισότητας με σκοπό να βοηθηθεί και να προωθηθεί η έρευνα στην Ελλάδα πάνω σε όλα τα προβλήματα που αφορούν τη γυναίκα.

Καρπός μιας τετράχρονης προσπάθειας που άρχισε στα 1984, όπως είπε η γενική γραμματέας κ. Χρ. Αντωνίου-Λαίου, η βιβλιοθήκη, που είχε ήδη αρχίσει να λειτουργεί ανεπίσημα και τώρα πια ανοίγει κανονικά τις πύλες της για κά-

θε ενδιαφερόμενο, περιλαμβάνει 4000 περίπου τίτλους βιβλίων, ελληνικών ως επί το πλείστον, αλλά και ξενόγλωσσων, και 75 τίτλους περιοδικών, ταξινομημένων κατά τα εξής θέματα:

1. Κοινωνική Ανθρωπολογία
2. Φιλοσοφία των φύλων, Ιδεολογία (πολιτική των φύλων, θεωρία για τα δύο φύλα, απόψεις πάνω στις γυναίκες)
3. Κοινωνικές Επιστήμες
4. Πολιτική Επιστήμη
5. Ρόλοι των φύλων
6. Εκπαίδευση κατάρτιση
7. Απασχόληση, αγορά εργασίας

8. Γάμος και οικογενειακές σχέσεις
9. Ψυχολογία
10. Σεξουαλικότητα και αναπαραγωγή
11. Γυναικείες Σπουδές
12. Γυναικεία Ιστορία και Πολιτιστική Ιστορία

Η βιβλιοθήκη λειτουργεί και ως δανειστική με το σύστημα δανεισμού των βιβλίων μέσω του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή, που πρόσφατα απόκτησε η Γ.Γ.Ι., στον οποίο θα εισαχθούν σύντομα όλα τα βιβλία και τα έντυπα της βιβλιοθήκης, πράγμα που θα καταστήσει ευκολότερη, πληρέστερη και ταχύ-

τερη την παροχή πληροφοριών σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Η Βιβλιοθήκη είναι ανοιχτή καθημερινά από τις 8.30 π.μ. μέχρις τις 3 μ.μ.

Χαιρετίζουμε την πρωτοβουλία αυτή της Γ.Γ.Ι. και ευχόμαστε να μην περιοριστεί μόνο στην πρωτεύουσα της χώρας, αλλά να επεκταθεί και στις άλλες μεγάλες πόλεις.

Στα εγκαίνια της Βιβλιοθήκης, το Σύνδεσμο εκπροσώπησε η κ. Ελ. Γαρίδη.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΩΡΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Μία σημαντική βιβλιοθήκη, προσφορά ανεκτίμητη στη φιλοσοφική σκέψη γενικά και στους σπουδαστές και μελετητές της φιλοσοφίας στον τόπο μας, που περιλαμβάνει 3.000 τίτλους βιβλίων, άνοιξε τις πύλες της στο αναγνωστικό κοινό, στις 14 Δεκεμβρίου 1988.

Πρόκειται για τη «Φιλοσοφική Βιβλιοθήκη Έλλης Λαμπρίδη», που συγκρότησε η γνωστή για την επιστημονική της κατάρτιση και αξία εκπαιδευτικός, φιλόσοφος, συγγραφέας και κριτικός Έλλη Λαμπρίδη, και που μετά το θάνατό της το 1970, κληροδότησε με τη διαθήκη της στην Ακαδημία Αθηνών τα βιβλία της και το σπίτι της – στο ισόγειο διαμέρισμα της οδού Υψηλάντου 9, στο Κολωνάκι – υπό μορφή Ιδρύματος, για να στεγαστεί εκεί η βιβλιοθήκη.

Ο αρχικός πυρήνας της Βιβλιοθήκης ήταν 500 περίπου τόμοι ελληνικής και ευρωπαϊκής φιλοσοφίας και άλλοι τόσοι λογοτεχνικοί της δωρήτριας. Ο πυρήνας αυτός πλουτίστηκε τα τελευταία χρόνια με τις πολύτιμες δωρέες των βιβλιοθηκών των καθηγητών της φιλοσοφίας Β.Ν. Τατάκη και Χ. Γιερού, όπως και με τη βιβλιοθήκη του Κέντρου Φιλοσοφικών Ερευνών, και έφτασε να αριθμεί την στιγμή αυτή πάνω από 3000 τόμους.

Σημαντικό υλικό επίσης της βιβλιοθήκης αποτελεί το αρχείο της Έλλης Λαμπρίδη, που περιλαμβάνει ιστορικό υλικό από την περίοδο του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, που είχε αποθησαυρίσει όταν διηύθυνε το γραφείο Τύπου, της Ελληνικής Πρεσβείας στο Λονδίνο, η πλούσια αλληλογραφία της με παράγοντες της εποχής καθώς και διάφορα ανέκδοτα φιλοσοφικά μελετήματά της.

Το Ίδρυμα είχε πρόορατα και μια άλλη πολύτιμη δωρεά. Την αλληλογραφία του Ευάγγελου Παπανούτσου με τον γνωστό Βρετανό ιστορικό της Νεοελληνικής Φιλοσοφίας G. P. Henderson, μέλος της Ομάδας Βρεττανών αξιωματικών, που ήρθαν στην Ελλάδα ως σύνδεσμοι του Συμμαχικού Στρατηγείου με τις αντιστασιακές δυνάμεις. Σ' αυτούς η Λαμπρίδη είχε διδάξει ελληνικά πριν κατεβούν στην Ελλάδα.

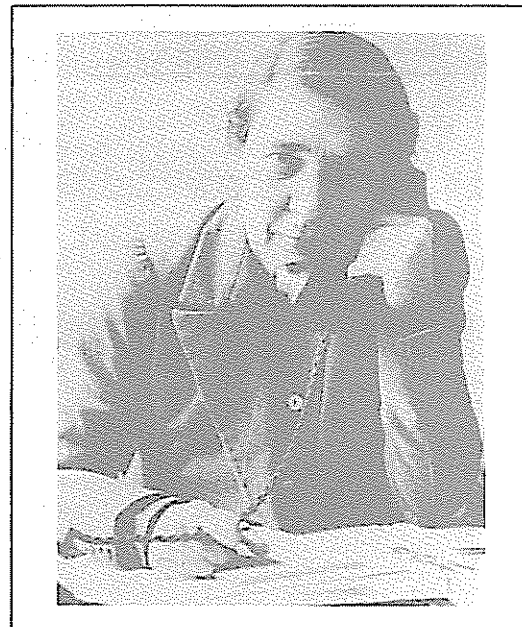
Η Φιλοσοφική Βιβλιοθήκη εποπτεύεται από Επιτροπή Ακαδημαϊκών, των Μ.

Οι ώρες λειτουργίας της Βιβλιοθήκης είναι: Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή: 2-8 μ.μ. Τρίτη, Πέμπτη: 10 π.μ. – 5 μ.μ.
Υψηλάντου 9, τηλ. 7219587

Παλλάντιου, Κ. Δεσποτόπουλου, Σ. Μουτσόπουλου, και με την πολύτιμη σύμπραξη του επιστημονικού συνεργάτη της Ακαδημίας και έως διευθυντή του Κέντρου Φιλοσοφίας της Ακαδημίας Αθηνών κ. Λ. Μπενάκη, που είχε όλη την ευθύνη της οργάνωσης και της λειτουργίας της Βιβλιοθήκης.

Στα εγκαίνια μίλησαν για την προσωπικότητα της Έλλης Λαμπρίδη και την αξία της δωρεάς της, όπως και για το ενδιαφέρον της και την αγωνία της για τον τόπο και την παιδεία του, ο Πρόεδρος της Ακαδημίας κ. Μ. Παλλάντιος, ο ακαδημαϊκός κ. Κ. Δεσποτόπουλος, που χαρακτήρισε τη δωρήτρια τη σημαντικότερη γυναίκα φιλοσοφική σκέψη στην Ελλάδα και τόνισε ότι πρόθεση της Ακαδημίας είναι να καταστήσει τη βιβλιοθήκη αποτελεσματικό παράγοντα ενίσχυσης των φιλοσοφικών σπουδών στην Ελλάδα. Μίλησαν επίσης, η αρχαιολόγος, έφορος Ακροπόλεως κ. Εύη Τουλούπα, μέλος της Επιτροπής για την εκτέλεση της διαθήκης και κύριος συντελεστής διάσωσης των βιβλίων, που είχε εμπιστευθεί, σ' όλο το διάστημα των νομικών και τεχνικών διαδικασιών για την συγκρότηση και λειτουργία της Βιβλιοθήκης, στο Σύνδεσμό μας, και ο κ. Λ. Μπενάκης. Παραθέτουμε μικρό απόσπασμα της ομιλίας του:

«... Η ευγνωμοσύνη και οι ευχαριστίες μας και αυτή την ώρα πρέπει να περιλάβουν πρώτιστα τα μέλη της Επιτροπής για την εκτέλεση της Διαθήκης της Έλλης Λαμπρίδη και εντελώς ξεχωριστά την κ. Εύη Τουλούπα για τη φύλαξη και διάσωση του αρχείου, τη διαχείριση του κληροδοτήματος ως το 1979 και τη συνεχή ως σήμερα συμπάρασταση, τον Σύνδεσμο Ελληνίδων Επιστημόνων για τη φύλαξη των 1000 περίπου βιβλίων της Έλλης Λαμπρίδη, επί προεδρίας Αμαλίας Φλέμινγκ, βιβλία που μας απέδωσαν μέχρις ενός, όταν είμαστε έτοιμοι να τα παραλάβουμε στους χώρους μας. Για τη φροντίδα μιας νέας καταγραφής οφείλουμε ευχαριστίες στην καθηγήτρια κ. Μ. Δραγώνα-Μονάχου,

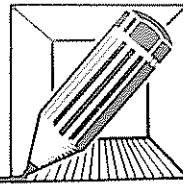

της οποίας μάλιστα δύο κείμενα για την Έλλη Λαμπρίδη δημοσιεύθηκαν στο «Δελτίο» του Συνδέσμου, συντηρώντας έτσι τη μνήμη της και το προς αυτήν χρέος μας...»

Ωστόσο, η Έλλη Λαμπρίδη δεν περιορίστηκε μόνο στο καθαρά εκπαιδευτικό και φιλοσοφικό της έργο. Ανήσυχη ιδιοσυγκρασία, ασπάστηκε από τα νεανικά της χρόνια τις νέες προοδευτικές ιδέες, τις οποίες διατήρησε με συνέπεια σ' όλη τη ζωή της. Δοκίμασε μάλιστα και τη μεγάλη, δυστυχία, να χάσει από αδέσποτη, στα Δεκεμβριανά, τη δεκαεννιάχρονη μονάχα κόρη της Νίκη. Πληγή που ποτέ δεν γιατρεύτηκε. Υπήρξε ηγετικό στέλεχος της συνδικαλιστικής κίνησης, υπό τον Στρ. Σωμερίτη, στα χρόνια πριν από τη δικτατορία των Συνταγματαρχών. Ενδιαφερόταν επίσης έντονα για τη χειραφέτηση και τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην Ελλάδα και συνέβαλε αποφασιστικά με τις παρεμβάσεις της και τη δράση τους στην επιτυχία των στόχων που έβαζε τότε (1964-1967) η Πανελλαδική Ένωση Γυναικών (ΠΕΓ), ως Αντιπρόεδρος του μεγαλύτερου τμήματος της οργάνωσης, του Τμήματος της Αθήνας.

Ανάμεσα στις φιλολογικές εργασίες της Έλλης Λαμπρίδη θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφέραμε την άρτια και γλαφυρή μετάφραση της Ιστορίας του Πελοποννησιακού πολέμου του Θουκυδίδη.

Ελ. Γαρίδη

ΕΙΔΗΣΕΙΣ & χολια

ΙΔΡΥΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Στη χώρα μας μεγάλος αριθμός γυναικών, κυρίως νέων, και των παιδιών τους κακοποιούνται από τους συζύγους τους. Εντυπωσιακό είναι ότι οι θαναυσότερες κακοποιήσεις διαπράττονται από συζύγους-επιστήμονες. Αυτές τις τόσο συνταρακτικές αποκαλύψεις έκανε στις 3.10.1988, ο προϊστάμενος της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας κ. Ν. Μπερδής.

Το μεγάλο αυτό κοινωνικό πρόβλημα φαίνεται ότι αρχίζει να αντιμετωπίζεται από την πολιτεία για πρώτη φορά με οργανωμένο και ουσιαστικό τρόπο. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, σε συνεργασία με το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, ίδρυσαν το Κέντρο Κακοποιημένων Γυναικών, που έχει σκοπό να ενημερώνει και να βοηθά τις κακοποιημένες γυναίκες ώστε να βρίσκουν τις καλύτερες λύσεις για τη ζωή τους.

Το Κέντρο άρχισε να λειτουργεί από τις 17.10.1988 και αποτελείται από δύο υπηρεσίες: 1) Το γραφείο υποδοχής, (Μάρνη 32, τηλ.: 5235250, 5235318), όπου θα δίνονται νομικές συμβουλές και άλλες πληροφορίες και 2) το σπίτι-καταφύγιο, όπου θα φιλοξενοούνται προσωρινά οι κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ενδιαφέροντα, και σε μερικά σημεία αναπάντεχα, ήταν τα αποτελέσματα έρευνας με θέμα την «πολιτική συμπεριφορά των γυναικών» στην Ελλάδα. Την έρευνα έκανε το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) ύστερα από πρόταση του Υφυπουργείου Ισότητας. Το γενικό συμπέρασμα της έρευνας αυτής είναι ότι σήμερα δεν υπάρχει ένα ομοιογενές πρότυπο γυναικείας πολιτικής συμπεριφοράς, ούτε ομοιογενές πρότυπο γυναικείας πολιτικής συμπεριφοράς, ούτε

Είναι γνωστό ότι στη Βουλή και στην κυβέρνηση συμμετέχουν πολύ λίγες γυναίκες. Που κυρίως οφείλεται αυτό κατά τη γνώμη σας;

	Γυναίκες % των απαντήσεων	Συγκριτικά Άνδρες
Οι γυναίκες δεν έχουν ίσες ευκαιρίες με τους άνδρες να αναδειχθούν	64,9	57,5
Οι γυναίκες δεν ενδιαφέρονται για την πολιτική	21,0	27,5
Οι γυναίκες δεν έχουν τις αναγκαίες ικανότητες	14,0	15,1

Νομίζετε ότι είναι καλύτερο για τη γυναίκα:

	Γυναίκες % των απαντήσεων	Συγκριτικά Άνδρες
Να μην εργάζεται	7,1	14,9
Να εργάζεται μέχρι να παντρευτεί	4,5	9,2
Να εργάζεται μέχρι να κάνει παιδιά	9,3	9,4
Να σταματά την εργασία μέχρι να μεγαλώσει τα παιδιά της και να ξαναδουλέψει μετά	21,4	21,0
Να εργάζεται συνεχώς μέχρι τη σύνταξη	57,6	45,6

ομοιογενές σύστημα αντιλήψεων για την κοινωνική και πολιτική θέση της Ελληνίδας. Αυτήν χαρακτηρίζουν παραδοσιακές και σύγχρονες αντιλήψεις όπου εμπλέκονται και αμεσότερες πολιτικές επιλογές. Οι αντιλήψεις αυτές διαφοροποιούνται ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο και την ηλικία.

Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκε δείγμα 2.000 ατόμων, αντιπροσωπευτικό του γυναικείου πληθυσμού από 18 ετών και πάνω. Για τη σύγκριση με τους άντρες χρησιμοποιήθηκε επίσης συμπληρωματικό δείγμα 1.000 ατόμων, αντιπροσωπευτικό του αντρικού πληθυσμού ηλικίας 18 ετών και πάνω.

Τα αποτελέσματα υπήρξαν άλλοτε αναμενόμενα και άλλοτε προκάλεσαν έκπληξη όπως το ότι το 20,4% των γυναικών δεν θα εννοληθεί καθόλου ή θα εννοληθεί λίγο αν καταρθεί το δικαίωμα της ψήφου για τις γυναίκες. Βέβαια αυτό το ποσοστό ανήκει στις μεγάλες ηλικίες, ενώ το αντίστοιχο για τις νεαρές γυναίκες ηλικίας 18 έως 29 χρόνων, είναι 7,2%. Ίσως εξήγηση να αποτελεί και η αδιαφορία των πολιτικών για τις μεγαλύτερες ηλικίες των γυναικών. Σύμφωνα με την έρευνα, το 73% των γυναικών πάνω από 60 χρονών θεωρούν ότι οι πολιτικοί δεν ασχολούνται αρκετά με τα προβλήματα τους. Κατά μέσο όρο όλων των ηλικιών το ίδιο πιστεύει το 68,3% των γυναικών.

Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα ποσοστά για τις απόψεις πάνω σε συγκεκριμένα γυναικεία ζητήματα. Το 56,7% των γυναικών θεωρεί μέτρο πρόδου τη νομιμοποίηση των αμβλώσεων. Όμως το 52,4% διαφωνεί με τον πολιτικό γάμο.

Οι λιγότερο μορφωμένες γυναίκες αποδέχονται σε μεγαλύτερο ποσοστό

την άποψη ότι η πολιτική ανήκει στα ενδιαφέροντα του άντρα αποκλειστικά. Τα υψηλότερα ποσοστά ενδιαφέροντος, ενημέρωσης και συμμετοχής στα κοινά παρουσιάζουν οι ψηφοφόροι του ΚΚΕ, τα μικρότερα της Ν.Δ., ενώ οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ καταλαμβάνουν σχεδόν πάντα μία ενδιάμεση θέση. Στα άτομα με ανώτερη και ανώτατη μόρφωση, το συνολικό ποσοστό διαφοροποιείται ελάχιστα από το φύλο, όπου το 68,3% των γυναικών και το 72% των αντρών δηλώνουν πολύ ή αρκετό ενδιαφέρον για την πολιτική.

Ας ελπίσουμε πως αυτή η έρευνα όπως και όλες οι μελλοντικές έρευνες που αφορούν τις Ελληνίδες, δεν θα μένουν στα συρτάρια, αλλά ότι θ' χρησιμεύουν για τη χάραξη πιο δίκαιης οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής, όπου ο γυναικείος λόγος θα έχει ισάξια βαρύτητα.

σεμινάριο

Στις 19-12-88 η Γ.Γ.Ι. διοργάνωσε ημερίδα προκειμένου να ενημερωθούν οι γυναικείες οργανώσεις για το θέμα των ποσοτώσεων. Έγινε εισήγηση εκ μέρους της Δρ. Μαρίτα Εστόρ, εκπροσώπου του Υπουργείου για τη Νεολαία, Οικογένεια, Γυναίκα και Υγεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το θέμα των ποσοτώσεων και της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Ακολούθησαν τοποθετήσεις των γυναικείων οργανώσεων. Το Σύνδεσμο εκπροσώπησαν η κ. Ελένη Γαρίδη (Β' αντιπρόεδρος του Διοικ. Συμβουλίου) και η κ. Εύη Νάκου (μέλος του Δ.Σ.)

*

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Συμπόσιο με θέμα την «ερμηνεία του Συντάγματος» πραγματοποιήθηκε στην Πάντειο στις 13,14,15/10/88 από το Ανώτερο Φροντιστήριο Συνταγματικού Δικαίου προς τιμήν του απερχόμενου από την ενεργό εκπαιδευτική δραστηριότητα μεγάλου συνταγματολόγου μας Αριστόβουλου Μάνεση.

Στο Συνέδριο συμμετείχε το σύνολο σχεδόν των καθηγητών του Κλάδου των ανώτατων σχολών της χώρας, όπως και διαπρεπείς ξένοι επιστήμονες, μεταξύ των οποίων και ο αντιπρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δυτικής Γερμανίας, **Ε. Μάρενχολτζ**.

Το λεπτό αυτό και σημαντικό για την ύπαρξη της Δημοκρατίας θέμα έκανε τις ομιλίες ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες. Ο κ. Αρ. Μάνεσης ανέφερε ότι η ερμηνεία του καταστατικού χάρτη της πολιτείας από τους ειδικούς επιστήμονες εμφορείται από τη μέριμνα «για την αποτροπή αυθαιρεσιών και καταχρήσεων κατά την άσκηση της εξουσίας... και δεν αποτελεί προκάλυμμα για την κάλυψη της ανομίας. Η Βουλή στερείται της δυνατότητας έναντι των δικαστηρίων, για εγκυρότερη ερμηνεία του Συντάγματος. **Είναι ανιστόρητο να υποστηριχθεί, είπε χαρακτηριστικά, ότι η πλειοψηφία είναι πάντα δημοκρατική καθώς και το αντίθετο**». Ο ίδιος σημείωσε επίσης ότι η ερμηνεία που δίνεται στις συνταγματικές διατάξεις διακινείται σε τρία επίπεδα: 1) του ανώνυμου πολίτη, που χαρακτηρίζεται από τη συμπεριφορά του έναντι της συνταγματικής τάξης, η οποία κατά τη βάση εξαρτάται από το βαθμό της πολιτικής αγωγής, αν και ανεξάρτητα από το τελευταίο, είναι η πιο ενδεδειγμένη, 2) του δικαστή. Στην περίπτωση αυτή η βαθειά γνώση του νόμου, η αμεροληψία και η αποστασιοποίηση από συγκεκριμένες καταστάσεις αποτελούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις και για τη σωστή ερμηνεία

και 3) του ειδικού επιστήμονα-συνταματολόγου, που προϋποθέτει πέρα από τη νομική επιχειρηματολογία, και το εχέγγυο της «κρίσεως του αγαθού ανδρός».

Ο καθηγητής κ. **Δημ. Τσάτσος** είπε μεταξύ άλλων ότι «ο λόγος που γίνεται για την πολιτεία και τους θεσμούς της είναι κοινωνική στάση, πράξη πολιτική, που αξιώνει μελέτη και ευθύνη. Με το Συνέδριο θέλουμε να δείξουμε τη σοβαρότητα προβλημάτων της ερμηνείας του Συντάγματος. Χρειάζεται μεγάλη πολιτική κουλτούρα και ωριμότητα σ' ένα λαό για να μπορεί να κάνει αυτές τις διακρίσεις». Ο κ. Τσάτσος επίσης χαρακτήρισε «πολύ δυσάρεστο» το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια ομάδες ερμηνείας του Συντάγματος έχουν μεταβληθεί σε «οιονεί δικαστές» επί συνταγματικών θεμάτων.

Ο λέκτορας κ. **Α. Λοβέρδος** μεταξύ άλλων είπε ότι το εκλογικό σώμα, όπως έχει μάθει να είναι δύσπιστο απέναντι στους πολιτικούς, να σινηθίσει να είναι δύσπιστο και απέναντι στους ειδικούς, ανησυχώντας πάντα μήπως τελικά κάποιο κόμμα εκ του πονηρού σκεπτόμενο, ψάξει να βρει το δικό του συνταγματολόγο. Αυτό, είπε, είναι πολύ πιθανό να συντελεστεί στην Ελλάδα.

Ο τέως πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και νυν **Υπουργός Δικαιοσύνης κ. Β. Ρώτης** αναφερόμενος στον δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας νόμων, υποστήριξε ότι ο δικαστικός λειτουργός από δύο ή περισσότερες ερμηνευτικές εκδοχές είναι υποχρεωμένος να προτιμήσει εκείνη που δεν αντιφάσκει προς το Σύνταγμα, και μόνο σε οριακές αντιθέσεις είναι επιτρεπτή η άσκηση του ελέγχου.

Ο αντιπρόεδρος του Ομοσπονδικού Συνταγματικού Δικαστηρίου κ. **Μάρενχολτζ** τόνισε για την κατάχρηση εξουσίας ότι αν είναι μεγάλη ή μικρή η κατάχρηση σε κάθε δημοκρατική χώρα, εξαρτάται από την ποιότητα των αντιπολιτευτικών δυνάμεων και κυρίως των θεσμών που εκπροσωπούν οι δημοσιογράφοι. Ολοκλήρωσε λέγοντας ότι «εκεί όπου δεν υπάρχει ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένη κοινή γνώμη την ώρα που λειτουργεί η πολιτεία, ακολουθούν οι επόμενες εκλογές».

ΝΕΟ ΦΑΡΜΑΚΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥ AIDS

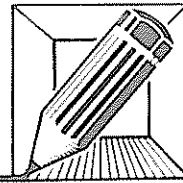
Ο ΣΕΕ με μεγάλη προσοχή παρακολουθεί τον τελευταίο καιρό τον αγώνα των επιστημόνων κατά του AIDS. Στο προηγούμενο τεύχος μας είχε δημοσιευθεί ενημερωτικό άρθρο του κ. Ματσανιώτη για την αρρώστια και τις κοινωνικές της προεκτάσεις.

Θεωρώντας απαραίτητη και σημαντική τη διαρκή ενημέρωση πάνω σ' αυτό το θέμα, με χαρά ενημερωθήκαμε για το φάρμακο CD4 που είναι η τελευταία ανακάλυψη των επιστημόνων στον αγώνα κατά του AIDS. Πρόκειται για νέο προϊόν της γενετικής επιστήμης που θα πρέπει να παίξει το ρόλο της ασπίδας στα κύτταρα που δέχονται την επίθεση του ιού του AIDS. Το φάρμακο βρίσκεται ακόμη σε πειραματικό στάδιο. Πληροφορίες αναφέρουν ότι μια επιστημονική ομάδα κάνοντας θεραπεία με το νέο αυτό φάρμακο σε 53 ασθενείς, είχε θετικά αποτελέσματα.

Γιαυτό το φάρμακο έγιναν οι περισσότερες συζητήσεις στο Διεθνές Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στον Άγιο Μαρίνο, όπου συγκεντρώθηκαν 1.000 γιατροί, ερευνητές και επιστήμονες από όλο τον κόσμο, που τα τελευταία χρόνια δίνουν τη μάχη κατά του AIDS.

Στο Συνέδριο επίσης διαπιστώθηκε για άλλη μια φορά η σύγχυση που επικρατεί με ανακοινώσεις αντιφατικών στοιχείων, συγκρουόμενων προβλέψεων και εντυπωσιακών ανακοινώσεων. Όμως, παρά την αβεβαιότητα και τη σύγχυση είναι πολύ σημαντικό ότι ορισμένα στοιχεία, όπως ειπώθηκε στο Συνέδριο, είναι σίγουρα: η μετάδοση του AIDS γίνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο με το αίμα και το σπέρμα. Αυτό που είναι δύσκολο να προβλέψουμε και να καθορίσουμε είναι η ανάπτυξη του ιού σε κάθε οργανισμό που εκδηλώνεται πάντα διαφορετικά.

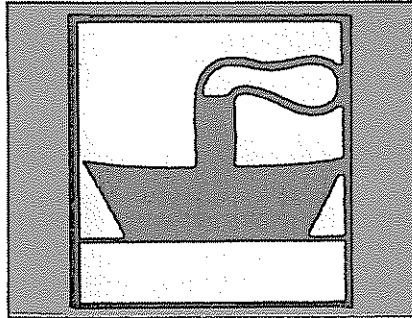
Τα πρώτα αποτελέσματα από τις εργαστηριακές μελέτες για το CD4 ήταν **ιδιαίτερα ενθαρρυντικά**, αλλά οι επιστήμονες φοβούμενοι ότι θα υπάρξουν πρώιμοι πανηγυρισμοί κρατούν επιφυλακτική στάση.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ & σχολια

«Το μεροκάματο του τρόμου»

Με αφορμή το τραγικό δυστύχημα στη ναυπηγοεπισκευαστική βάση του Περάματος, δυστύχημα που είχε σαν αποτέλεσμα να σκοτωθούν 4 έλληνες εργάτες και να τραυματισθούν άλλοι 20 συνάδελφοί τους, ο ΣΕΕ ενώνει την φωνή του με τις άλλες φωνές διαμαρτυρίας και αγανάκτησης για την προχειρότητα, την ανευθυνότητα και την έλλειψη στοιχειωδών μέτρων υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, πράγμα που δημιουργεί απaráδεκτες συνθήκες εργασίας σε χώρους, όπου είναι γνωστό ότι γίνονται σοβαρές και επικίνδυνες επισκευές, όπως οι επισκευές στο εσωτερικό δεξαμενοπλοίων, για τις οποίες οι διεθνείς κανονισμοί ασφαλείας είναι αυστηρότατοι, όπως οφείλουν να είναι, μια και η παραμικρή αβλεψία μπορεί να οδηγήσει στην ανάφλεξη των αερίων μειγμάτων και την κατα-

στροφική έκρηξη.

Δεν αρκεί όμως η ύπαρξη της σχετικής νομοθεσίας. Είναι ζωτικής σημασίας, στην κυριολεξία, η τήρηση των διατάξεων και η αυστηρή εφαρμογή των κανονισμών, με σωστούς και τακτικούς ελέγχους, για να μη θρηνήσουμε κι άλλα θύματα και να σπάσει πια η αλυσίδα των ατυχημάτων και δυστυχημάτων, τόσο στο Πέραμα όσο και στην υπόλοιπη Ελ-

λάδα.

Υπενθυμίζουμε ότι ο ΣΕΕ, ιδιαίτερα ευαίσθητος στα κοινωνικά προβλήματα που αφορούν όλες τις κατηγορίες των εργαζομένων, είχε οργανώσει ήδη παλαιότερα ημερίδα με θέμα «Υγιεινή και ασφάλεια στους χώρους εργασίας».

Το γενικό συμπέρασμα της ημερίδας ήταν, πως παρά τα θήματα προόδου που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στη σχετική νομοθεσία, απαιτείται ακόμη πολλή δουλειά για:

- τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας,
- τη λήψη προοδευτικών μέτρων,
- την αυστηρή εφαρμογή των κανονισμών με σωστούς και τακτικούς ελέγχους, γιατί δυστυχώς οι στατιστικές δείχνουν πως η Ελλάδα κατέχει θλιβερή θέση στον τομέα των εργατικών ατυχημάτων.

Πως ετοιμαζόμαστε για την Ολυμπιάδα του 96;

Ολυμπιάδα: μια τεραστίων διαστάσεων -σε χώρο, χρήμα, ανθρώπινο δυναμικό- διοργάνωση. Για το 1996 τη διεκδικεί η Ελλάδα, ή μάλλον η ελληνική κυβέρνηση. Ήδη δημιουργήθηκε και η Εκτελεστική Επιτροπή Τέλεσης των αγώνων και μελετάται η χωροταξική και πολεοδομική πλευρά της υπόθεσης.

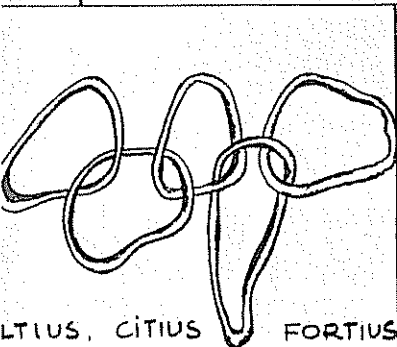
Ενώ αφίνονται για το μέλλον ζητήματα εξίσου σημαντικά, όπως: ποιο εί-

ναι το κόστος των Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων και πως θα καλυφθεί; Σε τι πρόγραμμα αναπτυξιακό θα ενταχθεί ώστε να μην αποτελέσει άλλη μια φορολογική επιβάρυνση του μέσου Έλληνα πολίτη; Ποιος ή ποιοι θα καρπωθούν τα αναμενόμενα κέρδη, κ.ά.

Δεν είμαστε κατ' αρχήν κατά της διοργάνωσης των Ολυμπιακών στην Αθήνα. Αντίθετα, πιστεύουμε ότι μπορούν να γίνουν αφορμή για μια αναβάθμιση (με τα έργα υποδομής που θ' απαιτηθούν) του Λεκανοπεδίου. Και λέμε αφορμή γιατί η αιτία πιστεύουμε ότι πρέπει να αναζητηθεί σε βαθύτερους προβληματισμούς της πολιτικής εξουσίας και σε επιστημονικά επεξεργασμένα προγράμματά της

με στόχο την ανάπλαση του Λεκανοπεδίου. Όμως μέχρι τώρα, αυτό που έχουμε εισπράξει είναι μεγάλα λόγια, και διάφανη μικροπολιτική σκοπιμότητα (που έφθασε μέχρι και σε εναγκαλισμούς με τον «τέως»).

Ας υπάρξει μια τέτοια πλήρης τοποθέτηση του ζητήματος. Γιατί πιστεύουμε ότι ο εύκολα εντυπωσιαζόμενος πολίτης, δίνει τη θέση του σήμερα στον σκεπτόμενο και ελέγχοντα την όποια εξουσία πολίτη. Και εκ μέρους του τελευταίου θέλουμε να πούμε: Κύριοι, πρέπει να μας πείσετε ότι οι Ολυμπιακοί δεν θα είναι νέοι Μόρνοι, νέοι Αχελώοι, νέα σκάνδαλα και προμήθειες. Θέλουμε πλήρη και διαφανή ενημέρωση για όλο εγχείρημα.

LTIUS, CITIUS FORTIUS
... ANABOLICUS

Μέχρι τώρα ξέραμε ότι τα παιδιά γίνονται συχνά αντικείμενα εκμετάλλευσης, κακοποίησης, παράνομης υιοθεσίας, δουλεμπορίου, πορνείας, επαιτείας ή και διακίνησης ναρκωτικών.

Νομίζαμε δηλαδή ότι ξέραμε τα πάντα για την αφόρητη εκμετάλλευση της «τρυφερής» ηλικίας από ενήλικες και πάντα για το κέρδος, το κίνητρο κριό που γκρεμίζει όλους τους φραγμούς.

Η είδηση είναι ότι ένα αποτρόπαιο **εμπόριο θρεφών** ανθεί στη Λατινική Αμερική και στην Ασία. Τα προϊόντα αυτού του εμπορίου, άλλοτε **καταλήγουν στα στείρα ζευγάρια** της ανεπτυγμένης Δύσης, ενώ τις περισσότερες φορές –κι αυτό είναι το νέο σοκ– **διαμελίζονται και τα όργανά τους προσφέρονται για μεταμόσχευση σε παιδιά των δυτικών χωρών, του αναπτυγμένου Βορρά.**

Στη Γαλλία, η Εφημερίδα «Λιμπερασσιόν» και το περιοδικό «Πουάν» ρίχνουν φως σ' αυτό το όργιο κερδοσκοπίας κι εκμετάλλευσης των απελπισμένων τριτοκοσμικών γονέων από το οποίο πλουτίζουν τριτοκοσμικοί και δυτικοί μεσάζοντες.

«Παιδιά από φτωχές οικογένειες της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής

Αφιερώνεται στην εκστρατεία Βορρά-Νότου

πολλές φορές ανάπηρα, απάγονται ή αγοράζονται σε εξευτελιστική τιμή από την οικογένεια τους ή κάποιο «φιλανθρωπικό» ίδρυμα και με πλαστά χαρτιά περνούν στις ΗΠΑ, όπου ιδιωτικές κλινικές απόλυτης εχεμύθειας, τους αφαιρούν μάτια, νεφρά, καρδιά! Ενδεικτικά μόνο αναφέρεται ότι σ' ένα από τα ιδρύματα της Γουατεμάλας, ανακαλύφθηκε ένας φάκελος από την 1η Οκτωβρίου 1986 ως την 31η Μαρτίου 1987 πουλήθηκαν 170 παιδιά. Τα 79 στις ΗΠΑ, 27 στο Βέλγιο, 16 στην Ιταλία, 13 στον Καναδά, 12 στη Νορβηγία, 8 στην Ελβετία, 6 στην Δ. Γερμανία και 5 στη Γαλλία.

Το θέμα έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις και πόλεμος έχει ξεσπάσει μεταξύ της «Ισθόστια» που κατηγορεί τους Αμερικανούς για ρατσισμό απέναντι στους λαούς της Ν. Αμερικής και επικαλείται πηγή τον Οργανισμό Προστασίας του Παιδιού που έχει έδρα τη Γενεύη και των Αμερικανών που ζητούν από την ΔΕΙ να διαψεύσει τις πληροφορίες

Τουριστική προ(σ)βολή της Ελλάδας!

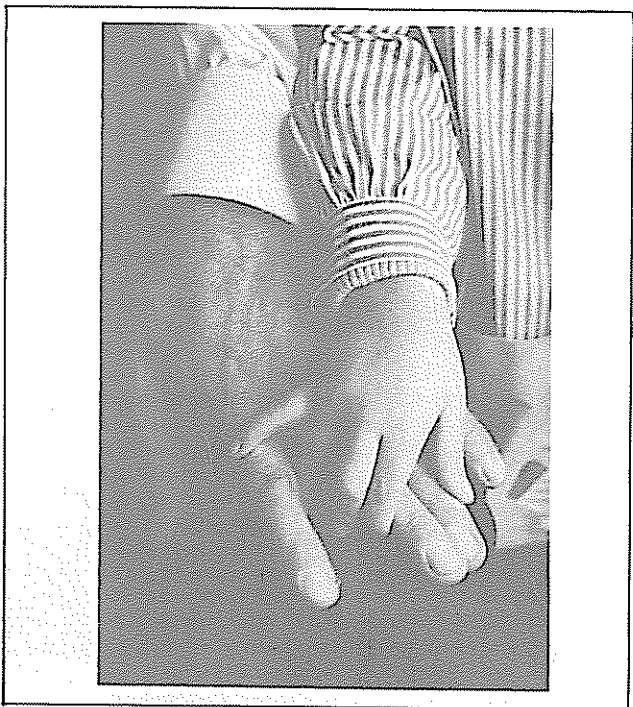
Το καλοκαίρι, μαζί με τις χαρές των διακοπών και τις ταιπαιρωρίες του καύσωνα, φέρνει και τα κύματα των τουριστών στην Ελλάδα.

Και αυτοί οι τουρίστες συνηθίζουν να στέλνουν στους φίλους τους μικρά ή μεγαλύτερα μηνύματα πάνω στις γνωστές μας κάρτες, που κατακλύζουν

τα περίπτερα, τα μαγαζιά, ακόμα και τα καλάθια των υπαίθριων μικροπωλητών...

Όμως, τα τελευταία καλοκαίρια κυκλοφορούν κάποιες κάρτες δήθεν καλλιτεχνικές, δήθεν προσοδευτικές, που κάθε άλλο παρά βοηθούν στην «αναβάθμιση της ποιότητας» του τουρισμού, που επιδιώκεται γενικά...

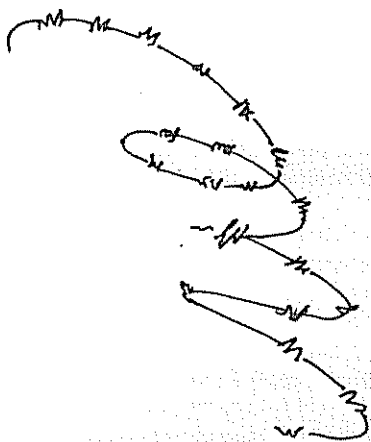
- Τι διαφημίζουν τελικά αυτές οι κάρτες;
- Πού απευθύνονται;
- Αυτή την Ελλάδα καλούνται να γνωρίσουν οι τουρίστες;

γιατί τις θεωρούν «επιχείρηση παραπληροφόρησης» οργανωμένη από τις Σοβιετικές υπηρεσίες και τον αντιαμερικανικό τύπο.

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις Βρυξέλλες απαιτεί να διεξαχθεί έρευνα. Ο Κλοντ Σεισόν, πρόεδρος της Επιτροπής, δηλώνει ότι η δια-

κίνηση οργάνων απαγορεύεται αυστηρά από τους νόμους περί υιοθεσίας στην Κοινότητα. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε πληροφόρηση αν η έρευνα αυτή άρχισε, και πόσα εμπόδια αντιμετωπίζει γιατί, γι' αυτό τουλάχιστον δεν μπορεί κανείς ν' αμφιβάλλει!

Δίκες στην Τουρκία

Ο Σύνδεσμος με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και θέρμη παρακολουθεί και συμπαραστέκεται στους συλληφθέντες, βασανισθέντες και ήδη δικαζόμενους πολιτικούς ηγέτες του τουρκικού λαού Ν. Σαργκίν και Χ. Κουτλού.

Η πρόεδρος Ειρήνη Δηλάρη και η αντιπρόεδρος Ρούλα Κακλαμανάκη είναι μέλη της γραμματείας της «επιτροπής για την απελευθέρωση των Χ. Κουτλού και Ν. Σαργκίν και για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Τουρκία».

Η επιτροπή αυτή στην αρχική διακήρυξή της είχε δηλώσει ότι:

«Σύμφωνα με τις καταστατικές αρχές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) την Τελική Πράξη του Ελσίνκι και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών,

Διαμαρτυρόμαστε με τον πιο έντονο τρόπο για τη σύλληψη στις 16 Νοέμβρη 1987 του ηγέτη του Κομμουνιστικού Κόμματος Τουρκίας Χ. Κουτλού και του ηγέτη του Εργατικού Κόμματος Ν. Σαργκίν, που αφιφώντας αυθαίρετες απαγορεύσεις, είχαν το θάρρος να γυρίσουν στην πατρίδα τους για να ασκήσουν τα νόμιμα πολιτικά τους δικαιώματα.

Θεωρούμε την κυθέρνηση Οζαλ, την Εισαγγελία και το δικαστήριο Κρατικής Ασφάλειας της Τουρκίας υπεύθυνους για τη σύλληψη-φυλάκιση των δύο ηγετών και τα απάνθρωπα βασανιστήρια.

Απαιτούμε την άμεση και χωρίς όρους απελευθέρωση τους και την κατοχύρωση του δικαιώματός τους για πολιτική δράση, τη νομιμοποίηση όλων των κομμάτων, την επιστροφή των πολιτικών προσφύγων, καθώς και την απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατουμένων και την

αποκατάσταση των δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών του Τουρκικού λαού. Τούτο θα συμβάλει στην ανάπτυξη της συνεργασίας και της φιλίας ανάμεσα στους λαούς και την εδραίωση της ειρήνης στην Ανατολική Μεσόγειο».

Η δίκη των Γενικών Γραμματέων του Εργατικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος της Τουρκίας μαζί με άλλα 14 άτομα (ανάμεσά τους και μια γυναίκα μαζί με τον άνδρα της) που κατηγορούνται ως μέλη του ΚΚΤ χωρίς κανένα στοιχείο, άρχισε

νοποίηση από τους Τούρκους δικηγόρους και τους άλλους πολίτες που παρακολουθούν τη δίκη και αγωνίζονται για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα.

Στις ελληνικές αντιπροσωπείες, συμμετέχουν κάθε φορά βουλευτές, δήμαρχοι, συνδικαλιστές και γενικά μέλη κοινωνικών και πολιτικών φορέων από όλες σχεδόν τις πολιτικές παρατάξεις. Στις 21.9.1988, επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας ήταν η αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Ρούλα Κακλαμανάκη, η οποία είχε κάνει τις εξής δηλώσεις κατά την αναχώρηση της αντιπροσωπείας:

«Ονομάστηκε «Δίκη του αιώνα» από τους ίδιους τους κατηγορούς των πολιτικών ηγετών Σαργκίν και Κουτλού, των δικηγόρων και των άλλων συναγωνιστών τους. Είναι πολύ φυσικό για μας, να θέλουμε να παρακολουθήσουμε από κοντά αυτή τη δίκη, για τους εξής κυρίως,

στις 8 Ιουνίου στο Δικαστήριο Εθνικής Ασφάλειας της Άγκυρας. Η διαδικασία κρατάει μια μέρα και διακόπτεται για άλλη δικάσιμη μετά από 8 ημέρες έως και ένα μήνα (όσο πάει και αραιώνει ο χρόνος της αναβολής).

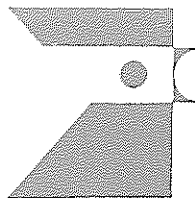
Κάθε φορά πηγαίνουν στην Άγκυρα για παρακολούθηση της δίκης διεθνείς αντιπροσωπείες, κυρίως από το χώρο της Δ. Ευρώπης. Η Ελληνική αντιπροσωπεία κρατάει πάντα μια ξεχωριστή θέση και γίνεται δεκτή με ιδιαίτερη τιμή και ικα-

σπουδαίους και σοβαρούς λόγους:

– Θέλουμε να δούμε και να ακούσουμε από κοντά, τι, πώς και γιατί δικάζεται. Να βγάλουμε τα συμπεράσματά μας για το τι συμβαίνει σ' αυτόν τον αιώνα.

– Θέλουμε να συμπαρασταθούμε στους δικαζόμενους. Να τονώσουμε το ηθικό τους. Να τους κάνουμε να νιώσουν ότι μαζί τους δικαζόμαστε και δικάζουμε όλοι.

– Θέλουμε να ενώσουμε τις δυνάμεις μας με όλους εκείνους που τους υπερασπίζονται, τόσο στο πο-

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

Ο Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων, καλεί τα μέλη του σε τακτική **Γενική Συνέλευση** που θα γίνει την **Τετάρτη 15 Μαρτίου 1989** στα γραφεία του Συνδέσμου μας (Βουλής 44α) και ώρα 6 μ.μ. με θέματα:

1. Απολογισμός δράσης του Δ.Σ. από την εκλογή του μέχρι σήμερα.
2. Ταμιακός απολογισμός και Έκθεση Εξελεγκτικής Επιτροπής.
3. Εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής για τη διενέργεια εκλογών για την ανάδειξη Νέου Διοικητικού Συμβουλίου.

Αν δεν υπάρξει απαρτία, η **Γενική Συνέλευση**, θα πραγματοποιηθεί την **Τετάρτη 22 Μαρτίου 1989**, στον ίδιο τόπο την ίδια ώρα και με τα ίδια θέματα, ανεξάρτητα από τον αριθμό των παρόντων μελών.

Υπενθυμίζεται ότι δικαίωμα συμμετοχής στη Γενική Συνέλευση έχουν τα ταμειακά τακτοποιημένα μέλη. Πληρωμή συνδρομής μπορεί να γίνει μέχρι την έναρξη της Συνέλευσης.

Η Γεν. Γραμματέας
Φλώρα Καμάρη

Η Πρόεδρος
Ειρήνη Δηλάρη

Δίκες στην Τουρκία

Μια δημοκρατική Τουρκία που αφήνει το λαό της να σκέπτεται ελεύθερα, μπορεί να γίνει μια καλή γειτονική και φίλη χώρα.

Οι δυο λαοί μας μπορούν να εξασφαλίσουν τη συνεργασία και την ειρήνη ανάμεσά τους και να συμβάλουν αποφασιστικά στη συνεργασία και την ειρήνη των λαών όλου του κόσμου».

δεν τις έδειξαν όταν τους το ζήτησαν, χωρίς και να δικαιολογήσουν την άρνηση απόδειξης ενός τόσο «σπουδαίου» ντοκουμέντου. Η δίκη γίνεται σε μια μικρή αίθουσα, που μπαίνουν δημοσιογράφοι, ξένες αντιπροσωπείες και όσοι Τούρκοι πολίτες χωράνε, αφού υποστούν έρευνα και αφήσουν στην είσοδο την ταυτότητά τους. Μια σειρά στρατιώτες φρουρούν το δικαστήριο σε μια απόσταση, 50 περίπου μέτρων και ο κόσμος που μαζεύεται από κει και κάτω, δεν μπορεί να κάνει τίποτ' άλλο από το να χειροκροτεί τις αντιπροσωπείες καθώς φθάνουν, και την «κλούθα» που πλησιάζει μια πλαϊνή είσοδο κι «ξεφορτώνει» τους κρατούμενους ίσα στο άνοιγμά της, χωρίς να μπορεί κανείς να τους δει από αυτή την απόσταση».

λιτικό και στο νομικό, όσο και στο ανθρώπινο επίπεδο, για να καταργηθεί αυτή η δίκη και να απελευθερωθούν αμέσως.

– Να σταματήσουν γενικά οι συλλήψεις και τα βασανιστήρια στην Τουρκία, να νομιμοποιηθούν όλα τα κόμματα και να κατοχυρωθούν τα ατομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα του Τουρκικού λαού.

Ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Τουρκίας δήλωσε πρόσφατα, «ότι δεν θα πρέπει στη χώρα του να δικάζονται άνθρωποι για τη σκέψη τους». Σ' αυτή τη δίκη δικάζονται άνθρωποι για τη σκέψη τους. Αυτό αναφέρεται καθαρά στο ίδιο το κατηγορητήριο...

Μας συγκινεί και μας προβληματίζει ιδιαίτερα ό,τι συμβαίνει σήμερα στη γειτονική μας Τουρκία και ως δημοκράτες και ως Έλληνες, για γνωστούς και ευνόητους λόγους.

Και κατά την επιστροφή, μας έφερε μια πλούσια εμπειρία που συνόψισε στις εξής φράσεις:

«Δικάζονται για τις ιδέες τους. Παρακολουθήσαμε απολογίες των άλλων (πλην των Γραμματέων που ομολογούν (!) ότι είναι γραμματείς των πολιτικών τους φορέων), οι οποίοι αρνούνται ν' απαντήσουν στο ερώτημα εάν είναι μέλη του Κ.Κ.Τ. διότι η ερώτηση είναι αντιδημοκρατική.

Οι δικαστές ψάχνουν ματαίως να βρουν στοιχεία σε ήδη χονδρούς φακέλλους, αμήχανοι ακόμα και αυτοί οι ίδιοι. Σε κάποιον από τους κατηγορουμένους είπαν ότι βρήκαν το όνομά του σε σημειώσεις του Κουτλού. «Πού είναι;» ρώτησε τόσο αυτός όσο και ο Κουτλού, που ζήτησε στο σημείο αυτό το λόγο. «Τις έχουμε» απάντησαν οι δικαστές αλλά

Πόσο άραγε θα κρατήσει αυτό; Οι επίσημοι Ευρωπαϊκοί φορείς (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κλπ.) έχουν εκδηλώσει την αντίθεσή τους στις τουρκικές αρχές. Μήπως όμως η πίεση πρέπει να γίνει πιο ουσιαστική και πιο αποτελεσματική; Ας ξέρουμε λοιπόν όλοι τι γίνεται δίπλα μας και μην εφησυχάζουμε. Είναι κοινή υπόθεση η δημοκρατία, η δικαιοσύνη και τ' ανθρώπινα δικαιώματα.

Μικρό
αφιέρωμα
ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

...έφυγαν, μα σφράγισαν
με το πνευματικό
και καλλιτεχνικό τους έργο
το γυναικείο κίνημα
της χώρας μας

Η Έλλη είναι ένα πλατύ χαμόγελο,
ένα μεγάλο παράθυρο ανοιγμένο στον ανθισμένο κάμπο
ή στο ψηλό γυμνό βουνό,
μέρα μεσημέρι με λιακάδα
ή νύχτα του καλοκαιριού με αστέρια είτε χωρίς αστέρια,
ένα πλατύ παράθυρο
μερόνυχτα ανοιχτό στον κόσμο.

της **Νάντιας Παπαδοπούλου**
Εκπαιδευτικού

Γιάννης Ρίτσος

«Η Έλλη
είναι ένα πλατύ
χαμόγελο...»

Η Έλλη Αλεξίου έδωσε την τελευταία μάχη στις 8.20 μ.μ. στις 28 Σεπτεμβρίου 1988.

Έδωσε κι αυτή τη μάχη λεβέντικα, όπως και όλες τις άλλες μάχες για την προκοπή και τη μόρφωση του λαού μας.

Έφυγε «με φωτεινό το νου και ορθάνοιχτα τα μάτια της ψυχής της», σταμάτησε η μεγάλη της καρδιά αλλά η μορφή της θα είναι πάντα ανάμεσά μας.

Και σαν παιδαγωγός και σαν συγγραφέας η Έλλη Αλεξίου μοίρασε απλόχερα την ανθρωπιά της και την αγάπη της. Γνώριζε πολύ καλά ότι η δουλειά του δασκάλου είναι δύσκολη, ότι πρέπει να πλησιάσει τον κάθε μαθητή και να δημιουργήσει συνθήκες για την ανάπτυξη των ικανοτήτων, που έχει ο καθένας. Ξυπνούσε στο μαθητή την ανάγκη για γνώση της ζωής και του κόσμου, καλλιεργούσε το αίσθημα της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και με το προσωπικό της παράδειγμα του έδειχνε το μοναδικό δρόμο του αγώνα για να διεκδικήσει το δίκιο του.

Η Έλλη Αλεξίου είχε κάνει βίωμά της αυτό που ο Τσέχωφ μέσω του ήρωά του γράφει στο διήγημα «Η ιστορία ενός άγνωστου».

«Κατάλαβα τώρα με το νου μου, με την ψυχή μου, που έχει τόσο υποφέρει όπως ο άνθρωπος, ή δεν έχει κανέναν προορισμό ή έχει έναν και μόνο: τη γεμάτη αυταπάρνηση αγάπη για τους άλλους».

Δασκάλα σε ένα κρητικό φτωχικό χωριό έκλεισε μέσα στην καρδιά της, τα φτωχά και στερημένα παιδιά της γειτονιάς της. «Αισθανόμουν τα παιδιά να μου τραβούν το φόρεμα και να απαιτούν να ζητήσω το δίκιο τους». Έτσι γράφει στο πρώτο της διήγημα τον «Φραντζέσκο» που δημοσιεύεται στο περιοδικό

Τα Βιβλία της

Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή (Διηγήματα)
Γ' Χριστιανικών Παρθεναγωγείων (Μυθιστόρημα)
Υπολείματα επαγγέλματος (Διηγήματα)
Λούμπεν (Μυθιστόρημα)
Παραπόταμοι (Μυθιστόρημα)
Με τη λύρα (Μυθιστόρημα)
Αναχωρήσεις και μεταλλαγές (Διηγήματα)
Μυστήρια (Διηγήματα)
Προσοχή συνάνθρωποι (Διηγήματα)
Σπονδή (Διηγήματα)
Και ούτω καθεξής (Μυθιστορήματα)
Για να γίνει μεγάλος (Βιογραφία του Νίκου Καζαντζάκη)
Και υπέρ των ζώντων (Διηγήματα)
Δεσπόζουσα (Μυθιστόρημα)
Μια μέρα στο γυμνάσιο (Θέατρο)
Έτσι κήκε το δάσος - Μονο από αγάπη (Θέατρο)
Βασιλική Δρυς (Το χρονικό της εκπαίδευσης) Τόμος Α
Βασιλική Δρυς (Το χρονικό της εκπαίδευσης) Τόμος Β
Από πολύ κοντά (Αυτοβιογραφικό)
Παίζουμε κουκλοθέατρο; (Θέατρο)
Κατερεπιωμένα αρχοντικά (Διηγήματα)
Έλληνες λογοτέχνες (Δοκίμια I)
Ξένοι λογοτέχνες (Δοκίμια II)
Υπό εχεμύθειαν (Ανεκδότα)
Εισαγωγή στην ιστορία της Παιδαγωγικής
Το «Γεννήθηκε για τη δόξα» είναι γραμμένο από την ίδια και τον Γιώργο Στεφανάκη.

κό «Φιλική Εταιρεία» το 1923 με το ψευδώνυμο: Έλλη Κληροδέτη. Τον «Φραντζέσκο» ακολουθούν και άλλα διηγήματα, που περιγράφουν τη σκληρή ζωή μικρών, φτωχών παιδιών. Το 1931 κυκλοφορούν σε βιβλίο με τον τίτλο: «Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή».

Ο δύσκολος και απαιτητικός Φώ-

τος Πολίτης έγραψε μια εξαιρετικά ευνοϊκή κριτική στην «Πρωία» (13.5.1931): «... Μέσα από τις απλές ψυχές κατορθώνει η συγγραφέας να δώσει το ρίγος της πραγματικής ζωής είτε χαρούμενη είναι, είτε μαύρη και βλοσυρή. Κάτω από τις περιγραφές της υπάρχει η θερμή άχνα της αλήθειας, η πρωτοτυπία της φύσεως...».

Αυτή η θερμή άχνα της αλήθειας και της ανθρωπιάς, της ευαισθησίας και της τρυφερότητας, της οργής και της αγανάκτησης για την αδικία, σφραγίζει όλο το έργο της. Για το παιδί της αγροτιάς και του εργάτη, για τα δικαιώματα των παιδιών της φτωχολογιάς της ιδιαίτερης πατρίδας της, που έγιναν σύμβολο όλων των παιδιών, που από τόσο μικρά παλεύουν για να κατακτήσουν τό δικαίωμα στη μόρφωση, στη ζωή. Για τα μικρά παιδιά, τα προσφυγόπουλα, που τα σκοτεινά χρόνια του εμφύλιου πολέμου πέρασαν στις φιλόξενες σοσιαλιστικές χώρες και έπρεπε εκεί να διδαχθούν τη μητρική τους γλώσσα, την ιστορία τους, τον ελληνικό πολιτισμό, τη γεωγραφία.

Κοντά τους έσπειυσε από το Παρίσι, όπου σπούδαζε με υποτροφία του Γαλλικού Ινστιτούτου, και πρόσφερε τις γνώσεις της, την ευγένειά της και την αγάπη της στα παιδιά αυτά αλλά και στους γονείς και συγγενείς, που βρέθηκαν μακριά από την πατρίδα τους.

Συνεργάστηκε στη συγγραφή αναγνωστικών για τα ελληνόπουλα της προσφυγιάς. Με τον Τάκη Αδάμο συνεργάστηκαν για την «Ανθολογία Διηγημάτων της Αντίστασης «Για τη χιλιάκριθη τη λευτεριά».

Οι μαθητές, που ευτύχησαν να την έχουν δασκάλα τότε, θυμούνται την απλότητά της, τη φλόγα της και την αγάπη της για τα οποία τη φώναζαν «μανούλα».

Παράλληλα με το παιδαγωγικό και οργανωτικό της έργο, έγραφε και τα δικά της λογοτεχνικά έργα.

«Για να περιγράψεις τους ήρωές σου» έλεγε ο σοβιετικός συγγραφέας Έρενμπουργκ, «πρέπει να έχεις το κλειδί που οδηγεί στην καρδιά τους και το χάρισμα της πραγμα-

τικότητας. Η Έλλη τα είχε και τα δύο, και έτσι θα γράψει και το μυθιστόρημά της «Γ' Χριστιανικό Παρθεναγωγείο».

Με τα δύο έργα της «Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή» και το «Γ' Χριστιανικό Παρθεναγωγείο» καθιερώθηκε στα γράμματα.

Η καλύτερη μαρτυρία για το περιεχόμενο των δύο βιβλίων της είναι τα ίδια της τα λόγια:

«Στα βιβλία αυτά αποτυπώθηκαν οι πρώτες εμπειρίες μου από την τραγική ανισότητα που μας περιβάλλει. Όταν πρωτοδιορίστηκα δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο στο Ηράκλειο, βρέθηκα σε μια ατμόσφαιρα απύθμενης δυστυχίας, πρωτόγνωρης, που χτυπούσε ανελέητα την πιο αθώα πλευρά της ζωής, τα μικρά παιδιά. Τα παιδιά σαν να με τραβούσαν από το φόρεμά και απαιτούσαν να ζητήσω το δίκιο τους. Δεν μπορούσα να επικαλεστώ το ανεύθυνο της άγνοιας. Από τα πρώτα κιάλια βιβλία μου συμμαχόμουν με τους αδύνατους και τους αδικημένους. Και τη συμμαχία αυτή την κράτησα πιστά σ' όλη μου τη ζωή».

Και αλλού, σε ερώτηση, γιατί άρχισε να γράφει, λέει:

«Έβλεπα ότι ζωντανεύοντας αυτά τα μωρά, τα δύστυχα, ένιωθα μια ξεκούραση. Τότε θέβαινα δεν καταλάβαινα τι είδους ξεκούραση είναι αυτή, αλλά τώρα, που βλέπω όλη μου την πορεία, εξηγώ και γιατί συνέχισα να γράφω και γιατί έγινα συγγραφέας.

Άλλος λέει γράφω για να διδάξω, να φωτίσω, ή κι εγώ δεν ξέρω τι. Δεν πάει το μυαλό μου εμένα να διδάξω ή να φωτίσω... Νιώθω κάποτε ένα καημό για μια αδικία, για μια δυστυχία, για μια ανισότητα, για μια εκμετάλλευση. Τότε αισθάνομαι σαν να ξέρω ένα έγκλημα και να κρύβω τον εγκληματία. Πρέπει να την πω αυτή την αδικία.

Έτσι νιώθω το γράψιμο: σαν αποκάλυψη μιας αδικίας, που όταν τη βλέπουμε, πρέπει να την καταγγέλλουμε.

Έχω γράψει 120 διηγήματα. Και στα 120, αν με ρωτήσουν γιατί γράφτηκαν, θα εξηγήσω για ποια αδικία, θα πω τι με ενόχλησε ψυχικά και μου

γέννησε την ανάγκη να αποκαλύψω ένα τρωτό της κοινωνίας».

Η βαθιά συνειδητοποίηση της αδικίας και της κοινωνικής ανισότητας και η πίστη της ότι δεν αρκεί μόνο η διαπίστωση και η καταδίκη της αδικίας αλλά και η στράτευση για την αλλαγή της κοινωνίας. Πάντα «αθόρυβη και πάντοτε παρούσα» όπου την καλούσε το χρέος.

Μέλος του διοικητικού Συμβουλίου της ΟΛΜΕ. Μέλος του Συνδέσμου Ελληνίδων Επιστημόνων. Ίδρυτικό μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών.

Με το Δημήτρη Γληνό οργανώνει παράνομα στο σπίτι της μαθήματα γενικής και ειδικής παιδείας, στα χρόνια της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου. Δουλεύει ακούραστα στα μαθητικά συσσίτια. Γίνεται μέλος του ΕΑΜ στα χρόνια της Κατοχής. Συμμετέχει στα Συνέδρια της Ειρήνης, και μάλιστα έλαβε μέρος στο πρώτο Συνέδριο Διανοουμένων για την Ειρήνη στο Βρότσο της Πολωνίας το 1948, με πρωτοβουλία του Ζολιό Κιουρί και άλλων προσωπικοτήτων. Εκεί τη βλέπουμε πάλι, όπως γράφει ο Γ. Βουδούρης τέως πρότανης του ΕΜΠ, το 1978 στον εορτασμό των 30 χρόνων του Συνεδρίου, να βρίσκεται στην τιμητική θέση και να μιλάει για την ειρήνη «με ηρεμία, με πίστη και ανθρωπιά αλλά και με όλη της τη δύναμη για την υπεράσπιση της Ειρήνης».

Συλλαμβάνεται και ανακρίνεται από το καθεστώς της 4ης Αυγούστου.

Συλλαμβάνεται και το 1966 και δικάζεται για «αντεθνική δράση και προπαγάνδα, τον καιρό του Εμφυλίου. Αθώνεται. Το 1967 την καλούν στο τμήμα για κάποια δήλωση. «Δεν μπορώ... Σέβομαι την αξιοπρέπειά μου. Δεν θα μπορούσα να ζήσω στην κοινωνία εξευτελισμένη...».

Μια ζωή γεμάτη αγώνες, μια ζωή γεμάτη θυσίες αλλά και χαρές, όπως λέει η ίδια. «Υποστηρίζω πως ο άνθρωπος μπορεί να ευτυχίσει στη ζωή, αν εξ αρχής την αντιμετωπίσει με ιδανικά ανώτερα. Τρία είναι τα πράγματα που μου γέμιζαν και μου γεμίζουν τη ζωή: Πρώτο το επάγγελμά μου, η αγάπη μου στα παιδιά. Ήταν ένας προορισμός στη ζωή μου, που τον ξέτρεχα με αγάπη. Δεύτερο, το γράψιμο. Γιατί εγώ δε γράφω κατά παραγγελία αλλά από ψυχική πίεση. Και τρίτο και σπουδαιότερο, η ιδεολογία μου, που την υπηρετώ με αγάπη. Δεν έχω προβλήματα αγωνίας ζωής. Κανένα. Έχω πάντα χαρά ζωής. Από τις επιδιώξεις μου. Από τις δικές μου επιδιώξεις. Το καλύτερο θα το ήθελα μόνο στην ιδεολογία μου. Αλλά και σ' αυτό πάνω δεν έχω αγωνία. Γιατί είμαι σίγουρη ότι η ανθρωπότητα όσο πηγαίνει ξεσκαλώνεται».

Και στο ξεσκάθωμα αυτό πολύτιμη στάθηκε και η δική της προσφορά. Με το έργο και τη δράση της, όπως γράφει σ' ένα άρθρο αφιέρωμα, ο Τάκης Αδάμος, στενός συνεργάτης της Έλλης Αλεξίου.

Γιαυτό και θα μείνει ζωντανή.

Μια δήλωση της Έλλης Αλεξίου για τον Ιούλιο του 1965

«Ένα εκατομμύριο Αθηναίοι βγήκαν και περπάτησαν ειρηνικά στους δρόμους από το Καστρί ως το Σύνταγμα φωνάζοντας, με απόφαση και πάθος αληθινό, «Ζήτω η Δημοκρατία». Και χέρια, πόδια, καρδιές των «χρυσόφωρων Μήδων» παράλυσαν...

Οι πνευματικοί άνθρωποι μπαίνουμε και μεις στην ουρά αυτού του ωραίου λαού, με καμάρι πως είμαστε κομμάτι του. Και σίγουροι πως το μεγάλο ρεύμα της αρετής θα σαρώσει την ανομία.

Επιθεώρηση Τέχνης, Ιούλης 1965

Μνήμη:
ΑΛΚΗ
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ
ΝΕΣΤΟΡΟΣ

Μεγάλη απώλεια για την επιστήμη της λαογραφίας, για το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και γενικά για την πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης και όλης της Βόρειας Ελλάδας αποτελεί ο θάνατος της καθηγήτριας της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο της συμπρωτεύουσας, Άλκης Κυριακίδη-Νέστορος.

Ο θάνατός της που επήλθε ύστερα από οδυνηρή πάλη με την ανίατη αρρώστια, στις 28 Σεπτεμβρίου 1988, έκοψε απότομα, στα 53 χρόνια της, σε μια ηλικία που οι συσσωρευμένες γνώσεις από σπουδές, μελέτες και έρευνες δεκαετιών θα απέδιδαν τους ώριμους καρπούς τους, το νήμα μιας πολυσήμαντης σταδιοδρομίας. Βασικό χαρακτηριστικό του επιστημονικού έργου της ήταν «ο συνδυασμός της ιστορικής έρευνας του παραδοσιακού πολιτισμού με την εθνολογική και κοινωνική ανθρωπολογία».

Το οικογενειακό περιβάλλον της Άλκης προσδιόρισε σε μεγάλο βαθμό την πορεία των σπουδών της και την καριέρα της. Πατέρας της, ο σπουδαίος καθηγητής της λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης Σπύρων Κυριακίδης, συνέβαλε αποφασιστικά, με την επιστημονική βαρύτητα

και το κύρος του, στις επιλογές της κόρης του. Η Άλκη σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και έπειτα στο Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνιας. Στη συνέχεια των σπουδών της ευτύχησε να έχει καθηγητή στο Παρίσι το μεγάλο Γάλλο εθνολόγο Κλώντ Λεβί Στρώς, που το βασικό του έργο «Άγρια Σκέψη» μετέφρασε στα ελληνικά.

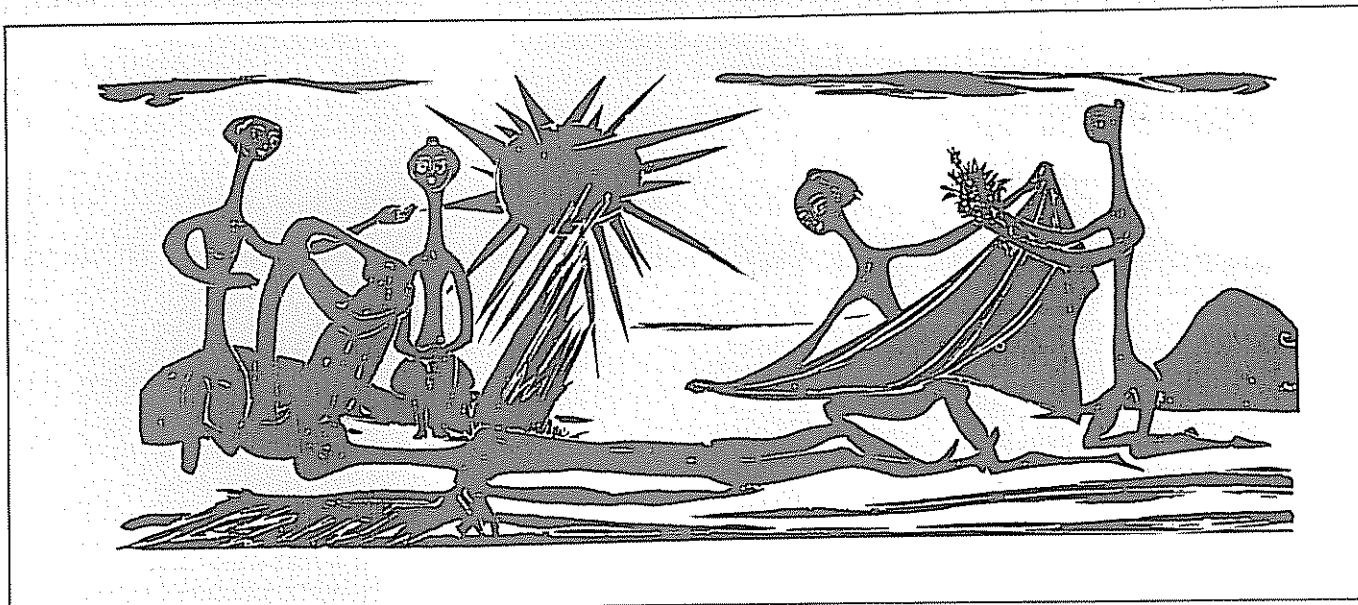
Η Άλκη Κυριακίδη-Νέστορος άφησε σημαντικό επιστημονικό έργο. Κυριώτερο το βιβλίο της «Η θεωρία της ελληνικής λαογραφίας: Κριτική ανάλυση» (1978), πλήθος μελέτες που αναφέρονται σε λαογραφικά θέματα, τη διδακτορική διατριβή της με θέμα «Τα υφραντά της Μακεδονίας και Θράκης», άρθρα σε ελληνικά και ξένα περιοδικά κ.ά.

Ο «Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων» συμμετέχοντας στο πένθος για τη μεγάλη απώλεια, έστειλε στην οικογένεια της συλλυπητήριο τηλεγράφημα, στο οποίο, μεταξύ άλλων, αναγράφεται:

Με το θάνατό της η επιστήμη της Λαογραφίας στην Ελλάδα χάνει ένα επίλεκτο μέλος της, έναν ακαταπόνητη μελετητή των ηθών και εθίμων και των παραδόσεων του λαού μας.
Ε.Γ.

ΧΑΘΗΚΕ ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ

Βάσω Κατράκη

«Αύρα και Ίκαρος»

«Μας αφήνουν οι μεγάλοι και νοιώθουμε αυτή την τρομαχτική απώλεια και νοιώθουμε πιο φτωχοί και πιο μόνοι». Μ' αυτά τα λόγια εξέφρασε την οδύνη του ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος μόλις πληροφορήθηκε το θάνατο της Βάσως Κατράκης.

Έτσι νοιώσαμε κι εμείς, οι φίλοι της, οι θαυμαστές του έργου της, οι συνοδοιπόροι στους κοινωνικούς αγώνες, οι συνεξόριστοι της στο ερημονήσι της Γυάρου, στα χρόνια της Απριλιανής δικτατορίας, έτσι ένοιωσαν όλοι όσοι την είχαν γνωρίσει σαν άνθρωποι και σαν καλλιτέχνη.

Γιατί η Βάσω Κατράκη στάθηκε με την τέχνη της ο εκφραστής της αγωνίας, των πόνων, της φτώχειας, της αδικίας, της ζωής των απλών ανθρώπων. Αποτύπωσε με θαυμαστή δύναμη και απaráμιλλη λιπότητα τους αγώνες, τις ελπίδες και τα οράματα του λαού μας. Έδωσε, στρατευμένη ίδια από την πρώτη στιγμή στον αγώνα του ελληνικού λαού κατά των κατακτητών, στην Αντίσταση – είναι γνωστό πως ήταν από τα ιδρυτικά μέλη του ΕΑΜ των καλλιτεχνών – όλο το μεγαλείο του έπους της Αντίστασης. Γι' αυτό και κατέχει εξέχουσα θέση ανάμεσα στους καλλιτέχνες της γενιάς της Αντίστασης.

Μέσα από το έργο της, το χαραγμένο στο ξύλο και στην πέτρα, αποτυπώνεται ανάγλυφα η σύγχρονη ελληνική τραγωδία με μοναδική πρωτοτυπία και δύναμη, γι' αυτό, και όχι άδικα, θεωρείται η μεγαλύτερη Ελληνίδα χαράκτηρια.

Βαθύτατα ανθρώπινη, με μian ευαισθησία ξεχωριστή, εμπνεύστηκε στη ζωή και στο έργο της από τον άνθρωπο και τις αξίες του και αγωνίστηκε γι' αυτές.

Γεννημένη στο Αιτωλικό, έζησε τα παιδικά της χρόνια στα ήμερο και γαλήνιο τοπίο της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου. Παρακολούθησε τον αγώνα του ψαρά για τον επισούσιο, το μόχθο του αγρότη να κάνει τη γη να καρπίσει, πόνεσε στη θέα των αδύνατων, στερημένων παιδιών, προβληματίστηκε από τρυφερό κοριτσάκι ακόμη πάνω στις συνέπειες της εθνικής τραγωδίας, που προκάλεσε η Μικρασιατική καταστροφή, για τον ίδιο τον άνθρωπο και τη μοίρα του, και όλο το ενδιαφέρον της, ο πόνος, η ευαισθησία της στράφηκαν σ' αυτόν. Γι' αυτό και το έργο της είναι ανθρωποκεντρικό κατά κύριο λόγο.

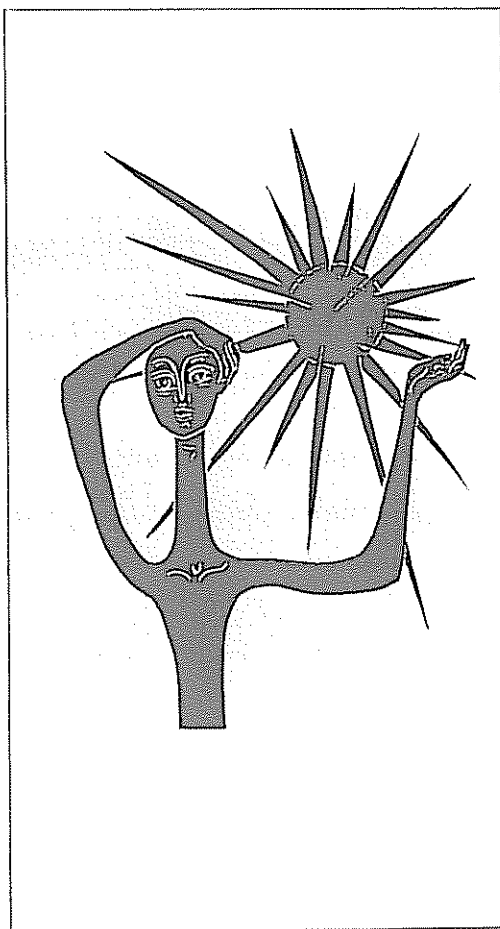
Στην αρχή το έργο της είναι αφηγηματικό. Οι ψαράδες που σηκώνουν τα

δίχτυα τους, οι γυναίκες που πλένουν, οι εργάτες με τα σύνεργα της δουλειάς τους στον ώμο, τα παιδάκια που παίζουν. Αργότερα το τοπίο. Ακολουθούν τα άλογα, εκείνα τα συγκλονιστικά άλογα με την αγέρωχη έκφραση και τη κίνηση, που θυμίζουν άλογα της κλασικής αρχαιότητας. Για να φτάσουμε στο αετίσιο άλογο με αναβήτη τον Άρη Βελουχιώτη ακέφαλο. Κι όταν ρωτήθηκε: γιατί ακέφαλος, η Βάσω με την έξοχη θυμοσοφία της ν' απαντάει: Μα, μήπως το βρήκα; Έψαξα, έψαξα, πουθενά! Άλλο αγαπητό της θέμα οι μάνες με τα παιδιά τους, τα μικρά, αδύναμα, εκτεθειμένα σε μύριους κινδύνους παιδάκια, που βρίσκουν καταφύγιο στη ζεστή μητρική προστασία. Κι ακολουθούν οι λυγρές, αγέρωχες μορφές των κοριτσιών με τους ψηλόλιγνους λαιμούς και τα τεράστια ανοιχτά μάτια, η λιτότητα, η αφαίρεση, η έντονη, η πυρετική προσπάθεια της δημιουργού να αφαιρέσει τις φωτογραφικές λεπτομέρειες της μορφής για ν' αναδείξει, με μια εξαιρετική ένταση, την εσωτερικότητα, τη βαθύτερη ουσία της, το μήνυμά της. Και πάντοτε τα σύμβολά της, ο ήλιος, και πάντοτε η αντίθεση του άσπρου και του μαύρου.

Χωρίς να είμαστε τεχνοκρίτες, και ενός τόσο σημαντικού, μάλιστα, και τεράστιου έργου (μακριά από μας τέτοια ολότελα αβάσιμη, άλλωστε, υπεροψία), δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι αυτή η βαθειά ανθρωπιά της Κατράκη αποτελεί, μαζί και με το ταλέντο της, και τη μοναδικότητα του έργου της.

Η Βάσω Κατράκη στην αρχή χρησιμοποίησε στη δουλειά της τα παραδοσιακά υλικά. Δούλεψε στο σχέδιο, στο χαλκό, στο ξύλο. Ύστερα αναζήτησε άλλους, νέους τρόπους για να εκφραστεί. Κι ανακάλυψε τον ψαμμίτη λίθο, την κρητική πέτρα. «Η κατάκτηση της πέτρας» γράφει ένας κριτικός της, «είναι μια από τις μεγάλες προσφορές της Βάσως όχι μόνο στην ελληνική, μα και στην ευρωπαϊκή τέχνη». Γι' αυτό κι ο θάνατός της θεωρείται απώλεια όχι μόνο για την ελληνική, αλλά για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Τέχνη. Αλλά, ας αφήσουμε την ιδία

να μας μιλήσει για τα υλικά και την τεχνική που χρησιμοποιούσε στη δουλειά της:

«Διερευνώντας τους παραδοσιακούς τρόπους χάραξης πάνω στα καθιερωμένα υλικά, όπως στο όρθιο και πλάγιο ξύλο, στο χαλκό κ.λπ., ένοιωσα σιγά σιγά να εξαντλούνται οι εκφραστικοί τρόποι που ταιριάζουν στην ιδιοσυγκρασία μου.

Στην περιπλάνηση των αναζητήσεών μου για το υλικό που θα πλήρωνε τις εκφραστικές μου ανάγκες, στάθηκα στον ψαμμίτη λίθο, που με την αδρή του επιφάνεια και την αδιερεύνητη περιοχή του μου άνοιγε το δρόμο στα μεγάλα σχήματα και στην πλατιά και ελεύθερη χειρονομία.

Η επαφή μου με την τραχειά αυτή κρητική πέτρα, με οδήγησε και στην αναζήτηση καινούργιων εργαλείων. Ο μαντρακάς και τα καλέμια των γλυπτών με βοήθησαν σ' αυτό. Με βαθιές εγκοπές, με σκληρά γδαρσίματα, με απότομα ή ελαφρά περάσματα από τα μαύρα στα άσπρα και αντίθετα προσπαθώ να κατακτήσω την άγνωστη γλώσσα του καινούργιου αυτού υλικού και να του αποσπάσω τα μυστικά που θα με βοηθήσουν στην έκφραση των αναγκών μου».

της **Ελένης Γαρίδη**
Φιλολόγου

Η βαθιά ανθρωπιά της Βάσως Κατράκη εκδηλώθηκε διάχυτη και στο διάστημα της κράτησης της στο *Στρατόπεδο πολιτικών εξορίστων της Γυάρου (1967-1968)*. Απλή, προσηνής, ζεστή προς όλες και όλους τους συντρόφους της εξορίας, σεμνή, χωρίς ίχνος βεντετισμού και ελιτισμού, ιδιαίτερα στους πιο αδύναμους, τους άρρωστους, τους ηλικιωμένους, μα ξεχωριστά στους νέους, ήταν αγαπητή και σεβαστή από όλους. Πρόθυμη πάντοτε να συμπαρασταθεί, να βοηθήσει, ήταν από τους στηλωβάτες, με άλλους συναδέλφους της εξοριστους, της οργάνωσης ενός *Εργαστηρίου Τέχνης*, όπου γίνονταν μαθήματα θεωρητικά και εφαρμοσμένης, αν θυμάμαι καλά, τέχνης.

Στη Γυάρο η Βάσω ανακάλυψε την πλαστικότητα του βότσαλου και φιλοτέχνησε με μαύρο μαρκαδόρο, εκατοντάδες και χιλιάδες ήλιους, λιτές αφαιρετικές μορφές γυναικών, μανάδων με τα παιδιά τους, συνθέσεις εμπνευσμένες από την αρχαία μυθολογία (Αύρες και Ικάρου, ο Τρίτωνας, κ.ά.) το παιδί με τον ήλιο και άπειρα άλλα. *Φιλοδοξία της να μη μείνει συνεξοριστός της χωρίς τη ζωγραφισμένη πέτρα της*. Και σχεδόν το πέτυχε. Το ομολογούσαν δεκάδες και δεκάδες στην κηδεία της.

Φίλη του Συνδέσμου μας η Βάσω Κατράκη, πρόσφερε πολλά χαρακτηριστικά της που κοσμούν τις αίθουσες των γραφείων μας, αλλά και για την οικονομική ενίσχυσή του. «Όποιος μου ζητάει, από τον αριστερό, τον προοδευτικό χώρο, έλεγε, δίνω χωρίς αποκλεισμούς», γιατί πίστευε πως όλοι, ο καθένας από το μετερίζι του, βάζουν το λιθαράκι τους στον αγώνα για την κοινωνική πρόοδο, για μια καλύτερη τύχη του ανθρώπου.

Είναι κρίμα που η μεγάλη αυτή καλλιτέχνης έφυγε από τη ζωή σε μια περίοδο πλήρους δημιουργικότητας – ετοιμαζε μια άλλη έκθεση.

Ο ΣΕΕ τιμώντας τον Άνθρωπο, τη φίλη, την καλλιτέχνη, κατέθεσε στεφάνι στον τάφο της, έστειλε συλλυπητήριο τηλεγράφημα στην οικογένειά της και πολλά μέλη του παρακολούθησαν την κηδεία της.

ΜΑΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Την 1η Νοεμβρίου 1988 ο ΣΕΕ έλαβε μέρος ως συνδιοργανωτής σε κοινή εκδήλωση με θέμα:

«Οι γυναίκες της Ελλάδας και της Τουρκίας δίνουν τα χέρια για ειρήνη και φιλία».

Μ' αυτό το σύνθημα, με την παρουσία της ΟΖΕΝ ΑΣΟΥΤ, αντιπροέδρου της Επιτροπής των Τούρκων Γιατρών για την Πρόληψη του Πυρηνικού Πολέμου, και με τη φωνή μήνυμά σε κασσέτα της γνωστής ειρηνίστριας ΡΕΧΑ ΙΣΒΑΝ που δεν κατόρθωσε να έρθει, έγινε η εκδήλωση μέσα σε θερμό κλίμα αλληλεγγύης και φιλίας.

Την εκδήλωση άνοιξε η ΜΑΡΙΑ ΧΟΥΡΔΑΚΗ πρόεδρος του Ε.Γ.Α.Κ. με εισήγηση, αναφέροντας ότι η εορταστική αυτή εκδήλωση αφιερώνεται στο πολύπλευρο και αδιάκοπο ειρηνιστικό έργο του Ο.Η.Ε. που οι γυναίκες στην Ελλάδα εκτιμούν και υποστηρίζουν.

Στη συνέχεια μίλησαν εκπρόσωποι των γυναικείων οργανώσεων με κάλωσόρισμα στην εκπρόσωπο των γυναικών της Τουρκίας. Εισήγηση έκανε η ΕΛΕΝΗ ΓΚΑΜΑΡΗ αντιπρόεδρος του Ε.Γ.Α.Κ. και ακολούθησε η ζωντανή μαρτυρία της ΟΖΕΝ ΑΣΟΥΤ.

Η ΔΟΜΝΑ ΣΑΜΙΟΥ και η ΓΙΩΤΑ ΒΕΗ ζωντάνεψαν τραγούδια της Μικρασίας και των νησιών, πολιτιστικά σύμβολα των κοινών πόθων και των ελπίδων των δύο λαών. Ακόμη, ποιήματα τούρκων ποιητών για τη φιλία και την ειρήνη απάγγειλε η ποιήτρια και γενική γραμματέας της Ε.Γ.Α.Κ. ΦΑΙΔΡΑ ΖΑΜΠΑΘΑ-ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ.

Η συγκέντρωση έκλεισε με **γράμμα-ψήφισμα** από τις γυναίκες μάνες της Ελλάδας προς τις γυναίκες μάνες της Τουρκίας, το οποίο παραθέτουμε αμέσως παρακάτω:
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ – ΕΝΩΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ – ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ – ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΗΤΕΡΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΑΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ – ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ.

Φίλη ΓΥΝΑΙΚΑ, ΜΑΝΑ της Τουρκίας.

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα στην Αθήνα, πολλές γυναίκες, μέλη γυναικείων Οργανώσεων που πραγματοποιούμε αυτή τη συνάντηση και την αφιερώσαμε, εμείς οι γυναίκες της Ελλάδας, σ' εσένα γυναίκα της Τουρκίας.

Σήμερα, με την ευκαιρία της 25ης Οκτωβρίου, ημέρας δράσης των γυναικών για την Ειρήνη μέσα στο 10ήμερο αποπλισμού του ΟΗΕ, απευθυνόμαστε σε σένα, αγαπητή φίλη, με το μήνυμά μας αυτό και σου τεινουμε αδελφικά το χέρι, προσμένοντας και την δική σου ανταπόκριση. Είμαστε βέβαιες ότι με την πράξη μας αυτή εκφράζουμε και τους δικούς σου πόθους.

Γιατί εμείς οι γυναίκες έχουμε πληρώσει στο παρελθόν βαρύ το τίμημα των πολέμων και των συγκρούσεων ανάμεσα στους δυο λαούς. Υπάρχουν ασφαλώς, ακόμα ανάμεσά μας μαυροφορεμένες γυναίκες από τους καιρούς εκείνους που το μαρτυρούν.

Γιατί εμείς οραματιζόμαστε και αγωνιζόμαστε, το Αιγαίο να είναι μια θάλασσα Ειρήνης και Φιλίας. Μια θάλασσα που δεν χωρίζει τους λαούς της αλλά αντίθετα, τους σμίγει προωθώντας ανάμεσά τους σχέσεις καλής γειτονίας, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αλληλοσεβασμού. Για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης

των δυο λαών προς αμοιβαίο όφελος. Για να μη βλέπουμε τα όνειρά μας, τους στόχους μας και τους αγώνες μας για μια καλύτερη και ισότιμη ζωή, να συντρίβονται μπρος στο βαρύ φορτίο των εξοπλισμών, που συμφέροντα ξένων μας επιβάλλουν.

Γιατί εμείς αγωνιζόμαστε – και στο σημείο αυτό νομίζουμε ότι εκφράζουμε και τους δικούς σου πόθους – για πατρίδες απαλλαγμένες από θάσεις και πυρηνικά, εφιαλτική απειλή για τη ζωή των παιδιών μας, για μια Μεσόγειο θάλασσα ανθρωπίνης επικοινωνίας, ασφάλειας και ειρήνης.

Γιατί εμείς οραματιζόμαστε και αγωνιζόμαστε οι χώρες που περιβάλλονται από την Μεσόγειο, κοιτίδες πανάρχαιων πολιτισμών, να είναι χώρες όπου οι δημοκρατικές ελευθερίες, τ' ανθρώπινα δικαιώματα και η ανθρωπίνη αξιοπρέπεια να είναι σεβαστά. Όπου οι άνθρωποι δεν θα διώκονται για τις ιδέες τους.

Φίλη γυναίκα της Τουρκίας, εσύ που αγωνίζεσαι για τα ίδια ιδανικά, για τις ίδιες ανθρωπίνες αξίες, δέξου την έκφραση της πιο θερμής μας φιλίας και αλληλεγγύης, μαζί με τη διαβεβαίωση ότι κι εμείς από τη μεριά μας θα κάνουμε καθετί δυνατό για ν' ανατείλει στη γειτονιά μας ο ήλιος της Ειρήνης, της εμπιστοσύνης και της ζεστασιάς.

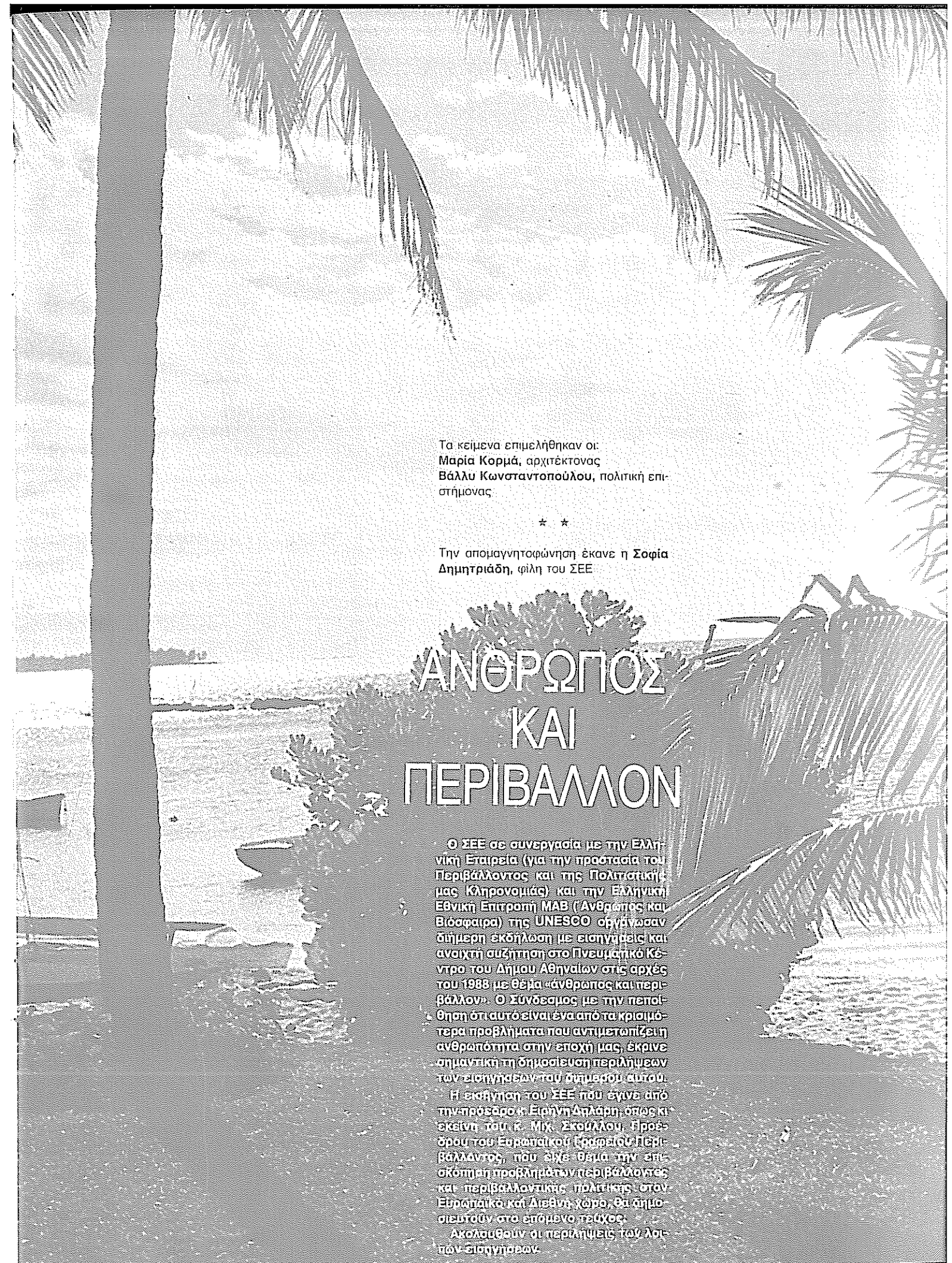
Αθήνα, 1.11.88

Ποσοστάσεις

*

Το Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης και η Γενική Γραμματεία Ισότητας οργάνωσαν διεθνές σεμινάριο στο Ζάππειο με θέμα την «εφαρ-

μογή της σύμβασης του ΟΗΕ για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος των γυναικών». Το Σύνδεσμά μας, που ήταν επίσημος προσκαλεσμένος στο σεμινάριο, εκπροσώπησε η κ. Εύη Νάκου, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου.

Τα κείμενα επιμελήθηκαν οι:
Μαρία Κορμά, αρχιτέκτονας
Βάλβη Κωνσταντοπούλου, πολιτική επιστήμονας

* *

Την απομαγνητοφώνηση έκανε η Σοφία
Δημητριάδη, φίλη του ΣΕΕ

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο ΣΕΕ σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία (για την προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής μας Κληρονομιάς) και την Ελληνική Εθνική Επιτροπή ΜΑΒ (Άνθρωπος και Βίοςφαιρα) της UNESCO οργάνωσαν διήμερη εκδήλωση με εισηγήσεις και ανοιχτή συζήτηση στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων στις αρχές του 1988 με θέμα «άνθρωπος και περιβάλλον». Ο Σύνδεσμος με την πεποίθηση ότι αυτό είναι ένα από τα κρισιμότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στην εποχή μας, έκρινε σημαντική τη δημοσίευση περιλήψεων των εισηγήσεων του αιματός αυτού.

Η εκδήλωση του ΣΕΕ που έγινε από την πρόεδρο κ. Ειρήνη Δηλάρη, όπως κι εκείνη του κ. Μιχ. Σκούλλου, Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Περιβάλλοντος, που είχε θέμα την επισκόπηση προβλημάτων περιβάλλοντος και περιβαλλοντικής πολιτικής στον Ευρωπαϊκό και Διεθνή χώρο, θα δημοσιευτούν στο επόμενο τεύχος.

Ακολουθούν οι περιλήψεις των λοιπών εισηγήσεων.

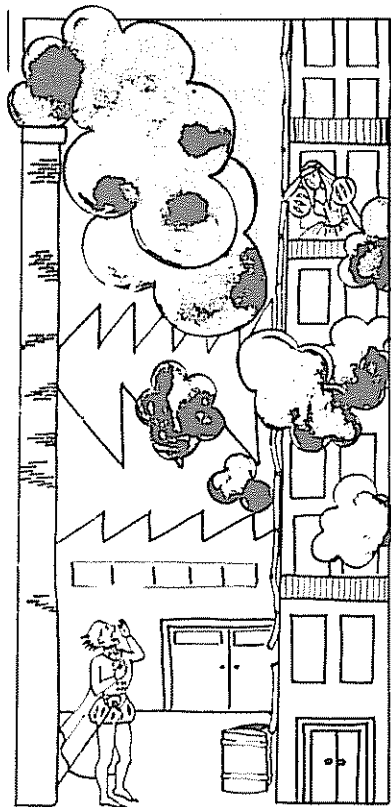
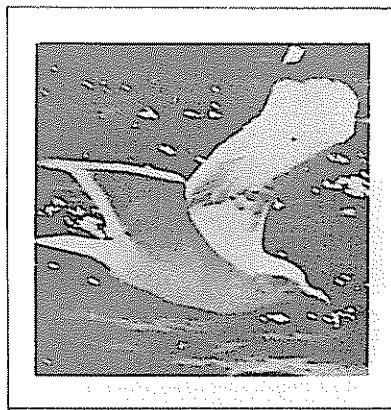
ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

περίληψη της εισήγησης του κ. Α. Κολλάρου, Αρχιτέκτονα - Πολεοδόμου, Γενικού Γραμματέα Ε.Ε.

... Τις τελευταίες δεκαετίες έγινε στη χώρα μας τελείως τυχαία πολεοδομική ανάπτυξη, χωρίς κανενός είδους πρόβλεψη και σχεδιασμό. Θα μπορούσε κανένας να χωρίσει αυτή την ανάπτυξη σε τρεις φάσεις:

1) Την φάση της οριζόντιας ανάπτυξης. Οι εσωτερικοί μετανάστες που κινήθηκαν προς τα αστικά κέντρα αναζήτησαν φτηνή στέγη και φτηνή γη με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται κτίσματα στην περιφέρεια των μεγάλων πόλεων, απρογραμμάτιστα και τελείως αποσπασματικά. Έτσι συνδέθηκαν κατά τον χειρότερο τρόπο με τον κύριο κορμό των πόλεων, καταστρέφοντας συγχρόνως υπέροχα καταπράσινα τοπία κι έχοντας πολλές ελλείψεις σε στοιχειώδη οργάνωση, ελεύθερους χώρους, πράσινο κλπ. Έτσι χάθηκε η πρώτη μεγάλη μάχη της «οριζόντιας έκτασης».

2) Τη φάση της κατακόρυφης επέκτασης. Άρχισε να αναπτύσσεται η τάση να αυξηθούν οι πυκνότητες στις κεντρικές περιοχές των πόλεων που προϋπήρχαν του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου με την πολιτική άποψη ότι έτσι μπορούσε να τονωθεί και η οικονομική δραστηριότητα. Καθένας μπορούσε να κτίσει κάτι πολύ μεγαλύτερο σε όγκο και επιφάνεια από αυτό που προηγείτο. Αυτό συνέβη όχι μόνο στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη αλλά και στη Λάρισα, στο Ηράκλειο, στη Πάτρα έχοντας πια επεκταθεί και σε

Ιουλιέτα μ' αγαπάς,...

άλλα μικρότερα κέντρα σήμερα. Το αποτέλεσμα ήταν να ανατραπεί η ισορροπία ανάμεσα στην ανωδομή και στην υποδομή εφόσον πάνω σε υποδομή φτιαγμένη για ένα ορισμένο φορτίο κτιριακό και πληθυσμιακό άρχισαν να συσσωρεύονται πολλαπλάσια αντίστοιχα φορτία. Σημερινό αποτέλεσμα: να μην επαρκούν τα δίκτυα των δρόμων μας, οι χώροι πράσινου, εκείνοι για σχολεία, παιδικές χαρές κλπ.

3) Στην φάση όπου μεγάλες κτιριακές μονάδες δεν μπορούσαν να βρουν χώρο λόγω μεγέθους στα υπάρχοντα αστικά κέντρα. Για παράδειγμα μεγάλες βιομηχανίες, νέα αεροδρόμια, λιμάνια, μεγάλες τουριστικές

Πέθαναν όλοι
οι γλάροι στα
Γιάννενα...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

εγκαταστάσεις, ή άλλου τύπου λειτουργίες που έχουν σχέση με τους άξονες που συνδέονται τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η ανάγκη για τη δεύτερη κατοικία δημιούργησε επίσης επεκτάσεις μεγάλου μεγέθους, κυρίως κατά μήκος των παραλιών, χωρίς κανενός είδους σχεδιασμό, παρουσιάζοντας σήμερα θλιβερή εικόνα.

Αν κανένας ψάξει για ευθύνες θα πρέπει να τις βρει στην πολιτεία και στην πολιτική που έχει ακολουθήσει όλα αυτά τα χρόνια όσο και στους υπηρεσιακούς παράγοντες που είχαν την ευθύνη γι' αυτόν τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Αλλά και στους επισημονικούς φορείς που λόγω γνώσεων, θα έπρεπε να είχαν προβλέψει έγκαιρα. Ευθύνη όμως έχουν και πάρα πολλοί από τους πολίτες της χώρας.

Οι περισσότεροι, είτε με την πολυκατοικία που σηκώσαμε πάνω στο διόροφο πατρικό, είτε με το αυθαίρετο, έχουμε συμβάλει στην κατάσταση που έχει δημιουργηθεί.

Τι περιθώριο βελτίωσης υπάρχει έτσι όπως είναι τα πράγματα;

Επειδή νομίζω ότι το θέμα αγγίζει τα όρια της εθνικής κρίσης, πιστεύω ότι η πολιτεία πρέπει να καταβάλει πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια με αρκετά μεγαλύτερη οικονομική συμβολή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της οικιστικής ανάπτυξης.

Η δεύτερη προσπάθεια πρέπει να γίνει ώστε ο καθένας από μας να αλλάξει νοοτροπία. Το ενδιαφέρον μας να βγει από το εσωτερικό του σπιτιού και του κήπου μας και να επεκταθεί σε ο,τιδήποτε επηρεάζει το γενικότερο περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούμε, αρχίζοντας από το δρόμο μας, το οικοδομικό μας τετράγωνο, τη συνοικία, την πόλη ολόκληρη. Αυτή η συμμετοχή δεν πρέπει να είναι μόνο σε φορείς, αλλά να φτάνει μερικές φορές ακόμη και σε οικονομική συμβολή για την επίλυση προβλημά-

Πέθαναν όλοι
οι γλάροι στα
Γιάννενα...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

των.

Που υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης των προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί;

Για να απαντήσουμε θα πρέπει να διακρίνουμε πέντε συνιστώσες του συνολικού αστικού προβλήματος:

1. την πολεοδομική αναρχία και την ανάμιξη των ασυμβίβαστων χρήσεων,
2. το κυκλοφορικό και τη στάθμευση
3. τη ρύπανση της ατμόσφαιρας και της θάλασσας,
4. την έλλειψη ελεύθερων χώρων, χώρων πράσινου και χώρων για κοινωνική υποδομή και
5. το αποκρουστικά δομημένο περιβάλλον.

Από τα παραπάνω προβλήματα εκείνα που έχουν τη μεγαλύτερη δυνατότητα να αντιμετωπιστούν είναι το δεύτερο και το τρίτο, με το ανάλογο βεβαίως κόστος. Οι τεχνολογίες υπάρχουν και τα παραδείγματα από άλλες χώρες που τα έχουν αντιμετωπίσει ήδη ικανοποιητικά. Εκεί όπου το πρόβλημα γίνεται δυσκολότερο είναι στη πρώτη περίπτωση. Μπορούμε να προγραμματίσουμε μια μετακίνηση μερικών ασυμβίβαστων χρήσεων, κυρίως βιομηχανίες από τους χώρους που είναι σε άλλες περιοχές, με προγράμματα μακροχρόνια, δεκαετή ή και εικοσαετή. Εκεί όμως που το πρόβλημα γίνεται ακόμη πιο δύσκολο είναι στο αποκρουστικά δομημένο περιβάλλον, στη συνεχή διάταξη του μπετόν στα μεγάλα αστικά μας κέντρα. Οι ιδιοκτήτες είναι πάρα πολλοί κι αυτό το καθεστώς είναι πάρα πολύ δύσκολο να ανατραπεί. Σ' αυτή τη περίπτωση, εκτός από τη συμβολή της πολιτείας, έχει πάρα πολύ σημασία η προσπάθεια των ανθρώπων που κατοικούν, όπως ενδεχόμενα και η οικονομική τους συμβολή. Τα εσωτερικά των οικοδομικών τετραγώνων μπορούν να συνενωθούν και να δημιουργηθούν χώροι πράσινου, χώροι για να παίζουν τα παιδιά. Τέτοιοι χώροι θα μπορούσαν

να δημιουργηθούν σε άχρηστα οικόπεδα, ή σε χώρους που θα μπορούσαν να διατεθούν σε οικοδομικά τετράγωνα. Επίσης με την ενεργό συμμετοχή των κατοίκων θα μπορούσαν να βρεθούν άχρηστα οικόπεδα και να δομηθούν με πολυόροφους χώρους στάθμευσης ώστε ν' απαλλαγούν οι δρόμοι που είναι συνδεδεμένοι με αυτή την ομάδα των οικοδομικών τετραγώνων που προαναφέραμε. Οι δρόμοι αυτοί θα μπορούν να μετατραπούν σε χώρους πράσινου. Όλα αυτά βέβαια απαιτούν μεγάλο συντονισμό έως και τη συμβολή την οικονομική των ανθρώπων που μένουν σ' αυτά τα τμήματα των πόλεων. Αν δεν γίνει αυτό τότε η επίπτωση θα είναι η σταδιακή υποβάθμιση αυτών των περιοχών έτσι ώστε να πέσουν οι τιμές της γης τόσο πολύ ώστε κάποια στιγμή ενδεχομένως θα είναι οικονομικά εφικτό να γίνει σημαντική ανάπλαση αυτών των περιοχών ή αν θέλετε και συλλογική αναδόμηση. Νομίζω όμως πως με τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας μας είναι πολύ δύσκολο και αντιστοιχεί σε μία σημαντική πώση των περιουσιών των ανθρώπων που κατοικούν σ' αυτές τις περιοχές. Γι' αυτό νομίζω ότι ο πρώτος λόγος είναι και ο καλύτερος.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

περίληψη της εισήγησης του κ. Βασ. Μεταξά, καθηγητή ναυτιλιακής Οικονομίας ΑΒΣΠ, προέδρου ΕΛΛ επιστημονικής Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος

...Με τον όρο «πλοία» θα εννοούμε τα εμπορικά πλοία γιατί για τα πολεμικά σκάφη δεν μπορεί κανείς να διαπιστώσει τις τυχόν αρνητικές επι-

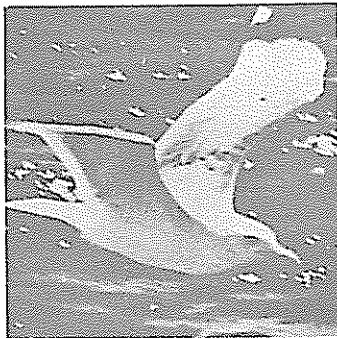
πτώσεις της λειτουργίας τους στο θαλάσσιο περιβάλλον.

...Τα τελευταία επίσημα δεδομένα που υπάρχουν για το μέγεθος της θαλάσσιας ρύπανσης από υδρογονάνθρακες πετρελαίου είναι αυτά της Αμερικανικής Ακαδημίας Ναυτικών Επιστημών που υιοθετεί και ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και τα κράτη-μέλη, αλλά είναι παλιά δεδομένα του 1972. Αυτά ανέβαζαν την ετήσια θαλάσσια ρύπανση αυτού του είδους σε έξι εκατομμύρια εκατόν δεκατρείς χιλιάδες μετρικούς τόνους το χρόνο. Από το ποσόν αυτό τα πλοία και κυρίως τα δεξαμενόπλοια είναι υπεύθυνα μόνο για το 35% αυτής της ρύπανσης, ενώ άλλες πηγές, και κυρίως χερσαίες, ήταν υπεύθυνες για το υπόλοιπο 65%.

Για μια σειρά αναλυτικούς λόγους διαχωρίζουμε τη θαλάσσια ρύπανση που προέρχεται από πλοία, σε λειτουργική ρύπανση που προέρχεται από τη λειτουργία των πλοίων (μηχανές κλπ.) και σε ατυχηματική ρύπανση που προέρχεται από τα ατυχήματα την οποία αφήνουμε γιατί το μακροπρόθεσμο κόστος τους δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί. Εκείνο όμως που γνωρίζουμε είναι οι επιπτώσεις - που είναι μετρήσιμες - αυτής της ρύπανσης στη θαλάσσια ζωή, στις παράκτιες κοινότητες όταν ο βαθμός ρύπανσης είναι πολύ μεγάλος (π.χ. Σαρωνικός).

Για την αντιμετώπιση αυτού του σοβαρού κινδύνου της θαλάσσιας ρύπανσης της προερχόμενης από τα πλοία έχουν συζητηθεί κι έχουν υπογραφεί μια σειρά από συνθήκες με πρωτοβουλία κυρίως της Ναυτιλιακής Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών, αρχίζοντας από το 1954.

Το ναυάγιο του Ταρν-Καίον, το 1975, έξω από την Αγγλία, ενός πλοίου με libεριακή σημαία αποτέλεσε την αφορμή για τη διαπίστωση ότι στις περισσότερες από τις περιπτώσεις δεν είναι δυνατό για την πλοιοκτή-

Πέθαναν όλοι
οι γλάροι στα
Γιάννενα
Κατσογιάννη

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

τρια εταιρεία και για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που την καλύπτουν να αντιμετωπίσουν ούτε ένα μέρος του κοινωνικού κόστους ενός τέτοιου ατυχήματος.

Έτσι, στη δεκαετία του 1970 κατ' αρχήν δημιουργήθηκε ένα διεθνές κεφάλαιο αποζημίωσης ζημιών ρύπανσης από τα πετρελαιοειδή. Αλλά όπως απέδειξε και η τελευταία μεγάλη καταστροφή έξω από ένα χωριό της γαλλικής Βρετανίας δεν είναι επαρκείς οι πόροι που υπάρχουν για να καλύψουν το οικονομικό κόστος των ζημιών που μπορούν να προέλθουν από την ατυχηματική και τη λειτουργική ρύπανση. Το συνολικό κοινωνικό κόστος της τελευταίας τραγωδίας έχει εκτιμηθεί από αμερικάνους κ.ά. ειδικούς σε μια λεπτομερή έρευνα, σε 290 εκατ. δολάρια από τα οποία το κόστος της απώλειας του φορτίου και του δεξαμενόπλοιου δεν ήταν πάνω από 50 εκατομμύρια. Το υπόλοιπο αφορούσε τις συνέπειες στο περιβάλλον. Πρόσφατα τα αμερικανικά δικαστήρια αποφάσισαν ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που ζημιώθηκαν θα πρέπει να αποζημιωθούν με 90 δις δολάρια. Δηλαδή, όπως είναι τα πράγματα σήμερα, το κοινωνικό κόστος της θαλάσσιας ρύπανσης που προέρχεται από τα πλοία δεν μπορεί να καλυφθεί.

Με βάση τα παραπάνω ήθελα να καταλήξω στις δυο παρακάτω διαπιστώσεις όσον αφορά στη ρύπανση του θαλασσίου περιβάλλοντος:

Πρώτο: Όσο συνεχίζει να υπάρχει ο θεσμός των σημαίων ευκαιρίας στην παρούσα του μορφή η ρύπανση η προερχόμενη από τα πλοία θα συνεχίσει να βρίσκεται σε μη ανεκτά επίπεδα. Εδώ χρειάζεται διεθνής συνεργασία και ρύθμιση που να είναι εφαρμόσιμη από τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ. Ας σημειωθεί ότι όλες οι μεγάλες τραγωδίες της θαλάσσιας ρύπανσης προέρχονται από πλοία με libεριακή σημαία.

Δεύτερο: Η θαλάσσια ρύπανση η προερχόμενη από τα πλοία και κυρίως τα πετρελαιοειδή είναι μικρότερη απ' αυτήν που προέρχεται από τις χερσαίες πηγές. Επομένως χρειάζεται μεγαλύτερος συντονισμός μεταξύ των υπεύθυνων σωμάτων για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης στο σύνολό της.

Και τέλος, κατά τη γνώμη μου, χρειάζονται και συνθήκες ειρήνης. Εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης, γιατί ακόμα δεν έχουμε μετρήσει τη ρύπανση από τη τραγωδία του Περσικού Κόλπου...

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

περιληψη της εισήγησης της κας
Κλέας Κατσογιάννη, Λέκτορας Εργ.
Υγιεινής και Επιδημιολογίας του Παν.
Αθηνών.

Η διερεύνηση των επιδράσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία γίνεται με πειραματικές έρευνες σε ζώα και, κυρίως, με επιδημιολογικές έρευνες, που αφορούν τον γενικό πληθυσμό και στις οποίες εξετάζεται η σχέση ανάμεσα σ' ένα δείκτη ρύπανσης και σ' ένα δείκτη υγείας (θνησιμότητα, νοσηρότητα, αναπνευστική λειτουργία, κλπ.) υγεία χωρίζονται σε:

- βραχυπρόθεσμες ή άμεσες ή οξείες, και σε
- μακροπρόθεσμες ή χρόνιες ή απώτερες.

Οι βραχυπρόθεσμες εκφράζονται με έξαρση στον δείκτη υγείας που μελετάται σε συνάρτηση με εξάρσεις στον δείκτη ρύπανσης.

Οι χρόνιες προκύπτουν αργά μετά από μακροχρόνια έκθεση σε ρύπους, έστω και αν αυτοί βρίσκονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

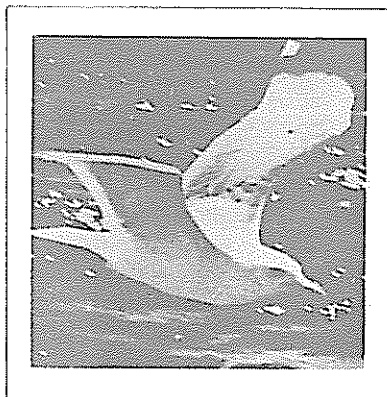
Οι σχετικές έρευνες γίνονται σε συγκεκριμένους γεωγραφικούς χώρους που χαρακτηρίζονται από υψηλές συγκεντρώσεις σε συγκεκριμένους ρύπους, και οι επιδράσεις στην υγεία τεκμηριώνονται κάθε φορά για τους αντίστοιχους ρύπους.

Έτσι, η ρύπανση από υψηλές τιμές αωρούμενων ατμοσφαιρικών σωματιδίων (Α.Α.Σ.), όπως ο καπνός, και διοξειδίου του θείου (SO₂), που εμφανίζονται από κοινού σε υψηλές συγκεντρώσεις, η επονομαζόμενη και ρύπανση «Τύπου Λονδίνου», προκαλεί αύξηση της νοσηρότητας και κυρίως του αναπνευστικού συστήματος, από απλή επιδείνωση των αναπνευστικών λειτουργιών σε υγιή άτομα, μέχρι θανάτους κυρίως από χρόνια βρογχίτιδα, πνευμονία, φυματίωση και στεφανιαία νόσο. Αυτά προκύπτουν από έρευνες που έγιναν τόσο στο Λονδίνο, μετά τον χειμώνα του 1952, όσο και στην Ολλανδία, Γαλλία, ΗΠΑ.

Όσον αφορά τις μακροπρόθεσμες επιδράσεις στην υγεία, θεωρείται δεδομένη η σχέση της παραπάνω ρύπανσης με την χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια.

Η ρύπανση από μονοξειδίο του άνθρακα (CO) έχει μελετηθεί αρκετά και είναι γνωστή η βιολογικά δραστηκή του μορφή που ενώνεται στο αίμα με το οξυγόνο και δημιουργεί την ανθρακυλαιμοσφαιρίνη, ουσία που σε αυξημένα ποσοστά στο αίμα, επιφέρει έκπτωση ψυχοκινητικών λειτουργιών, μείωση ικανότητας παραγωγής μυϊκού έργου και προβλήματα στο καρδιαγγειακό σύστημα.

Οι μακροχρόνιες συνέπειες του CO στην υγεία είναι βλάβες στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα και στο μυοκάρδιο.

Πέθαναν όλοι
οι γλάροι στα
Γιάννενα...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Αξίζει να σημειωθεί, πάντως, ότι κύρια πηγή εκπομπής CO στο μικροπεριβάλλον είναι το κάπνισμα.

Για το διοξείδιο του αζώτου (NO₂) φυσικό συστατικό του αέρα σε μικρές συγκεντρώσεις, αλλά ρυπαρόνο σε μεγαλύτερες, υπάρχουν ενδείξεις ότι επιβαρύνει τις αναπνευστικές λειτουργίες.

Το όζον (O₃), δείκτης της φωτοχημικής ρύπανσης «τύπου Λος-Αντζελες», θεωρείται ότι έχει οξεία επίδραση στη νοσηρότητα του αναπνευστικού συστήματος.

Επειδή η ατμοσφαιρική ρύπανση σε μια συγκεκριμένη περιοχή έχει ιδιόμορφα χαρακτηριστικά, ιδιαίτερη χωρο-χρονική κατανομή και, ίσως, διαφορετικές αλληλεπιδράσεις με παράγοντες του περιβάλλοντος, χρειάζονται ειδικές μελέτες σε κάθε περιοχή, που να τεκμηριώνουν τις επιδράσεις της ρύπανσης στην υγεία και τα όρια ασφαλείας σε κάθε περίπτωση.

Για την Αθήνα έχουν γίνει ορισμένες τέτοιες μελέτες, και ειδικότερα μια μελέτη για τα έτη 1975-1982 σχετική με τις επιδράσεις του δείκτη ρύπανσης του SO₂ πάνω στον δείκτη υγείας για την ολική θνησιμότητα, και μια νέα μελέτη για τα έτη 1983-85 με δείκτη ρύπανσης τον καπνό και δείκτη υγείας την ολική θνησιμότητα. Τα αποτελέσματα και των δύο ερευνών είναι παρόμοια και δείχνουν ότι υπάρχει μια στατιστικά σημαντική σχέση της ρύπανσης με την ολική θνησιμότητα.

Συμπερασματικά:

1) Βραχυχρόνιες συνέπειες της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία έχουν τεκμηριωθεί για τον πληθυσμό της Αθήνας.

2) Υπάρχουν ενδείξεις για μακροχρόνιες συνέπειες στο αναπνευστικό σύστημα.

3) Αντίθετα δεν υπάρχουν εμπειρικές έρευνες που να τεκμηριώνουν τη σχέση ρύπανσης και επίπτωσης καρκίνου του πνεύμονα στην Αθήνα.

ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΥΓΡΑ

ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

περίληψη της εισήγησης
της κας Μ. Λοϊζίδου, Επίκουρης
καθηγήτριας Ε.Μ.Π.

Η ανάπτυξη προχώρησε, αλλά δεν προχώρησε με ίδια βήματα και ρυθμούς η λήψη κατάλληλων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Το περιβάλλον στις σύγχρονες βιομηχανικά αναπτυγμένες κοινωνίες υποβαθμίστηκε σημαντικά.

Απόβλητα... κυρίως έρχονται να ρυπάνουν και να δημιουργήσουν μεγάλα προβλήματα που πολλές φορές τις συνέπειες θα πληρώσουν οι επόμενες γενιές.

Τα απόβλητα είναι σε τρεις μορφές: στερεά, υγρά και αέρια.

Στην ομιλία μου θ' αναφερθώ και θ' αναπτύξω τις ενότητες, υγρά και στερεά απόβλητα όπως και τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά τη διάθεση αυτών των αποβλήτων.

Τα υγρά απόβλητα, κατατάσσονται κυρίως σε δυο κατηγορίες: στα βιομηχανικά απόβλητα και τα αστικά λύματα. Όπως και οι προηγούμενοι ομιλητές αναφέρθηκαν στην Αθήνα έτσι και η δική μου ανάπτυξη του θέματος θα αφορά στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Για την περιοχή της Αθήνας, οι περισσότερες βιομηχανίες διοχετεύουν τα απόβλητά τους στο υπάρχον δίκτυο της Ε.Υ.Δ.Α.Π. δηλαδή τον κεντρικό αποχετευτικό αγωγό. Οι άλλες βιομηχανίες κυρίως διοχετεύουν τα απόβλη-

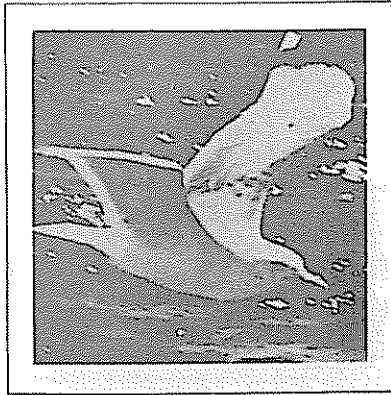
τά τους σε ρέματα που κι αυτά καταλήγουν στο Σαρωνικό.

Τα αστικά λύματα χωρίς ανάμιξη βιομηχανικών αποβλήτων έχουν κύρια φορτίο οργανικό. Αυτό το οργανικό φορτίο ρυπαίνει τον αποδέκτη, αλλά ταυτόχρονα διασπάται με κάποιους αργούς ρυθμούς. Δημιουργείται πρόβλημα στον αποδέκτη (όταν είναι η θάλασσα) όταν το φορτίο που δέχεται είναι μεγαλύτερο από το φορτίο που διασπάται. Για την διάσπαση του οργανικού φορτίου καταναλώνονται σημαντικές ποσότητες οξυγόνου της θάλασσας με δυσμενείς επιπτώσεις στους ζώντες οργανισμούς. Το πρόβλημα όμως γίνεται οξύτερο και παίρνει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις όταν οι αποδέκτες μας επιβαρύνονται με βιομηχανικά απόβλητα.

Τα απόβλητα αυτά ρυπαίνουν τον αποδέκτη τόσο οργανικό όσο κι' ανόργανα ανάλογα με τις δραστηριότητες κάθε βιομηχανίας.

Στο εργαστήριο του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου σε συνεργασία με το Υ.Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ στα πλαίσια μιας πρώτης εκτίμησης της ρύπανσης ολοκλήρωσα μια μελέτη που δίνει συνοπτικά τις διαστάσεις του προβλήματος για ορισμένους κλάδους βιομηχανιών. Οι βιομηχανίες είναι πάρα-πάρα πολλές και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να συγκεντρωθούν πλήρη στοιχεία για όλες. Ο στόχος που πέτυχε ήταν να εντοπισθούν βιομηχανίες που πιθανόν να περιέχουν τοξικούς ρύπους με κύρια έμφαση στα βαρέα μέταλλα. Μέταλλα όπως τον μόλυβδο, τον υδράργυρο, το χρώμιο, το χαλκό, τον ψευδάργυρο, το σίδηρο, το μαγγάνιο. Αυτά τα μέταλλα είναι σημαντικά γιατί στον αποδέκτη (δηλαδή στη θάλασσα) που φτάνουν συσσωρεύονται και δημιουργούν σοβαρά προβλήματα.

Συσσωρεύονται κύρια στα ψάρια και μπορούν να περάσουν στον άνθρωπο καταναλώνοντας τα ψάρια. Είναι πολύ γνωστές οι περιπτώσεις θα-

Πέθαναν όλοι
οι γλάροι στα
Γιάννενα...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

νάτων λόγω τοξικότητας από μέταλλα, για παράδειγμα σε μια πόλη της Ιαπωνίας δηλητηριάστηκαν και πέθαναν άνθρωποι από υδράργυρο τρώγοντας ψάρια. Επίσης η παρουσία του καδμίου στον ανθρώπινο οργανισμό δημιουργεί σοβαρά προβλήματα. Επηρεάζει το μεταβολισμό και μπορεί να αντικαταστήσει το ασβέστιο των οστών. Επίσης το χρώμιο και κυρίως το εξασθενές χρώμιο είναι πάρα πολύ τοξικό και καρκινογόνο. Ο μόλυβδος είναι πολύ τοξικός και συσσωρεύεται στον οργανισμό και τον δηλητηριάζει. Επηρεάζει σημαντικά το νευρικό σύστημα όπως και το I.Q. Βέβαια μερικά μέταλλα όπως ο χαλκός, ο ψευδάργυρος, το κοβάλτιο, το μαγγάνιο και άλλα, είναι απαραίτητα στοιχεία για την παραγωγή ενζύμων και βιταμινών στον άνθρωπο αλλά σε πολύ μικρές ποσότητες. Έτσι έγινε μελέτη σε διάφορους κλάδους βιομηχανιών που είναι γνωστό ότι τα απόβλητα τους λόγω της φύσης της παραγωγικής διαδικασίας πρέπει να περιέχουν σημαντικές ποσότητες τέτοιων μετάλλων. Εξετάστηκαν διάφοροι κλάδοι βιομηχανιών με έκταση στα μεταλλοτήρια. Και επιμέρους στα μεταλλοτήρια γιατί στην περιοχή της Αττικής έχουμε γύρω στις 150 μικρές μονάδες μεταλλοτήριων - τα βυρσοδεψία που επίσης στην Αττική έχουμε ένα πολύ μεγάλο αριθμό μικρών κυρίως μονάδων, χαλυβουργεία και βιομηχανίες κατασκευής ηλεκτρικών ειδών.

Οι έρευνες έδειξαν πως τα βιομηχανικά απόβλητα έχουν τις περισσότερες φορές πάρα πολύ ψηλές συγκεντρώσεις ρύπων που ξεπερνούν κατά πολύ τα όρια που έχει θέσει η πολιτεία.

Συγκεκριμένα τα απόβλητα από Συγκεκριμένα τα απόβλητα από βυρσοδεψεία παρουσίασαν αρκετά ψηλές συγκεντρώσεις χρωμίου όπως και οργανικό φορτίο αφού ασχολούνται με δέρματα που έχουν πάρα πολύ

οργανικό φορτίο. Και είναι ο χειρότερος συνδυασμός οργανικού φορτίου με κάποιο τοξικό μέταλλο. Τα μεταλλοτήρια επίσης έχουν πολύ βεβαρημένα απόβλητα και περιέχουν σχεδόν όλο το φάσμα μετάλλων και σε αρκετά ψηλές συγκεντρώσεις που συνδέονται πάντοτε με την παραγωγική διαδικασία.

Πέρα όμως από τα υγρά απόβλητα υπάρχουν και τα **στερεά απόβλητα** που κι αυτά χωρίζονται σε δυο κατηγορίες. Έχουμε τα **βιομηχανικά στερεά απόβλητα** και τα **οικιακά απορρίμματα**. Οι σημαντικότερες ποσότητες των στερεών αποβλήτων αφορούν στα οικιακά απορρίμματα. Στην Αττική παράγονται περισσότεροι από 3.000 τόνοι ημερησίως απορρίμματα. Παράγονται επίσης μεγάλες ποσότητες και άλλων βιομηχανικών στερεών όπως κατάλοιπα από διήθηση πετρελαίου, ή από πλύσιμο δεξαμενών και δώ είναι ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα των πετρελαιοειδών πυθμένων σε βιομηχανικές λάσπες. Τα στερεά απόβλητα δημιουργούν μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα όταν δεν γίνεται οργανωμένη η διαχείρισή τους.

Σήμερα στην Αττική για τ' απορρίμματα έχουν γίνει και γίνονται μεγάλες προσπάθειες για τη βελτίωση του τρόπου διαχείρισης. Σημαντικά έργα γίνονται από το Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων που εκπροσωπεί όλους τους Δήμους και Κοινότητες και έχει προχωρήσει σε πολύ θετικά βήματα. Στην ίδρυση του σταθμού Μεταμόρφωσης και Εξεύρεση νέων κατάλληλων χώρων για την ταφή των απορριμμάτων, στην εγκατάσταση πειραματικής μονάδας για την απόληψη χρησίμων υλικών από τα απορρίμματα και συνεπώς μείωση του όγκου τους.

Στην έρευνα για την παραγωγή και χρήση υλικού που προέρχεται από τα οικιακά απορρίμματα που ξεκίνησε εδώ και ενάμιση χρόνο και είναι προς το τέλος, για τη διάθεση αυτών των

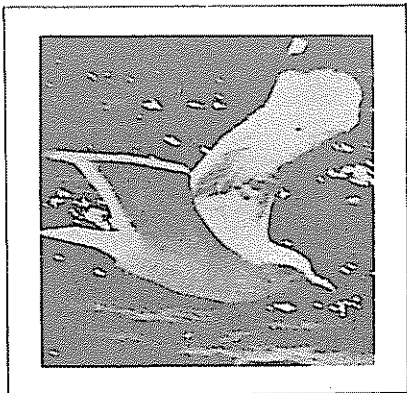
πετρελαιοειδών καταλοίπων που δημιουργούνται στο χώρο. Το πρόβλημα το ξέρουμε. Το πιο εύκολο είναι να τα πετάξουμε στη θάλασσα όπως προαναφέρθηκε, αλλά σήμερα πρέπει να αντιμετωπιστεί πιο ορθολογικά και πρέπει να γίνει μια αναβάθμιση των πετρελαιοειδών καταλοίπων τα οποία περιέχουν ένα σωρό προσμίξεις, μπορούν όμως να αναμορφωθούν και να γεννηθούν ορισμένα προϊόντα από αυτά.

Ενώ γίνεται μια σχετική πρόοδος στην αντιμετώπιση των προβλημάτων απ' τα οικιακά απορρίμματα για τα στερεά βιομηχανικά απόβλητα δεν έχει γίνει ουσιαστική πρόοδος. Στα στερεά απόβλητα συμπεριλαμβάνονται και τα τοξικά επικίνδυνα απόβλητα όπως λάσπες που δημιουργούνται από την παραγωγική διαδικασία, ή ακόμη και σαν τελικό προϊόν από ένα σύστημα επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων.

Αυτές οι λάσπες πρέπει με κάποιο τρόπο να διατεθούν. Αν γίνουν δεχτές στο χώρο της ταφής των οικιακών απορριμμάτων, το πρόβλημα μετατοπίζεται κάπου αλλού. Διαφορετικά θα καταλήξουν στο σύστημα αποχέτευσης γιατί δεν υπάρχει σήμερα άλλος τρόπος να διατεθούν αυτά τα απόβλητα. Χρειάζεται λοιπόν να δημιουργηθεί ένα κέντρο τοξικών αποβλήτων που να διαχειρίζεται αυτά τα απόβλητα.

Δεν είναι δυνατό να επιβάλλεται στις βιομηχανίες να τηρούν ορισμένες προδιαγραφές για τα απόβλητα τους πριν αυτά διοχετευτούν στο περιβάλλον, και από την άλλη μεριά να μην τους εξασφαλίζεται ο τρόπος διάθεσης των στερεών απολυμάτων κυρίως λάσπες που παράγονται.

Για παράδειγμα η επεξεργασία των υγρών αποβλήτων των βιομηχανιών που προαναφέρθηκαν και που περιέχουν μέταλλα δεν είναι και πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστεί. Κυρίως χρειάζεται πολύ καλή ρύθμιση της

Πέθαναν όλοι
οι γλάροι στα
Γιάννενα...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

οξύτητας των αποβλήτων για να δημιουργηθούν υδροξειδία σε μορφή λυμμάτων και ν' απομακρυνθούν σε μια δεξαμενή καθίζησης σαν στερεά μάζα. Και το πρόβλημα δημιουργείται αυτόματα. Που θα διατεθεί αυτός ο όγκος των αποβλήτων ιδίως στερεών αφού δεν υπάρχει κατάλληλος χώρος για να διατεθεί. Η απάντηση είναι: Αντλούνται λάσπες και παραχυτεύονται στο ήδη υπάρχον σύστημα για τα υγρά απόβλητα. Βέβαια αυτό κανείς δεν το δέχεται αλλά αυτή είναι η πραγματικότητα. Επίσης σοβαρό πρόβλημα διάθεσης λάσπης θα προκύψει μελλοντικά και κατά την επεξεργασία των αστικών λυμμάτων στην Ψυττάλεια.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

περίληψη εισήγησης κ. Κ. Μπούρκα,
ειδικού γραμματέα Περιβάλλοντος του
ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η λέξη «Νέφος» με την σημερινή της έννοια εισέβαλε εφιαλτικά στην καθημερινή ζωή των κατοίκων της Αθήνας από την δεκαετία του '70 και μετά.

Το «Νέφος» λοιπόν, είναι η συνισταμένη διαφόρων ρυπογόνων δραστηριοτήτων, που συνοπτικά κατατάσσονται σε 3 ομάδες

- Βιομηχανία - Αυτοκίνητο - Κεντρική θέρμανση.

Σχηματικά, οι βασικοί ρύποι είναι:

- Καπνός και σωματίδια (σκόνη)
- μόλυβδος
- διοξείδιο του θείου
- οξειδία του αζώτου
- μονοξειδίο του άνθρακα

Από το 1983, δύο ρύποι, ο μό-

λυβδος και το διοξείδιο του θείου, έχουν μειωθεί σημαντικά χάρις στη βελτίωση των καυσίμων, που επιτεύχθηκε με σχετικά υψηλό οικονομικό κόστος (2,5 δισ. δρχ. το χρόνο).

Παραμένουν όμως ανυποχώρητοι οι άλλοι 3 ρύποι, που απαιτούν συντονισμένη προσπάθεια για την αντιμετώπισή τους.

Γι' αυτό η πολιτεία προχώρησε με μεθοδευμένα βήματα στην ανάπτυξη κατάλληλης υποδομής:

- Δημιουργήθηκε σύγχρονο εργαστήριο,

- πύκνωσε το υπάρχον, δίκτυο σταθμών μετρήσεων,

- έγιναν συστηματικές μελέτες για τις τρεις πηγές ρύπανσης (βιομηχανία - αυτοκίνητο - κεντρική θέρμανση),

- εκπαιδεύτηκε κατάλληλο προσωπικό,

- θεσπίστηκε πρόγραμμα λήψης έκτακτων μέτρων με όρια ασφαλείας καθορισμένα με βάση την υπάρχουσα εμπειρία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (Π.Ο.Υ.)

Ο καπνός ελπίζεται να εξαλειφθεί με συστηματικούς ελέγχους και επιβολή προστίμων στη βιομηχανία, με βελτίωση των καύσεων στις κεντρικές θερμάνσεις, τα νοσοκομεία, ξενοδοχεία, φούρνους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παρεμβάσεις στις Κεντρικές θερμάνσεις δεν απαιτούν νέες επενδύσεις, παρά μόνο ρυθμίσεις στους καυστήρες και λέβητες, πράγμα που επιφέρει και μείωση της κατανάλωσης καυσίμων με ευεργετικές συνέπειες στην εθνική οικονομία.

Όσον αφορά τα αυτοκίνητα, ο έλεγχος τους από τα Κέντρα Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ) δεν επέφερε ικανοποιητική μείωση εκπομπών καπνού.

Η αντικατάσταση του καυσίμου των πετρελαιοκινήτων ταξί και η χρήση βελτιωμένου καυσίμου νήζεζελ, ελπίζεται ότι θα μειώσουν τις υψηλές τιμές καπνού τα επόμενα χρόνια.

Η σκόνη προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από την βιομηχανία και αντιμετωπίζεται με εκσυγχρονισμό της λειτουργίας βιομηχανικών μονάδων, χρήσης αντιρρυπαντικών συσκευών, και άλλα μέτρα συνολικού κόστους 2,5 δισ. δρχ.

Μελετάται επίσης η μετεγκατάσταση μικρών βιομηχανικών μονάδων και βιοτεχνιών, που προκαλούν οχλήσεις τοπικού χαρακτήρα, σε χωροθετημένα βιοτεχνικά πάρκα στα πλαίσια του ρυθμιστικού της Αθήνας.

Η **φωτοχημική ρύπανση** (διοξείδιο του αζώτου, κ.α.) θα αποτελέσει το πρόβλημα του μέλλοντος.

Για την αντιμετώπισή του, εκτός από τις παρεμβάσεις στη βιομηχανία και το αυτοκίνητο με ελέγχους από τα ΚΤΕΟ και εισαγωγές αυτοκινήτων αντιρρυπαντικής τεχνολογίας), προγραμματίζονται:

- κυκλοφοριακά έργα ύψους 45 δισ. δρχ., με στόχο τη γεωγραφική κατανομή της ρύπανσης.

- αναδιάρθρωση δρομολογίων μέσων μαζικής μεταφοράς.

- οργάνωση σχέσεων κράτους - πολίτη και θέσπιση συνεχούς ωραρίου εργασίας με στόχο την μείωση των μετακινήσεων και τη χρονική κατανομή της ρύπανσης.

- εφαρμογή περιοριστικών μέτρων κυκλοφορίας, αστυνόμευση παράνομης στάθμευσης, κατασκευή γκαράζ, απομάκρυνση υπουργείων από το κέντρο της πόλης.

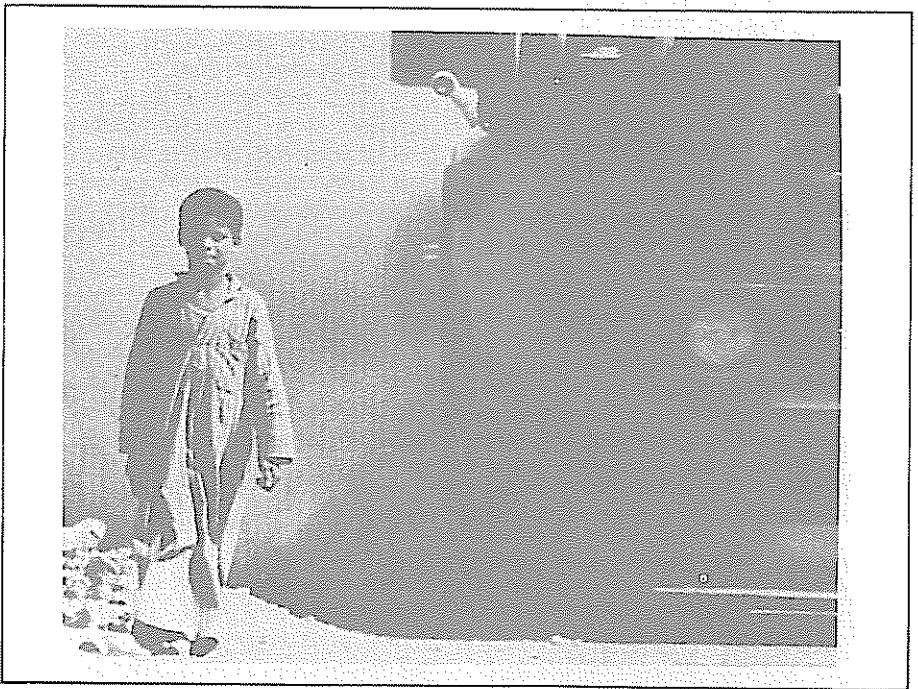
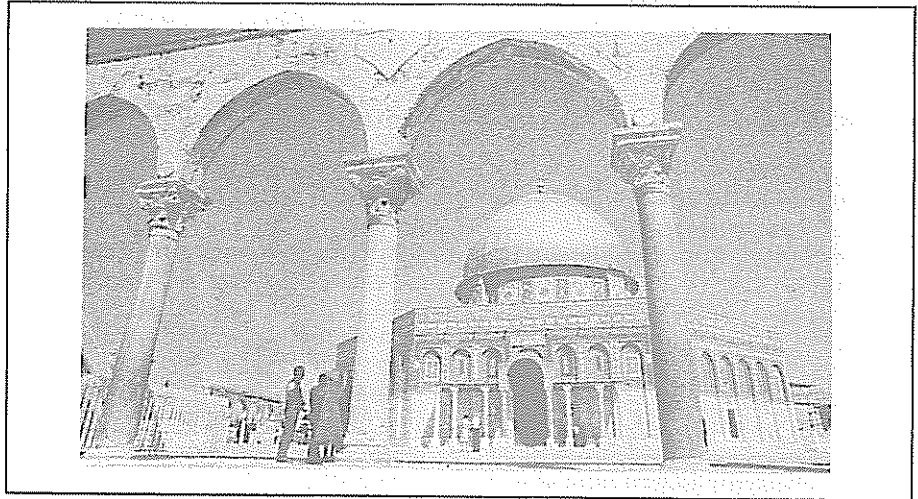
Τα παραπάνω μέτρα σε συνδυασμό με άλλα δευτερεύοντα και με κατάλληλη ενημέρωση του κοινού, θα επιφέρουν μείωση των τιμών του νέφους μέσα στα πλαίσια του 5ετούς προγράμματος αντιρρύπανσης.

Μακροπρόθεσμα απαιτούνται μέτρα για τον έλεγχο του Ι.Χ. οχήματος, την περιφερειακή ανάπτυξη, την κατασκευή του μετρό, ώστε να γίνει δυνατή η αντιμετώπιση του «Νέφους» σε μόνιμη βάση.

Της Ρουλας Κακλαμανακη,
α' αντιπροέδρου του ΣΕΕ,
Βουλευτή Αθηνών

Παλαιστίνη 1988

ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

Ο Παλαιστινιακός λαός με την τελευταία πρωτότυπη, άσπλη και καθολική εξέγερσή του, έχει κατορθώσει να φέρει το πρόβλημά του στο προσκήνιο της καθημερινής επικαιρότητας σε παγκόσμια κλίμακα. Έχει πετύχει μια εντυπωσιακή νίκη στον ψυχολογικό τομέα, που επηρεάζει γενικότερα τη στάση πολλών παραγόντων που είτε είναι ήδη, είτε μπορεί να γίνουν αργότερα αποφασιστικοί για την εξέλιξη του ό-

λου θέματος. Έτσι η υπόθεση παίρνει μέρα με την ημέρα όλο και μεγαλύτερες και πολύπλευρες διαστάσεις μέσα από μια διαρκή διαδικασία ωρίμανσης, που δεν φαίνεται εφικτό να ανακοπεί. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αποφασιστικότητα και την αποβολή κάθε αναστολής από τις γνωστές καταστάσεις της βίας και των στερήσεων του Παλαιστινιακού λαού, στην προβολή, μέσω της εξέγερσής του, ενός αιτήματος δί-

καιου και σύμφωνο με τις γενικά αποδεκτές αρχές του Διεθνούς Δικαίου. Η επιβολή μιας λύσης σκοπιμότητας, που προκύπτει από αυθαίρετες εκτιμήσεις των αναγκών κάποιας ισορροπίας δυνάμεων, θα άνοιγε ένα καινούργιο, τεράστιο ζήτημα κύρους και αξίας των Διεθνών κανόνων, όπως διαμορφώθηκαν τα τελευταία σαράντα χρόνια που ακολούθησαν τον δεύτερο, ιδιαίτερα καταστρεπτικό παγκόσμιο πόλεμο.

κατά τη διάρκεια του οποίου οι Εβραίοι ήταν εκείνοι που υπέφεραν περισσότερο και έδωσαν τα θύματα μιας απίστευτης και αδιανόητης θαρβαρότητας.

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο για όποιον βρεθεί εκεί, να μείνει αδιάφορος και ξένος από την υπόθεση σαν κάποιος απλός επισκέπτης. Εκτός από τη συγκίνηση και τη θλίψη, αυτά τα συγκλονιστικά στην κυριολεξία συναισθήματα, την αγανάκτηση ακόμα που προκαλούν τα γεγονότα και η όλη κατάσταση στα κατεχόμενα του Ισραήλ, θλέπει, ακούς, μαθαίνεις και άλλα πολλά.

Αυτή η εικόνα με τα μελαχροινά «διαβολάκια» με τα κατάμαυρα ή τα σταχτιά ή και τα πράσινα μάτια, συνήθως κακοντυμένα ή και ξυπόλητα μ' ένα κομμάτι αραβική πίττα-σάντουιτς στο χέρι, που ακόμα δεν είναι σπασμένο μα που δε νοιάζεται καθόλου για το πως θα' ναι σε λίγο, που τρέχουν κατά πάνω σου γεμάτα ζωή, πάθος και προσδοκία, υποθέτω πως είναι κάτι το πρωτοφανές. Μαζί τους και οι μανάδες, οι γιαγιάδες, με άλλα τόσα κουτσούβελα στην αγκαλιά ή κρεμασμένα στις μακριές, σκούρες, απλές ή φορτωμένες το παραδοσιακό κέντημα, φούστες τους. Μιλάνε πολύ, μιλάνε ζωηρά, μιλάνε πειστικά κι ας μην καταλαβαίνεις λέξη από τη γλώσσά τους. Τα λίγο μεγαλύτερα, πάνω από 10-12 χρονών δηλαδή, μιλάνε αγγλικά και συμπληρώνουν την ενημέρωση που πιο σίγουρα, πιο καίρια και πιο αναμφισβήτητη σου δίνει αυτή η άμεση επαφή. Όλα τα υπόλοιπα μαθαίνονται εύκολα. Είναι απλά, καθαρά, αφομοιωμένα, κοιταγμένα από χίλιες πλευρές που συμπεριλαμβάνουν και την απέναντί σου συμπεριφορά των κατακτητών. Παίρνεις και συ ο ίδιος μια γεύση, έστω και ανώδυνη προσωπικά, ενδεικτική ωστόσο και ακόμα ταπεινωτική για την ανθρώπινη υπόστασή σου.

— Μιλήσατε σε κανέναν; Βοηθήσατε κανένα; Κρατήσατε σημειώσεις; Πήρατε φωτογραφίες; Σας έδωσε κανείς έντυπα ή θιβλία;

— Θέλετε να σας απαντήσω; Ρωτάς. Η νέα κοπέλα της ασφάλειας του αεροδρομίου, μπορεί να σε κοιτάξει με θράσος, να σε προκαλέσει, ν' αρχίσει να σε ψάχνει προσβλητικά, να πάρει ό,τι χαρτιά έχεις και να τα πάει κάπου «μέσα». Μπορεί ν' ακολουθήσουν συνήθη ή ασυνήθη πράγματα. Μπορεί όμως και να χαμηλώσει το κεφάλι, να σου ζητήσει με το βλέμμα κατανόηση. Να εισπράξει μέσα από τη σιωπή σου τα «όχι» που θα σου ανοίξουν το δρόμο

για το εσωτερικό του αεροδρομίου.

— Γιατί αυτές οι ερωτήσεις; ψελίζεις.

— Για την ασφάλειά σας, σου απαντάνε.

— Τη δική μου ασφάλεια; απορείς.

— Μάλιστα τη δική σας, λένε εν γνώσει του παραλογισμού, που ωστόσο σ' έκανε να προσθέσεις κι άλλα σ' ό,τι ως τα τώρα είδες, άκουσες, ένιωσες σε άλλους, πραγματικά επώδυνους χώρους.

Κυρίως μαθαίνεις, ότι αυτή η ιστορία που έχει τις ρίζες της τόσο στα βάθη των αιώνων όσο και στο βάθος της απανθρωπιάς των ταπεινών κινήτρων και των άνομων συμφερόντων μιας, στην πραγματικότητα μειοψηφίας ανθρώπινου στοιχείου αλλά πλειοψηφίας οικονομικής δύναμης και κατ' επέκταση ισχύος στον κάποιο γενικότερο συσχετισμό δυνάμεων, (χωρίς ανθρώπινο πρόσωπο), δεν είναι ούτε απλή, ούτε αδιάφορη για την υπόλοιπη ανθρωπότητα, ούτε περιστασιακή, ούτε περαστική σαν γριπούλα. Είναι παλιά πληγή που άνοιξε και που η στρατιωτική βία όχι μόνο είναι αδύνατο να την κλείσει, αλλά την ανοίγει όλο και περισσότερο με απρόβλεπτες συνέπειες προς πολλές κατευθύνσεις. Γι' αυτό και όλοι όσοι έχουν τη δυνατότητα της σκέψης, της κρίσης, της όποιας λογικής (Αραβες, Ισραηλινοί, Ευρωπαίοι, Αμερικανοί) δηλώνουν απερίφραστα: «Μόνο η πολιτική λύση που θα εξασφαλίζει το δικαίωμα των Παλαιστινίων για αυτοδιάθεση και ίδρυση ανεξάρτητου δικού τους κράτους, είναι δυνατή, και μόνο η διεθνής βούληση μπορεί να την προωθήσει».

Η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί ήδη στην περιοχή, είναι πολύ δύσκολη, πολύπλοκη και αρκετά επικίνδυνη, λόγω των ισχυρών συμφερόντων που έχουν αναπτυχθεί και των λεπτών ισορροπιών που συνενπάγεται η ύπαρξη και διατήρησή τους, με τις ανάλογες επιπτώσεις κάθε διαφοροποίησης. Το Ισραήλ, οι Παλαιστίνιοι, κάτω από την ηγεσία της ΟΑΠ που ιδρύθηκε το 1964, αλλά και η Ιορδανία, είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι και πρωταγωνιστές στο δράμα που παίζεται με τραγικό πρόσωπο τον απλό Παλαιστινιακό λαό, αλλά οι αναμιγνυόμενοι με την εκεί κατάσταση και τα συμφέροντα που εξαρτούν την ποιότητα και την ένταση αυτής της ανάμιξης, επεκτείνονται σ' ολόκληρο τον Αραβικό κόσμο, στις μεγάλες δυνάμεις, ακόμα και την Ευρώπη, ενώ παράλληλα, τα γεγονότα που διαδραματίζο-

νται εκεί, έχουν ευαισθητοποιήσει και ακόμα αγανακτήσει, κάθε δημοκρατική και ανθρωπιστική συνείδηση, ιδίως μετά τα τελευταία επεισόδια, της Παλαιστινιακής εξέγερσης και της Ισραηλινής αδιάτακτης και βάρβαρης καταστολής.

Εξάλλου η πρόσφατη ανακήρυξη του ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους από την ΟΑΠ φέρνει μπροστά στις ευθύνες τους όλα τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς με την πρόκληση της αναγνώρισης και της στήριξής του. Ναι ή όχι λοιπόν; Ας αποφασίσουν όλοι και ας κριθούν όχι μόνο από την ιστορία αλλά και άμεσα από τους λαούς τους.

Στο ίδιο το Ισραήλ, παρά την ιδιορρυθμία του ως κράτος που αφομοιώνει την κοινωνία του και τους πολίτες του, ακούγονται από καιρό οι φωνές της λογικής και της δικαιοσύνης. Αξίζει ένα απόσπασμα από άρθρο της Michal Schwartz (ήδη θρίσκει στη φυλακή και περιμένει δίκη μαζί με άλλα στελέχη της εφημερίδας Deresh Hanitzotz) με τίτλο «Παιδιά πίσω από τα σίδερα»: «*Όρθιος δίπλα στην έδρα του αιτούντος στο στρατιωτικό δικαστήριο του Nablus στις 15 Σεπτεμβρίου ο Roshdi Fadl Ayoub γεννημένος το 1974, φαινόταν μικρότερος από τα 13 του χρόνια. Φαινόταν ακριβώς σαν ένα μικρό αγόρι, δηλαδή αυτό που ήταν. Υπερασπίστηκε τον εαυτό του πολύ καλά, είπε ο εισαγγελέας Ghas-san Raisha του Nablus, που τον έβλεπε να στέκει εκεί. Είναι σκληρό να το πιστέψει κανείς, αλλά αυτή ήταν η δεύτερη καταδίκη του. Την πρώτη φορά ο Roshdi Ayoub από το στρατόπεδο προσφύγων του Ain Beit Alma, που φυλακίστηκε, ήταν στις 2 Ιανουαρίου 1987 για το έγκλημα που έκανε να πετάει πέτρες. Καταδικάστηκε σε φυλάκιση ενός μηνός συν ένα πρόστιμο, αλλά επειδή η οικογένειά του δεν μπορούσε να πληρώσει τα χρήματα για το πρόστιμο αυτό, έμεινε ακόμη ενάμιση μήνα στη φυλακή και αποφυλακίστηκε στις 13 Μαρτίου 1987. Στις 15 Αυγούστου φυλακίστηκε για δεύτερη φορά για το έγκλημα που έκανε να πετάει πέτρες τον Ιανουάριο, όταν ήταν στην φυλακή και άρα ήταν ολοφάνερα αδύνατο να έχει διαπράξει ένα τέτοιο έγκλημα. Παρόλα αυτά κλείστηκε με απόφαση του δικαστηρίου 18 μήνες στο Fara'a, και στη συνέχεια το δικαστήριο επέκτεινε την καταδίκη του για δύο ακόμη εβδομάδες. Το αγόρι ελευθερώθηκε μόλις στις 9 Σεπτεμβρίου, αφού υπερασπίστηκε τον εαυτό του σαν ειδικός λόγω συνθηκών».*

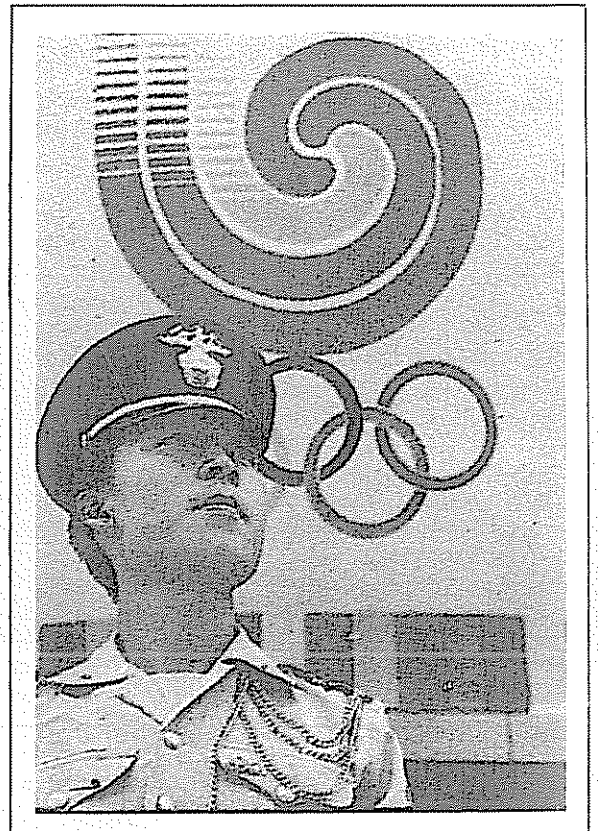
Σεούλ

«Όσο ζει στον άνθρωπο δόξα, είναι πρώτη εκείνο που κατορθώνει των χεριών και των ποδιών του η ρώμη», διαβάζουμε στην Οδύσσεια. Αυτό για τους αρχαίους μας πρόγονους υπήρξε καθημερινή πρακτική μέσ' απ' την άσκηση στα γυμναστήρια. Υπήρξε ανάγκη γιατί έπρεπε πάντα να βρίσκονται σε καλή φυσική κατάσταση για να αποκρούουν τους εχθρούς τους. Η καθημερινή άσκηση έγινε αξία και πέρασε μέσα στο θεσμό των Ολυμπιακών αγώνων, φτιάχνοντας το ιδεατό τους που έζησε διαχρονικά και σήμερα το συναντάμε στον κανόνα 1 του καταστατικού χάρτη της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ): «Οι σκοποί του Ολυμπιακού Κινήματος είναι να προάγει την ανάπτυξη των φυσικών και ηθικών στοιχείων, που αποτελούν τη βάση του αθλητισμού και να εξασφαλίσει τη συνάντηση των αθλητών από όλο τον κόσμο, σε μια μεγάλη αθλητική γιορτή, κάθε τετραετία, καλλιεργώντας έτσι τις αρχές του αλληλοσεβασμού και της καλής θέλησης ανάμεσα στα έθνη και συμβάλλοντας στην οικοδόμηση ενός καλύτερου και πιο ειρηνικού κόσμου».

της Βάλλυς Κωνσταντοπούλου
Πολ. Επιστήμονος

ΑΘΛΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ
ΑΘΛΗΜΑΤΑ
ΙΔΕΑΤΟ
ΚΑΙ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΕΟΥΛ

Το 1981 η ΔΟΕ πήρε την απόφαση να ανατεθούν οι Ολυμπιακοί αγώνες στη Νότια Κορέα. Τότε η χώρα αυτή ήταν μια από τις πιο βάρβαρες στρατιωτικές δικτατορίες, όπου απελευθέρωναν τους πολιτικούς κρατούμενους γιατί δεν χωρούσαν πια στις φυλακές. Το 1988 η αμερικανόφιλη κυβέρνηση της Σεούλ διέθεσε για την Ολυμπιάδα 7 φορές περισσότερα χρήματα από εκείνα που είχαν διατεθεί στους Ολυμπιακούς αγώνες του Λος Άντζελες, με τους εξής σκοπούς: 1) την αναβάθμιση του διεθνούς κύρους του καθεστώτος, 2) την ψευδή εκπροσώπηση του συνόλου του Κορεατικού καλού, 3) την απομόνωση των πιο μαχητικών τμημάτων του νοτιοκορεατικού λαού με τη δημιουργία συγχύσεων και αναστολών, χρησιμοποιώντας το επιχείρημα ότι δεν πρέπει να αμαυρωθεί η εικόνα της χώρας. Έτσι προσπάθησαν να αποφύγουν την ενεργή συμμετοχή της εργατικής τάξης, που είχε πιέσει με τη μαζικότητά της πριν λίγο καιρό ώστε τελικά παρέδωσαν οι στρατιωτικοί την εξουσία στους πολιτικούς.

Οι Αμερικανοί χαρακτήρισαν την Ολυμπιάδα «καμπάνια» ως αποτελεσματική. Οσοίσο η Βόρεια Κορέα δεν εκπροσωπήθηκε καθόλου. Το Νοτιοκορεατικό καθεστώς αρνήθηκε τη συνδιοργάνωση των αγώνων με τη Β. Κορέα, όπως αρνήθηκε κατηγορηματικά και τη διεξαγωγή ενός μέρους των αγωνισμάτων στο έδαφός της. Μέσα σε 270.000 επίλεκτους αντιτρομοκρατικών δυνάμεων καταστολής, 41.000 αμερικανούς στρατιώτες και χιλιάδες θεατές, το καθεστώς προσπάθησε να μας συγκινήσει με παραδοσιακούς χορούς, με τη ρίψη «αλεξιπτωτιστών ακριβείας» και ότι άλλο φαντασμαγορικό, προσπαθώντας να αποδείξει στο ευρύ παγκόσμιο κοινό ότι μπορεί κι αυτό να πάρουσίσει το «τέλειο show» στην έναρξη των αγώνων. Αυτό το «Ολυμπιακό θαύμα» επιτεύχθηκε με το αναγκαστικό ξεσπίτωμα χιλιάδων κατοίκων και την ισοπέδωση των περιοχών τους. Δόθηκαν αποζημιώσεις που δεν επαρκούν για να αγοράσουν και-

νούργια σπίτια. Ο κατώτερος μισθός σήμερα στη Νότια Κορέα είναι περίπου 30.000 δρχ. και αντιστοιχεί στο νοίκι ενός σπιτιού τριών δωματίων. Μόνο ανώτεροι υπάλληλοι σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας κερδίζουν περίπου 85.000 δρχ. που θεωρείται υψηλός μισθός. Το Νοτιοκορεατικό καθεστώς μέσ' από τους Ολυμπιακούς αγώνες προπαγάνδισε το «οικονομικό του θαύμα». Αυτό που έχει στηριχθεί στο φτηνό εργατικό δυναμικό, σε συνδυασμό με τις διπλάσιες συγκριτικά με τον δυτικό κόσμο εργατώρες. «Οικονομικό θαύμα» το οποίο απολαμβάνουν οι ξένες πολυεθνικές.

Η ιστορία μας λέει πως δεν είναι η πρώτη φορά που χρησιμοποιούνται οι Ολυμπιακοί αγώνες για πολιτικές και οικονομικές σκοπιμότητες. Από τους Ολυμπιακούς του Χίτλερ μέχρι της Σεούλ, πολλές φορές οι ύψιστοι αυτοί αγώνες χρησιμοποιήθηκαν για να δικαιώσουν οφθαλμοφανείς αδικίες, δικτάτορες και δικτατορίσκους και στις μέρες μας να ενισχύσουν σημαντικά τα συμφέροντα των μεγάλων τράστς.

Από τους Ολυμπιακούς του Μόντρεαλ το 1976 μέχρι σήμερα ο θεσμός των Ολυμπιακών αγώνων δέχεται συνεχώς και νέο πλήγμα, το ντοπάρισμα των αθλητών. Στη Σεούλ ο άνθρωπος «θρύλος» για τα σημερινά αθλητικά δεδομένα, Μπεν Τζόνσον βρίσκεται ντοπιαρισμένος και χάνει το χρυσό μετάλλιο. Ταυτόχρονα χάνει κέρδη η πολυεθνική που διαφήμιζε τη «γραμμή Τζόνσον...», ενώ η άλλη μεγάλη εταιρεία του «αντίπαλου αθλητή» προσαρμόζει το σλόγκαν της «νικητής και υγιής, χωρίς καμιά βοήθεια...». Και ο ανταγωνισμός στο επίπεδο των Πολυεθνικών εταιρειών συνεχίζεται.

Υπάρχει όμως και άλλο επίπεδο ανταγωνισμού, πραγματικά επικίνδυνο, εκείνο των πολυεθνικών που παράγουν αναβολικά. Ποιό θα είναι λιγότερο ανιχνεύσιμο από το άλλο και θα επιφέρει εξωπραγματικά ρεκόρ. Οι ίδιες πολυεθνικές εταιρείες επιδίδονται και στη θελτίωση των μεθόδων ανιχνεύσεως των «αόρατων» αναβολικών με καινούργιες ουσίες,

Περισσότερες αγορές, μεγαλύτερο άνοιγμα άρα μεγαλύτερος τζίρος για τις Πολυεθνικές κι ο θεσμός των Ολυμπιακών αγώνων πληγώνεται βαθύτερα. Οι περιπτώσεις του Μπεν Τζόνσον, των αρσιβαριστών κ.ά. στη Σεούλ, είναι τα τελευταία συμπτώματα αυτής της κατάστασης. Αναλογιζόμαστε πόσες αλήθειες να είναι οι περιπτώσεις εκείνες, όπου χρησιμοποιήσαν ουσίες που εμφανίζουν τα αναβολικά ως εντελώς αθώες χημικές ενώσεις μετά τα αντιντόπινγκ τέστς.

«Ψάχνουμε συνεχώς νέους δρόμους για την ανακάλυψη του ντόπινγκ», δηλώνει στο τέλος των αγώνων της Σεούλ ο πρόεδρος της ιατρικής επιτροπής της ΔΟΕ, Βέλγος πρίγκηπας Αλεξάντερ ντε Μερόν. Όσο αισιόδοξη κι αν είναι η ΔΟΕ όμως, το πρόβλημα θα συνεχίζεται εφόσον εξακολουθεί η έρευνα ανακάλυψης ουσιών ντοπιαρισματος που είναι «περισσότερο αόρατες».

Το κεντρικό ερώτημα που τίθεται λοιπόν είναι το πως μπορεί να αποσυνδεθεί ο θεσμός των Ολυμπιακών αγώνων από τις πολιτικοοικονομικές σκοπιμότητές του. Θα ήταν αφέλεια να προτείνουμε να λειτουργήσει όπως στην αρχαία Ελλάδα. Μερικοί μιλούν για κατάργηση του θεσμού. Ο ασπασμός αυτής της άποψης σημαίνει συγχρόνως την κατάργηση πολύτιμων αξιών που διαφυλάξαμε χρόνια και η οντότητά τους γίνεται έγκυρη από το γεγονός ότι η φυσική άσκηση είναι ψυχαγωγία και ο έντιμος συναγωνισμός προσφέρει ανεκτίμητη ηθική ικανοποίηση. Κυρίως όμως στις παγκόσμιες συνθήκες της εποχής μας, η προσφορά των Ολυμπιακών είναι αυτό που διαβάσαμε στο χάρτη της ΔΟΕ, μια παγκόσμια γιορτή της νεολαίας που προάγει σημαντικά την πιο πολύτιμη για την ανθρωπότητα υπόθεση της ειρήνης.

Στο κεντρικό μας ερώτημα μπορεί να αποτελέσει απάντηση αυτό που ευρέως προβάλλεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πρόσφατα, η μόνιμη δηλαδή διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα από το 1996 και μετά:

ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΓΙΑΤΡΟΣ

Μικρό
αφιέρωμα

Επιμέλεια: **Μαρία Κορμά**
Τζούντυ Κονδυλούδη

Ο ΣΕΕ, στην προσπάθειά του να πλησιάσει περισσότερο την Ελληνίδα επιστήμονα, τόσο στα προβλήματα όσο και στα επιτεύγματά της, αποφάσισε να δημοσιεύσει στο δελτίο του μικρά αφιερώματα για κάθε κατηγορία επιστημόνων, και αρχίζει σε τούτο το τεύχος με την Ελληνίδα

γιατρό, αναγνωρίζοντας την τεράστια προσφορά της, επιστημονική και κοινωνική, στον ιδιαίτερα ευαίσθητο και προβληματικό τομέα της.

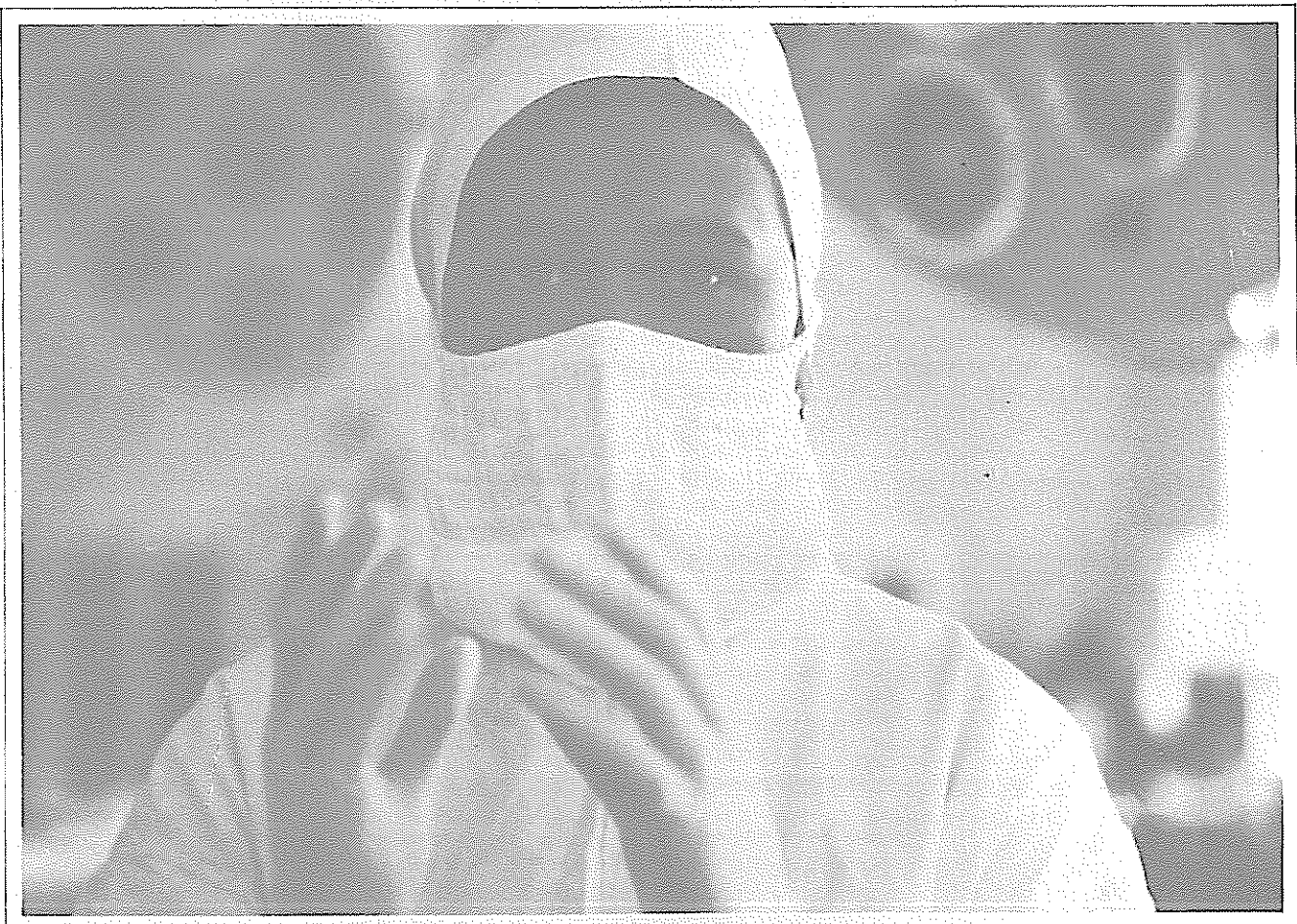
Πραγματικά, τα προβλήματα της Υγείας στην Ελλάδα είναι πολλά και μεγάλα και η Ελληνίδα γιατρός καλείται να διαδραματίσει ένα πολύπλευρο ρόλο, σ' ένα χώρο όπου οι συνθήκες, γενικότερες και ειδικότερες, απαιτούν ιδιαίτερες προσπάθειες για μια ολοκληρωμένη κοινωνική προσφορά.

Το αφιέρωμα αυτό αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση του προβλήματος, αναγκαστικά περιορισμένη, μια

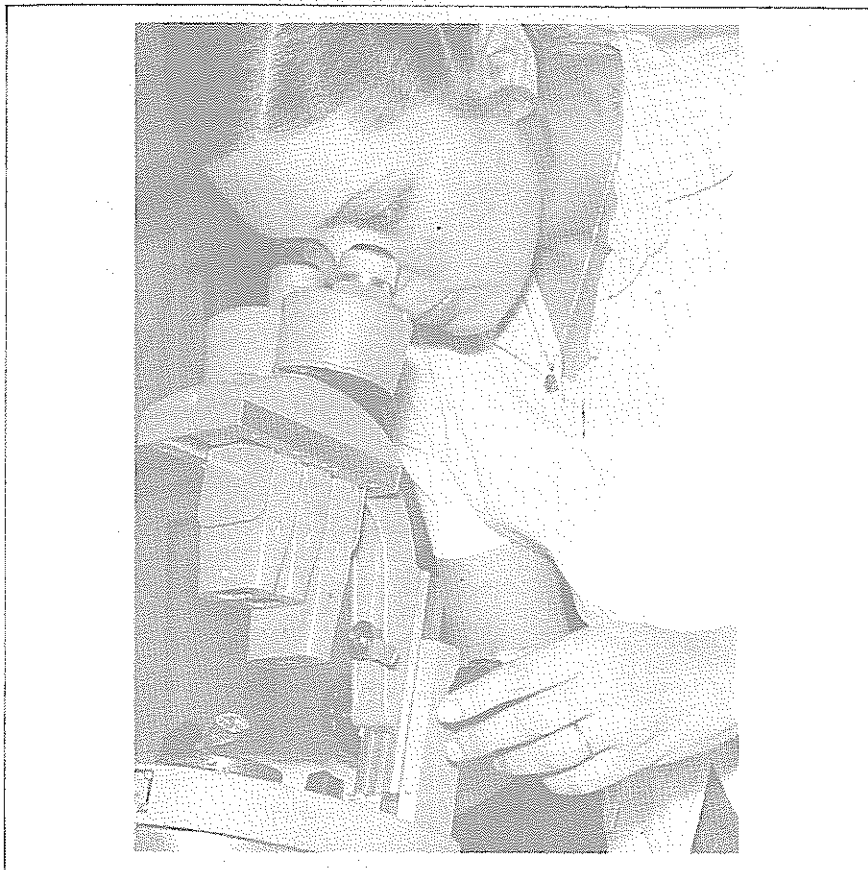
και οι οικονομικές δυνατότητες του ΣΕΕ είναι απαγορευτικές για την διεξαγωγή συστηματικής έρευνας, με ερωτηματολόγια, επεξεργασία στοιχείων σε υπολογιστή, κλπ.

Το υλικό που συγκεντρώθηκε, ταξινομήθηκε σε τρεις ενότητες:

- Γενική τοποθέτηση του προβλήματος της Υγείας.
- Προσπάθεια καταγραφής ιατρικού χώρου (στατιστικά στοιχεία, κλπ.).
- Συμπεράσματα από επεξεργασία απαντήσεων γυναικών-γιατρών σε συζητήσεις με μέλη της επιτροπής δελτίου.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Α. Προβλήματα Υγείας

1. ΟΡΙΣΜΟΙ

Τα προβλήματα της υγείας απασχολούν τους ανθρώπους από την αρχή της ιστορίας τους.

Ήδη ο Ιπποκράτης έδωσε τον πρώτο ορισμό της Υγείας, καθορίζοντάς την σαν **αρμονία με το Σύμπαν**.

Ο ορισμός αυτός θρίσκει πολύ κοντά στις σημερινές προοδευτικές απόψεις, που δεν θεωρούν πια την υγεία απλά σαν απουσία αρρώστιας, αλλά σαν την πλήρη σωματική, ψυχική και κοινωνική ευεξία του ατόμου, όπως έχει αποδεχθεί και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, αναγνωρίζοντας την Υγεία σαν **κοινωνικό αγαθό**, σε αντίθεση με την συντηρητική άποψη, που αναγορεύει την υγεία σε ατομικό δικαίωμα και υποχρέωση του πολίτη.

Από τον ορισμό της Υγείας και την κοινωνική θεώρησή της, απορρέουν και οι παράγοντες που την επηρεάζουν και που είναι:

- οι όροι διαβίωσης, σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και πνευματικό,
- οι συνθήκες εργασίας.

Όσον αφορά τους τομείς Υγείας, αυτοί διακρίνονται σε:

- Πρωτοβάθμια Περίθαλψη,
- Νοσοκομειακή Περίθαλψη.

Η πρωτοβάθμια περίθαλψη υποδιαιρείται σε:

- προληπτική ιατρική
- κοινωνική ιατρική
- εξωνοσοκομειακή ιατρική.

2. ΔΑΠΑΝΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Το κόστος των δαπανών υγείας είναι σημαντικό για όλες τις χώρες, και υπολογίζεται στατιστικά σαν ποσοστό επί του Α.Ε.Π. κάθε χώρας.

Υπάρχει γενικά η τάση μείωσης

των δαπανών υγείας, σε διεθνές επίπεδο, λόγω της οικονομικής κρίσης...

Υπάρχει ειδικότερα η διεθνής τάση μείωσης της νοσοκομειακής περίθαλψης, όχι μόνο για λόγους οικονομικούς, αλλά και για λόγους κοινωνικογενετικούς, κοινωνικούς και υγιεινής. (π.χ. αποφυγή ψυχολογικών κινδύνων, ενδονοσοκομειακών λοιμώξεων, κλπ.)

Αντίθετα, τονίζεται σε παγκόσμια κλίμακα, η σημασία της πρωτοβάθμιας περίθαλψης και στους τρεις τομείς της (προληπτικό, κοινωνικό, εξωνοσοκομειακό), γιατί οδηγεί στη μείωση του νοσοκομειακού τομέα και τον περιορισμό του σε επίπεδα καθαρά νοσηλευτικά, εκπαιδευτικά και ερευνητικά.

Όσον αφορά το ερώτημα «πρόληψη ή θεραπεία», οι σύγχρονες τάσεις είναι πως χρειάζονται και τα δύο εναρμονισμένα.

Στην Ελλάδα τώρα, το πρόβλημα των δαπανών υγείας είναι οξυμένο περισσότερο, αφού υπάρχει τεράστια έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, πέρα από τις άμεσες ανάγκες λειτουργικών δαπανών. Έτσι, όχι μόνο δεν καλύπτουμε τις ανάγκες μας, αλλά δεν ξέρουμε καν τις ακριβείς μας ανάγκες, λόγω της πάγιας έλλειψης στατιστικών δεδομένων.

Χαρακτηριστικά στοιχεία δαπανών υγείας σε πίνακες:

Ποσοστά Δαπανών Υγείας επί Α.Ε.Π.

Έτος	Ελλάδα	Ο.Ο.Σ.Α
1960	2,8%	4,2%
1970	3,6%	5,8%
1982	6,4%	7,6%

ΕΛΛΑΔΑ		
Κατανομή Δημοσίων και Ιδιωτικών Δαπανών επί Α.Ε.Π.		
Έτος	Δημ. Δαπάν.	Ιδιωτ. Δαπάν.
1960	1,7%	1,1%
1970	2,1%	1,5%
1982	4,2%	2,2%

* ΠΗΓΗ

Περιοδικό: Σύγχρονη Σκέψη, τεύχος 33

3. ΤΑΜΕΙΑ ΥΓΕΙΑΣ

Υπάρχουν στην Ελλάδα περίπου 300 ταμεία ασφάλισης, αλλά μόνον 30 ταμεία Υγείας.

Από αυτά τα ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΤΕΒΕ, καλύπτουν το 92% των εργαζομένων.

Τα ταμεία διακρίνονται σε 2 κατηγορίες:

– **Δημόσια**, που εισπράττουν πόρους κυρίως από τους εργαζομένους και λιγότερο από τους εργοδότες, και περιορίζονται βασικά στην παροχή σύνταξης.

– **Ιδιωτικά**, που αποτελούν κερδοφόρες επιχειρήσεις και που συχνά διαφεύγουν τον έλεγχο ως προς τις πραγματικές οικονομικές τους διαστάσεις.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές παροχών ανάμεσα στα διάφορα ταμεία, ακόμη και ανάμεσα στα λεγόμενα «ευγενή» ταμεία (π.χ. τραπεζικά).

4. Ε.Σ.Υ.

Όσον αφορά το Ε.Σ.Υ. κρίνεται κατ' αρχήν θετικός από όλους ο νόμος-πλαίσιο, που το δημιούργησε, γιατί μέσα στο υπάρχον κοινωνικό-οικονομικό σύστημα:

– αναγνωρίζει την υγεία ως κοινωνικό αγαθό,

– δίνει λύσεις οργανωτικές,

– δίνει προτάσεις πρωτοβάθμιας περίθαλψης

και κυρίως

– δίνει μια δυναμική δυνατότητα μελλοντικής αποεμπορευματοποίησης της υγείας.

Όμως η εφαρμογή του τερπιλλίστηκε, με αποτέλεσμα:

– να μειωθεί το επίπεδο των δημοσίων υπηρεσιών,

– να ανθεί ο ιδιωτικός τομέας

και κυρίως

– να χαθεί η ζέση των νέων γιατρών για το όραμα της αλλαγής και να υπάρχει αδιαφορία.

Υπάρχει, βέβαια, πάντα η ελπίδα και η αισιοδοξία να χρησιμοποιηθεί η συγκεντρωμένη πείρα για την διατύπωση μιας νέας πρότασης, κάτω από την πίεση των μαζικών φορέων εργαζομένων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, κλπ.

Β. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Υπάρχουν ιατρικές σχολές στα Πανεπιστήμια Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Ιωαννίνων, Ηρακλείου και Αλεξανδρούπολης.

Απαιτούνται (6) έξι χρόνια σπουδών για την απόκτηση του πτυχίου, παρεμβάλλεται η θητεία σε αγροτικό ιατρείο, που διαρκεί (1) ένα χρόνο, και ακολουθεί η ειδίκευση για την οποία χρειάζονται από 4 έως 7 χρόνια.

Η ειδίκευση γίνεται σε γενικό ή ειδικό νοσοκομείο ή πανεπιστημιακή κλινική, και μπορεί να ολοκληρωθεί σε ένα μόνο νοσοκομείο ή να ολοκληρώνεται τμηματικά, με θητεία ενός χρόνου, σε διαφορετικά νοσοκομεία.

Σοβαρότατο πρόβλημα αποτελεί η εξεύρεση θέσης για ν' αρχίσει η ειδίκευση. Υπάρχουν περιπτώσεις αναμονής μέχρι και 3 χρόνια για ορισμένες ειδικότητες, κυρίως παθολογικές.

Υπάρχουν δυνατότητες διδακτορικής διατριβής στην Ελλάδα, όπως και δυνατότητες έρευνας.

Το κρισιμότερο όμως πρόβλημα σπουδών είναι η στενότητα της υλικοτεχνικής υποδομής των ιατρικών σχολών, η οποία σε συνδυασμό με τον υπερβολικό αριθμό φοιτητών και τον μικρό αριθμό Πανεπιστημιακών κλινικών, δημιουργεί συνθήκες υποβάθμισης της παρεχόμενης στους γιατρούς εκπαίδευσης.

Χαρακτηριστικός δείκτης είναι ο αριθμός κλινών που αντιστοιχούν σε κάθε φοιτητή:

Στην Ελλάδα αντιστοιχούν 4 πανεπιστημιακές κλίνες, σε κάθε φοιτητή, ενώ στις ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες αντιστοιχούν 7-8 κλίνες σε κάθε φοιτητή και στις δυτικές ευρωπαϊκές χώρες, κατά μέσον όρο, 12-18 κλίνες σε κάθε φοιτητή.

2. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Οι δυνατότητες επιλογής χώρου

εργασίας, όχι μόνο για την γυναίκα-γιατρό, αλλά για όλους τους γιατρούς γενικά, εκτείνονται στους εξής χώρους:

– νοσοκομειακός χώρος

– ιδιωτική πελατεία

– ασφαλιστικά ταμεία και οργανισμοί

– ινστιτούτα υγείας και έρευνας

– πανεπιστημιακός χώρος.

Καθένας από τους παραπάνω χώρους έχει τα δικά του προβλήματα και ιδιαιτερότητες.

Όμως, ο κατ' εξοχήν προβληματικός χώρος είναι ο νοσοκομειακός, και κυρίως των δημοσίων νοσοκομείων, όπου η κακή οργάνωση χώρου και τρόπου δουλειάς, οι σοβαρές ελλείψεις υποδομής σε βοηθητικό προσωπικό και υλικά μέσα, οι αντικρουόμενες ομάδες συμφερόντων, συνθέτουν την γνωστή σε όλους μας εικόνα της αποδιοργάνωσης, της αδιαφορίας, και, γιατί όχι, της συναλλαγής.

Και φυσικά το ασφυκτικό αυτό πλαίσιο δεν μπορεί να θεωρηθεί το κατάλληλο εργασιακό περιβάλλον, όπου η Ελληνίδα γιατρός θα μπορούσε ν' αναπτύξει όλες τις δυνατότητές της σε προσφορά επιστημονική και κοινωνική.

3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι πίνακες, που δημοσιεύονται, βασίζονται στα στοιχεία που μπόρεσαμε να συγκεντρώσουμε από τους ιατρικούς συλλόγους, στοιχεία που είναι δυστυχώς ελλιπή ή αναφέρονται σε προηγούμενα χρόνια (π.χ. 1985), ή δεν αναφέρουν καθόλου τους χωρίς ειδικότητα γιατρούς (5.000 περίπου στην περιοχή του Ι.Σ.Α.).

Όμως, παρά την περιορισμένη εμβέλεια, οι πίνακες αυτοί δείχνουν ανάγλυφη την προτίμηση των γυναικών-γιατρών στις εργαστηριακές ειδικότητες, οι οποίες δίνουν την δυνατότητα εξοικονόμησης χρόνου για τις οικογενειακές υποχρεώσεις.

Χαρακτηριστικό είναι ακόμη το μικρό, συνολικά, ποσοστό των γυναικών-γιατρών στον Ελληνικό χώρο.

ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΓΙΑΤΡΟΣ

Μικρό αφιέρωμα

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. ΣΤΟΧΟΙ

Οι συζητήσεις των μελών της επιτροπής δελτίου με τις γυναίκες-γιατρούς έγιναν με βάση ένα ερωτηματολόγιο, που προσπαθεί να ερευνησει πολλές πτυχές του χώρου αυτού, ξεκινώντας από τις δυνατότητες επιλογής του ιατρικού κλάδου και τις συνθήκες σπουδών στα Πανεπιστήμια, και συνεχίζοντας με την επιλογή ειδικότητας, τις εργασιακές σχέσεις μέσα ή έξω από τα νοσοκομεία, τις σχέσεις με τον ασθενή, τους συναδέλφους και το βοηθητικό ιατρικό προσωπικό, με τις δυνατότητες επιμόρφωσης και έ-

ρευνας, τα προβλήματα στα ζευγάρια και την οικογένεια, και τέλος με την δυνατότητα ανόδου στη διευθυντική ή Πανεπιστημιακή ιεραρχία.

Από τις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν, επώνυμες και ανώνυμες, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα, συνοπτικά διατυπωμένα.

2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

α. Στη συντριπτική πλειοψηφία τους οι Ελληνίδες γιατροί, κυρίως των μεγαλύτερων ηλικιών, διάλεξαν την ιατρική σαν λειτούργημα και ολοκληρωμένη επιστήμη και γιατί προσφέρει κοινωνική καταξίωση, παρά σαν κερδοφόρο επάγγελμα. Σε πολλές περιπτώσεις την επιλογή επηρέασαν οικογενειακές συνθήκες (π.χ. πατέρας ή θείος γιατρός), ενώ λιγότερες είναι οι περιπτώσεις τυχαίας επιλογής.

β. Όσον αφορά τις συνθήκες σπουδών, είναι γενική η παρατήρηση ότι οι φοιτήτριες της ιατρικής είχαν ισότιμη μεταχείριση από τους καθηγητές και συμφοιτητές τους, αντιμετωπίζοντας με τους τελευταίους τις ίδιες δυσκολίες και προβλήματα, τα γνωστά των ελληνικών πανεπιστημίων. Μάλιστα οι φοιτήτριες αναφέρονται σαν πιο μελετηρές και συστηματικές.

γ. Εκεί που αρχίζουν να διαφαίνονται οι διαφοροποιήσεις λόγω φύλου, είναι στην επιλογή της ειδικότητας. Οι γυναίκες-γιατροί, σε υψηλά ποσοστά, προτιμούν τις εργαστηριακές ειδικότητες και την παιδιατρική, ενώ αποφεύγουν συστηματικά σκληρές ειδικότητες, όπως χειρουργική, ουρολογία, κλπ.

Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι γυναίκες-γιατροί αφιερώνουν ένα μεγάλο μέρος του χρόνου τους στην οικογένεια και τα παιδιά, πράγμα που δυσκολεύει την άσκηση της ιατρικής στις λεγόμενες δύσκολες ειδικότητες.

δ. Για τους ίδιους λόγους που επιλέγουν εργαστηριακές ειδικότητες, οι γυναίκες-γιατροί προτιμούν και τη νοσοκομειακή θέση, παρά το ε-

% Ποσοστά γυναικών-γιατρών κατά νομούς		
Νομαρχία	Π.Ι.Σ.	Π.Ο.Σ.
1. Αθήνα	25,1	51,4
2. Πειραιάς	33,8	51,6
3. Αιτωλία (Αγρίνιο) (Μεσολόγγι)	28,5 (27,0) (31,5)	39,3
4. Αργολίδα	-	36,8
5. Αρκαδία	-	35,1
6. Άρτα	-	40,6
7. Αχαΐα (Πάτρα) (Αίγιο)	- (25,0)	41,0
8. Βοιωτία Λειβαδιά Θήβα	-	41,8
9. Γρεβενά	42,8	42,8
10. Δράμα	5,7	25,0
11. Δωδεκάνησα (Ρόδος) (Κως) (Κάλυμνος)	- (17,2) (15,9)	28,3
12. Έβρος	33,7	30,4
13. Εύβοια	33,0	41,1
14. Ευρυτανία	-	66,6
15. Ζάκυνθος	-	60,0
16. Ηλεία (Πύργος) (Αμαλιάδα)	25,8 (32,0) (15,5)	42,3
17. Ημαθία	16,0	19,1
18. Ηράκλειο	32,4	38,2
19. Θεσπρωτία	70,8	18,7
20. Θεσσαλονίκη	31,6	45,1
21. Ιωάννινα	31,7	24,3
22. Καβάλα	43,7	30,9
24. Καρδίτσα	27,3	29,6
25. Καστοριά	-	16,0
26. Κεφαλληνία	27,0	56,6
27. Κιλκίς	-	32,3
28. Κοζάνη	21,8	38,2
29. Κορινθία	-	36,3
30. Κυκλάδες	27,6	32,1
31. Λακωνία	18,4	28,9
32. Λάρισα	-	35,7
33. Λασιθί	19,5	46,4
34. Λέσβος	19,4	30,0
35. Λευκάδα	-	18,1
36. Μαγνησία	-	38,1
37. Μεσσηνία	22,8	51,4
38. Ξάνθη	22,3	44,0
39. Πέλλα	31,6	29,1
40. Πιερία	24,5	33,3
41. Πρέβεζα	23,0	40,7
42. Ρέθυμνο	29,7	57,1
43. Ροδόπη	13,1	42,8
44. Σάμος	33,3	26,6
45. Σέρρες	-	34,9
46. Τρίκαλα	22,5	26,3
47. Φθιώτιδα	25,5	50,7
48. Φλώρινα	-	26,3
49. Φωκίδα	71,4	58,3
50. Χαλκιδική	23,5	34,7
51. Χανιά	-	64,1
52. Χίος	8,4	28,0
Σύνολο*	27,33	45,95

* σύνολο Π.Κ.Σ. = 19,3

Ι.Σ.Α. % Ποσοστά γυναικών-γιατρών κατά ειδικότητα	
1. Παθολόγος	12,0
2. Χειρουργός	1,9
3. Μαιευτήρ-γυναικολόγος	6,1
4. Δερμ/λόγος-αφροδισιολόγος	33,7
5. Παιδίατρος	51,3
6. Οφθαλμίατρος	12,6
7. Μικροβιολόγος	72,2
8. Πνευμονολόγος-Φυματ/λόγος	17,5
1. Ω.Ρ.Λ.	2,2
10. Ακτινολόγος-ραδιολόγος	8,8
11. Νευρολόγος-Ψυχίατρος	5,7
12. Καρδιολόγος	4,0
13. Αναισθησιολόγος	60,5
14. Ορθοπαιδικός	1,6
15. Ουρολόγος	0,0 (μηδέν)
16. Νευροχειρουργός	0,0 (μηδέν)
17. Παθολογοανατόμος	65,7
18. Ιατροδικαστής	0,0
19. Κυτταρολόγος	82,5
20. Πυρηνικός ιατρός	48,8
21. Φυσιολόγος	35,7
22. Γενικός ιατρός	10,5
23. Ακτινοδιαγνωστική	20,4
24. Νευρολόγος	21,4
25. Γαστρεντερολόγος	0,0 (μηδέν)
26. Χειρουργός Θώρακος	0,0 (μηδέν)
27. Πλαστικός χειρουργός	17,6
28. Ακτινοθεραπευτική	0,0 (μηδέν)
29. Χειρουργός Παιδών	0,0 (μηδέν)
30. Αιματολόγος	79,1
31. Ενδοκρινολόγος	43,4
32. Ρευματολόγος	12,5
33. Νεφρολόγος	15,0
34. Αλλεργιολόγος	0,0 (μηδέν)

λεύθερο επάγγελμα, ώστε να έχουν περισσότερο διαθέσιμο χρόνο για την οικογένεια. Αυτό καταφαίνεται και από το γεγονός ότι οι περισσότερες αιτήσεις προς το Ε.Σ.Υ. έγιναν από γυναίκες-γιατρούς.

ε. Στις σχέσεις με τον Έλληνα ασθενή, μέσα ή έξω από το νοσοκομείο, η Ελληνίδα γιατρός έχει καταφέρει να καταξιωθεί πια, όμως ύστερα από πολλές προσπάθειες, αφού ο Έλληνας ασθενής, από κοινωνικές καταβολές και νοοτροπία, ήταν έτοιμος να την δεχθεί πρώτα σαν νοσοκόμα και μετά σαν γιατρό.

Προβλήματα όμως αναφέρονται και στις σχέσεις, με τους συναδέλφους και το βοηθητικό ιατρικό προσωπικό.

Με τους άντρες συναδέλφους, οι σχέσεις είναι γενικά καλές και ισότιμες στις χαμηλότερες βαθμίδες της ιεραρχίας. Όσο όμως ανεβαίνουμε ψηλότερα, οι σχέσεις γίνονται έντονα ανταγωνιστικές.

Με τις γυναίκες συναδέλφους, αναφέρονται εξ ίσου περιστατικά ισότιμης μεταχείρισης ή υποχθόνιου ανταγωνισμού, πράγμα που αντικατοπτρίζει την ψυχολογική υποδομή που υποθόσκει ακόμα στις γυναίκες.

Με το βοηθητικό ιατρικό προσωπικό, τέλος, και κυρίως το γυναικείο, υπάρχουν πολλά προβλήματα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς προς την γυναίκα-γιατρό, πράγμα που δίνει άλλο ένα απόδειγμα της άμεσης ανάγκης επιμόρφωσης του λεγόμενου παραϊατρικού προσωπικού.

στ. Στις σχέσεις των ζευγαριών, είτε είναι και οι δύο γιατροί είτε μόνο ο ένας, βγαίνει ανάγλυφα το πρόβλημα της μεγάλης ανάγκης κατανόησης του ανθρωπιστικού ρόλου του γιατρού, είτε είναι άντρας είτε γυναίκα, είτε να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που προκύπτουν από την σωστή άσκηση του ιατρικού λειτουργήματος με τις γνωστές απαιτήσεις του.

Εκεί όμως που οι διαφοροποιήσεις γίνονται εντονώτατες, είναι οι

ανώτερες βαθμίδες της Πανεπιστημιακής ιεραρχίας, όπου αρκεί να καταχωρηθεί η απάντηση του καθηγητή της παιδιατρικής κ. Ν. Μαρσάνη, για να φανεί, εύστοχα και συνοπτικά, όλο το πρόβλημα ανάγλυφο και προκλητικό:

(Απόσπασμα από τις απαντήσεις του καθηγητή):

Ερώτηση: Ποιές οι σχέσεις των γυναικών-γιατρών στον Πανεπιστημιακό χώρο; (με ανώτερο και ανώτατο προσωπικό)

Απάντηση: Οι θέσεις καθηγητών πρώτης βαθμίδας εξακολουθούν να παραμένουν, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, σχεδόν αποκλειστικό προνόμιο των ανδρών.

Στους αναπληρωτές καθηγητές οι γυναίκες εκπροσωπούνται καλύτερα και στους επικουρικούς καθηγητές πολύ καλύτερα. Νομίζω ότι είναι θέμα μόνο χρόνου για να αντιπροσωπευθεί καλύτερα η γυναίκα στις ανώτατες βαθμίδες της πανεπιστημιακής ιεραρχίας. Βεβαίως, όπως συμβαίνει και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η πλειοψηφία στις ανώτατες θέσεις θα εξακολουθήσει να παραμένει ανδρική για πολλά χρόνια, ίσως για πάντοτε. Θα είναι αυτό μια ακόμη απόδειξη της ευφυΐας της γυναίκας και της ματαιοδοξίας του άντρα. Η γυναίκα βλέπει περισσότερο από τον άντρα πέρα και έξω από τον εαυτό της. Ανακαλύπτει πιο πρώιμα ότι είναι μεγαλύτερη χαρά να δίνεις παρά να παίρνεις. Και η βιολογική υπόσταση των δύο φύλων θα εξακολουθήσει, ελπίζω, να υπογορεύει τους όρους της.

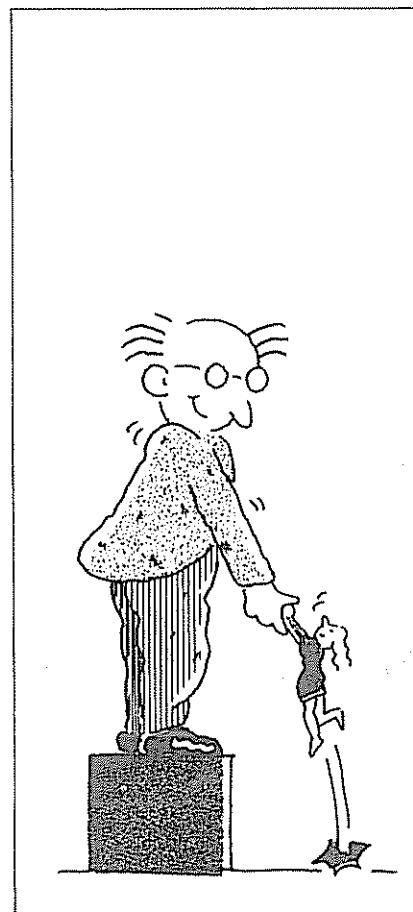
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

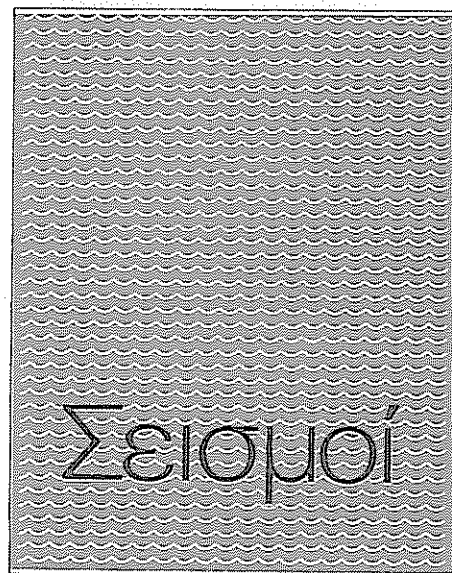
Τα αποτελέσματα αυτής της πρώτης προσπάθειας, που δεν διεκδικεί φυσικά τον τίτλο της έρευνας, όπως και στην εισαγωγή αναφέρθηκε, αλλά απλά στοχεύει στην επισήμανση και καταγραφή ζωτικών προβλημάτων, (ζωτικών τόσο για τα

μέλη του Σ.Ε.Ε όσο και για την ελληνική κοινωνία γενικότερα), ελπίζουμε πως θα γίνουν αφορμή και ξεκίνημα ενός διαλόγου, μιας βαθύτερης και συστηματικότερης ανάλυσης, μιας ζύμωσης ίσως, που θα επηρεάσει θετικά και πολύπλευρα τον ευαίσθητο τομέα της Υγείας στη χώρα μας.

Υπάρχουν ακόμη και άλλα προβλήματα, που δεν έχουν καν καταγραφεί, όπως τα προβλήματα που θα προκύψουν από την ελεύθερη διακίνηση των γιατρών στην Ε.Ο.Κ. μετά το 1992, κ.ο.κ.

Το δελτίο του Σ.Ε.Ε. είναι λοιπόν ανοικτό στον καλόπιστο διάλογο, τις προτάσεις, την κριτική και ό,τι άλλο μπορεί να συμβάλλει στην προώθηση των προβλημάτων, που καταγράφηκαν σ' αυτή την πρώτη προσπάθεια.

της Ολ. Βαγγελίτου
συμβούλου Πολιτικού Μηχανικού
μελετήτριας μέλους επιστημονικής επιτροπής
ειδικότητας Γεωλ. Μηχ. Τ.Ε.Ε.

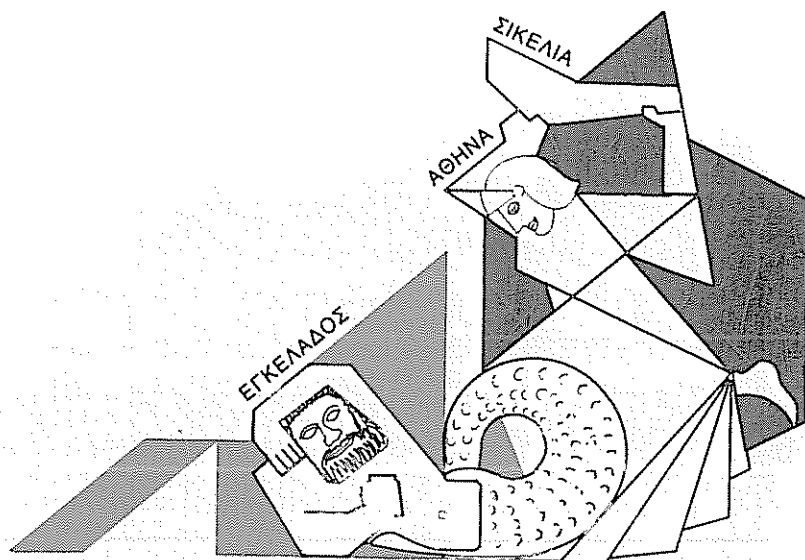
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 20 ΙΟΥΝΙΟΥ 1978
ΑΘΗΝΑ : 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1981

Δύο ημερομηνίες-σταθμοί που έβαλαν στη ζωή μας το φαινόμενο του σεισμού, που ευαισθητοποίησαν την κοινή γνώμη και τη Δημόσια Διοίκηση και που αν και πέρασε αρκετός καιρός από τότε, άφησε ανεξίτηλα σημάδια και έντονη ανάμνηση στην καθημερινή ζωή. Μέ-

χρι τα πιο πάνω χρονικά ορόσημα για τους πολυπληθείς κατοίκους των μεγάλων πόλεων αλλά ακόμη και για τη Δημόσια Διοίκηση ο σεισμός ήταν κάτι γνωστό αλλά μακρινό, κάτι απόλυτα συναρτημένο με μικρές απομακρυσμένες πόλεις και χωριά και που έθιγε παλιά κτίσματα, κάτι που όλοι το ακούγαμε και το ξέραμε αλλά πιστεύαμε ότι δεν είχε σχέση με μας, ήταν κάτι έξω από μας και δεν μας αφορούσε άμεσα.

Βέβαια ο σεισμός δεν είναι ένα καινούριο φαινόμενο αλλά αντίθετα μας είναι γνωστός ακόμη και από τη μυθολογία. Σ' αυτήν αναφέρεται ότι ο Δίας έδωσε εντολή στην Αθηνά να εξουδετερώσει τον Εγκέλαδο, αφού οι Γίγαντες, που κατ' αρχήν είχαν αναλάβει την εξόντωσή του, δεν μπόρεσαν να τον νικήσουν. Και η Αθηνά για να πετύχει το σκοπό της, τον καταπλάκωσε ρίχνοντας πάνω του τη Σικελία. Ο μύθος αυτός παρουσιάζεται σχηματικά στο έργο του Αρχιτέκτονα Χρ. Ιακωβίδη που υπάρχει στο Εργαστήριο Αντισεισμικής Τεχνολογίας του ΕΜΠ. (Σχ. 1).

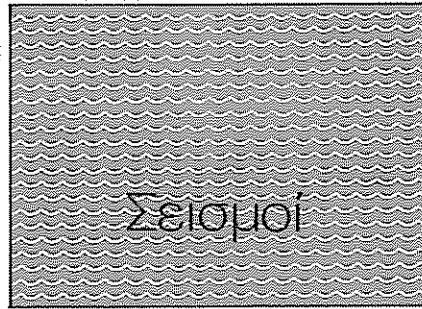
Όμως οι δύο σεισμοί στους οποίους αναφερθήκαμε στην αρχή, που έπληξαν τα δύο μεγαλύτερα αστικά Κέντρα της χώρας, έδρασαν καταλυτικά με αποτέλεσμα να βάλουν την παράμετρο του σεισμού με αρκετή ένταση στη ζωή μας.

Η Αθηνά εξουδετερώνει τον Εγκέλαδο καταπλάκωνοντάς τον με τη Σικελία.

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ «ΣΕΙΣΜΟΣ»

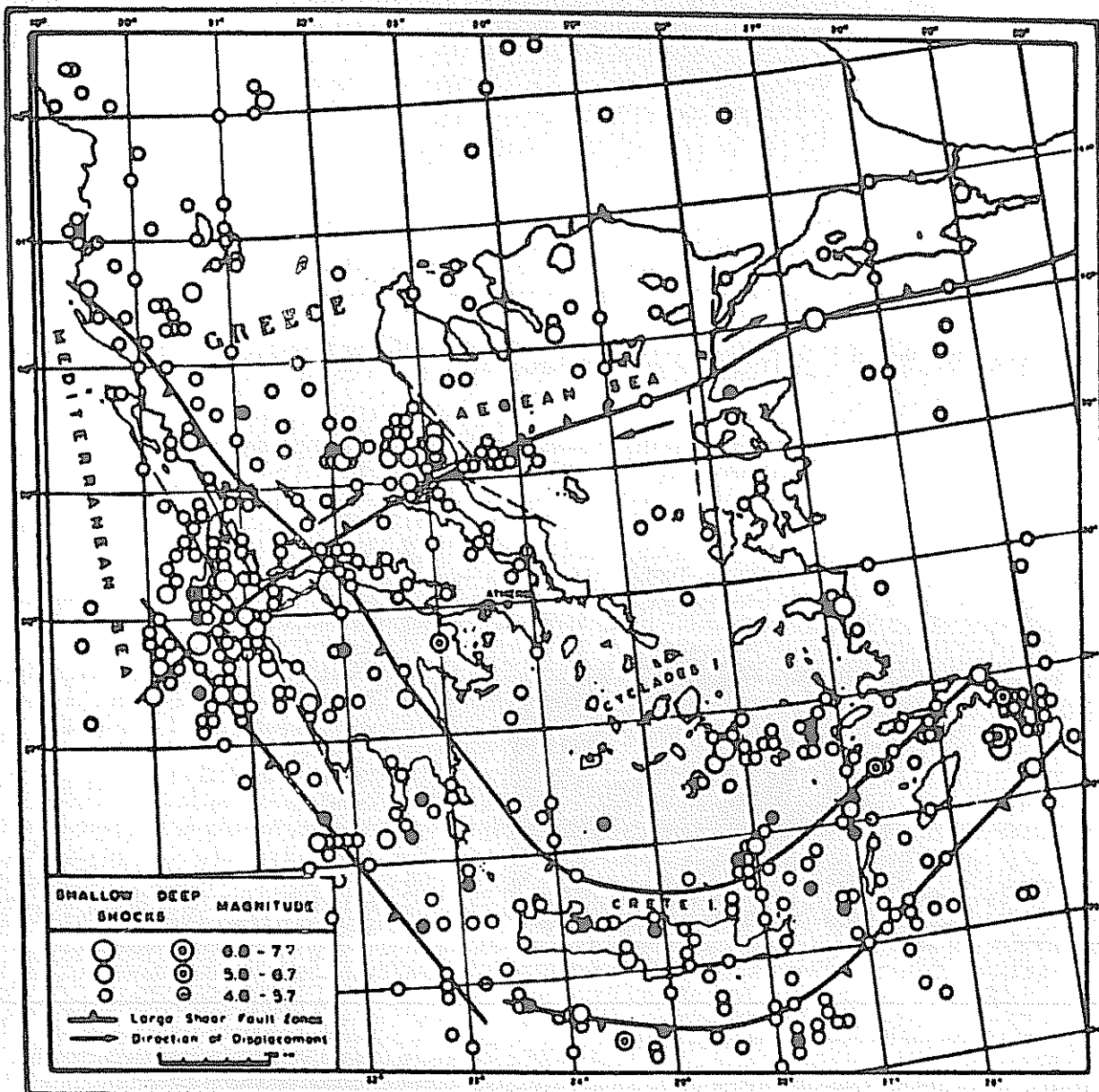
Ο ΣΕΙΣΜΟΣ είναι το φυσικό φαινόμενο που δημιουργείται από απότομη διατάραξη της δυναμικής ισορροπίας

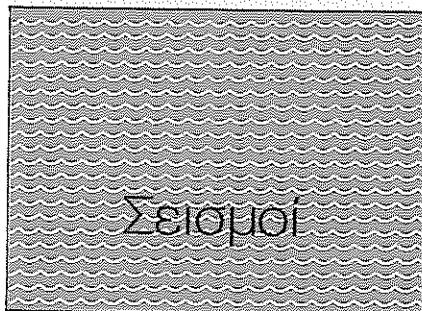
των γήινων πετρωμάτων. Βασικό χαρακτηριστικό και συνέπεια του σεισμού είναι η κίνηση του εδάφους, που ονομάζεται σεισμική δόνηση.

Οι σεισμοί δημιουργούνται από τρεις αιτίες και ανάλογα με τις αιτίες αυτές διακρίνονται σε:

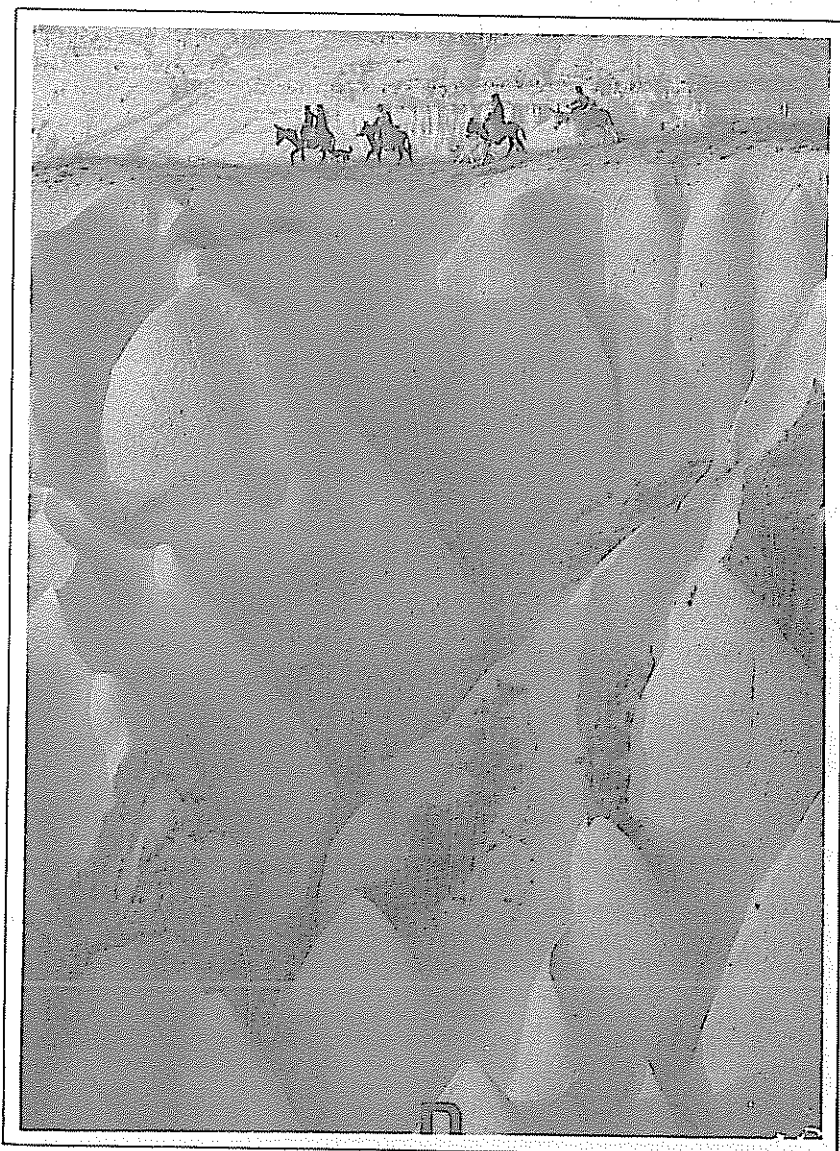
α) Ηφαιστειογενείς σεισμούς

Σεισμοτεκτονικός χάρτης που δείχνει το συζυγές σύστημα μεγάλων ζωνών τεκτονικών μεταπτώσεων που είναι υπεύθυνο για το μεγαλύτερο μέρος της σεισμικής δράσεως στον Ελληνικό χώρο, και τη διανομή των σεισμικών εστιών κατά την περίοδο 1951-1964 (Γαλανόπουλος 1967)

... Παιχνίδια του Εγκέλαδου

Είναι αυτοί που προηγούνται ή συνοδεύουν ηφαιστειακές εκρήξεις. (σεισμοί Θύρας, Βεζούβιου).
σμοί Θήρας, Βεζούβιου).

β) Εγκατακρημνησιγενείς σεισμούς
Είναι αυτοί που οφείλονται στις απότομες κατακρημνήσεις των οροφών διάφορων φυσικών υπόγειων σπηλαίων.

γ) Τεκτονικούς σεισμούς
Είναι αυτοί που οφείλονται στη τεκτονική διαμόρφωση των γήινων στρωμάτων. Το μέγιστο ποσοστό των σεισμών που γίνονται (περίπου 90%) είναι τεκτονικοί σεισμοί.

Ο Ελληνικός χώρος έχει αυξημένη σεισμικότητα και κάθε χρόνο εκλύεται σ' αυτόν το 50% περίπου της σεισμικής ενέργειας που παρουσιάζεται στην Ευρώπη και το 2% περίπου της σεισμικής ενέργειας που παρουσιάζεται σ' όλη τη γη.

Όμως οι ζημιές που δημιουργούνται δεν είναι ανάλογες με τα πιο πάνω ποσοστά, γιατί οι περισσότεροι σεισμοί γίνονται στα γήινα στρώματα που βρίσκονται κάτω από τις θαλάσσιες περιοχές.

Για τη σεισμικότητα του Ελληνικού χώρου μεγάλη σημασία έχει η συμπεριφορά του συστήματος των τεκτονικών πλακών που υπάρχουν (Σχ. 2).

Η σχετική κίνηση των τεκτονικών πλακών είναι πολύπλοκη. Για παράδειγμα η Αφρικανική Πλάκα κινείται προς το Βορρά και καταβυθίζεται με αποτέλεσμα να μειώνεται συνεχώς η απόσταση μεταξύ Αφρικής και Ευρώπης, ενώ ταυτόχρονα ανυψώνεται η Κρήτη.

Η έναρξη του σεισμικού φαινομένου γίνεται σε μία πολύ περιορισμένη περιοχή, στην οποία αρχίζει η διάρρηξη του υπεδάφους και η οποία λέγεται εστία του σεισμού ή υπόκεντρο.

Η κάθετη προβολή της εστίας στην επιφάνεια της γης λέγεται Μικροσεισμικό επίκεντρο και το βάθος της εστίας από την επιφάνεια της γης λέγεται εστιακό βάθος.

Ακόμη υπάρχει και το Μακροσεισμικό επίκεντρο στο οποίο συγκεντρώνονται οι περισσότερες ζημιές.

Οι σεισμοί, ανάλογα με το βάθος τους διακρίνονται σε:

- Σεισμούς επιφανειακούς
- Σεισμούς ενδιάμεσου βάθους
- Σεισμούς μεγάλου βάθους

Οι άνθρωποι των πόλεων, εκτός από τον εντονότερο φόβο στο σεισμό τον οποίο αισθάνονται, όπως αναφέραμε προηγουμένως, έχουν και άλλα πρόβλεπτα προβλήματα να αντιμετωπίσουν. Οι χρήστες των κτιρίων είναι φυσικό να αναζητήσουν μετά το σεισμό τη δυνατότητα διαφυγής τους από το κτίριο και στη συνέχεια διαμονής τους σε ασφαλείς χώρους συγκέντρωσης. Για να είναι δυνατή η διαφυγή των ενοίκων των κτιρίων είναι απαραίτητη η εξασφάλιση των αναγκαίων προϋποθέσεων, τόσο σ' αυτό το ίδιο το κτίριο (κλιμακοστάσια διάδρομοι) όσο στους χώρους που εκβάλλουν οι έξοδοι του κτιρίου. Επίσης χρειάζεται πρόβλεψη για τους χώρους όπου θα συγκεντρωθεί το κοινό, δηλαδή απαιτείται γενικά σωστή και έγκαιρη προετοιμασία και οργάνωση.

Επίσης μετά από κάθε σεισμό δημιουργούνται ψυχολογικά προβλήματα σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, τα οποία εξαρτώνται από το επίπεδο εκπαίδευσης και μόρφωσης, τη επαγγελματική απασχόληση, τη φυσική κατάσταση και την υγεία κάθε ατόμου.

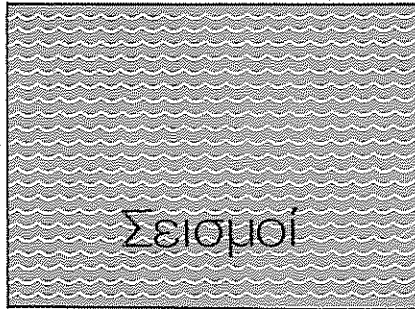
Τέλος, στις πόλεις οι επιπτώσεις μιας σεισμικής καταστροφής δεν περιορίζονται μόνο σε απώλειες ζώων ή τραυματισμούς ή σε καταστροφές κατοικιών ή γενικότερα του κτιριακού δυναμικού.

Προκαλούνται μεγάλες διαταραχές στην αγορά εργασίας, στο εμπόριο, στα επίπεδα απασχόλησης καθώς και μεταβολές στους παραγωγικούς τομείς. Γενικά, μετά από ένα σεισμό για μεγάλο χρονικό διάστημα απορρυθμίζεται η λειτουργία του κοινωνικού ιστού και διαταράσσεται η οικονομική και παραγωγική διαδικασία.

5. ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ

Τα τελευταία χρόνια η πρόβλεψη των Σεισμών έχει αναχθεί στη χώρα μας σε τεράστιο θέμα, που από τους χώρους των ερευνητικών εργαστηρίων έχει μεταφερθεί πολλές φορές δια μέσου των πρωτοσέλιδων των Εφημερίδων, στο ευρύ κοινό. Πρόβλεψη των σεισμών είναι γενικά η δυνατότητα να γνωρίζουμε πριν να γίνει ένας σεισμός, πότε χρονικά θα γίνει και ποία θα είναι τα χαρακτηριστικά του στοιχεία (Μέγεθος, Επίκεντρο).

Η πρόβλεψη των σεισμών μπορεί

να γίνει με τη συστηματική παρακολούθηση των φαινομένων που προηγούνται των σεισμών, των «πρόδρομων φαινομένων» όπως ονομάζονται. Η συσχέτιση των «πρόδρομων φαινομένων» με τον σεισμό που ακολουθεί, δημιουργεί τη δυνατότητα της πρόβλεψης. Διεθνώς έχουν αναπτυχθεί διάφορες μέθοδοι, από τις οποίες έχουν υπάρξει πρακτικά αποτελέσματα με επιτυχία σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων.

Στη χώρα μας το θέμα της πρόβλεψης έχει αποτελέσει σημείο εντόνων διαφωνιών μεταξύ διαφόρων επιστημόνων τα τελευταία χρόνια και θα μπορούσε να πει κανείς ότι μάλλον έχει δημιουργηθεί μια σύγχυση στη κοινή γνώμη για το θέμα αυτό. Ανεξάρτητα από το επιστημονικό μέρος του θέματος που και ξεφεύγει από το αντικείμενο του άρθρου αυτού, αλλά και από την ειδικότητα της γράφουσας, πρέπει να αποσαφηνισθεί τελειώς ότι, για να έχει πρακτική εφαρμογή μία μέθοδος πρόβλεψης των σεισμών για το κοινωνικό σύνολο, πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προσδιορίζει όσο το δυνατόν σαφέστερα (με τη μέγιστη δυνατή πιθανότητα) κάθε φορά που θα πρόκειται να γίνει ένας σεισμός, το επίκεντρό του, το μέγεθος

του και τον χρόνο στον οποίο θα γίνει, έτσι ώστε να μπορέσει στη συνέχεια η Κρατική Μηχανή, εφόσον και αυτή είναι κατάλληλα προετοιμασμένη, να κινητοποιήσει ένα μεγάλο σύνολο πολιτών, που επίσης θα πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο και εξασκημένο στο να λειτουργήσει σωστά στο θέμα.

Όσο οι πιθανότητες του να έχει

προβλεφθεί σωστά κάθε μία από τις παραμέτρους του σεισμού που αναφέρθηκαν προηγουμένα μικραίνουν, τόσο απομακρυνόμαστε από το σημείο του να έχουμε μία πρόβλεψη με ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΑ για το κοινωνικό σύνολο. Κατά την άποψή μας, αν στη χώρα μας με την υπάρχουσα μέθοδο δεν έχουμε φθάσει σε αυτό το επίπεδο, είναι σκόπιμο οι διάφορες επιστημονικές απόψεις που είναι καθ' όλα θετικές αλλά ακόμη και επιβεβλημένες για την προαγωγή κάθε επιστημονικού θέματος, να μην φθάσουν στο πλατύ κοινό που δίνει διάφορες ερμηνείες με ποικίλες αρνητικές μόνο επιπτώσεις σε πολλούς τομείς.

Εδώ θα πρέπει κανείς να σημειώσει ότι τυχόν ενημέρωση της Κοινής Γνώμης για πρόβλεψη ενός σεισμού η οποία εκ των υστέρων θα αποδειχθεί είτε άκαιρη είτε λαθεμένη, θα δημιουργήσει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στους πολίτες, στην κοινωνική ζωή, στις επαγγελματικές δραστηριότητες και ενγένη στην Εθνική Οικονομία.

Ας πάρουμε όμως τώρα και την ιδανική περίπτωση στην οποία με κάποια μέθοδο έχουμε φθάσει στην λύση του επιστημονικού αυτού προβλήματος με μεγάλη πιθανότητα, και ας υποθέσουμε ότι είμαστε σε θέση και από την πλευρά των ειδικών επιστημόνων να έχουμε επιτυχή Πρόβλεψη και από την πλευρά της Κρατικής Μηχανής να επιτύχουμε σωστή κινητοποίηση με δεδομένη κατ' αρχήν την ύπαρξη της απαιτούμενης υποδομής. Επίσης ας υποθέσουμε ότι απευθυνόμαστε σε πλήρως εκπαιδευμένους και ψύχραιμους πολίτες, επομένως ότι όλες οι παράμετροι μπορούν να λειτουργήσουν σωστά στην πράγματι πάρα πολύ σημαντική προειδοποίηση ότι «την τάδε ημέρα και ώρα» «στη δείνα περιοχή». Θα γίνει «σεισμός συγκεκριμένου μεγέθους».

Με τον τρόπο αυτό και εφόσον θα έχουμε καλύψει όλες τις πιο πάνω υποθέσεις, θα είναι δυνατόν να βρισκόμαστε την στιγμή της σεισμικής δόνησης όλοι σε ασφαλή σημεία. Όμως θα είμαστε ταυτόχρονα και τελειώς ανίσχυροι στο να επέμβου-

με για να προστατεύσουμε και να διαφυλάξουμε την προσωπική μας και τη δημόσια κινητή και ακίνητη περιουσία. Έτσι, κατά την άποψή μας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ασφαλέστερη και η μοναδική λύση, που υπερκαλύπτει και το θέμα της πρόβλεψης των σεισμών, είναι η επιδίωξη και η επίτευξη δημιουργίας **ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ**, δηλαδή κατασκευών που να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ριζικά και σε συνεχή βάση το πρόβλημα του σεισμού σε όλα του τα επίπεδα.

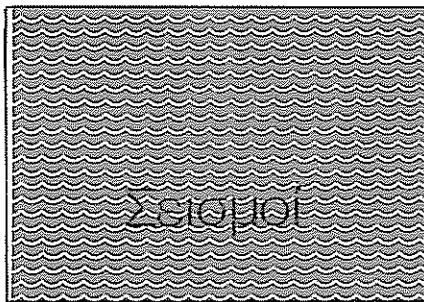
6. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΕΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Εκτός από το ενδιαφέρον που έχει δείξει η Πολιτεία και οι διάφοροι σχετικοί φορείς τα τελευταία χρόνια για την αντιμετώπιση του σεισμού, τόσο σε επιστημονικό επίπεδο (θέσπιση πρόσθετων άρθρων στον υπάρχοντα Αντισεισμικό Κανονισμό διαδικασία για σύνταξη Νέου Αντισεισμικού Κανονισμού, διοργάνωση σεμιναρίων, διαλέξεων, δημοσίευση σχετικών εργασιών κ.λ.π.) όσο και σε επίπεδο ενημέρωσης και προετοιμασίας του πληθυσμού (κυκλοφορία ενημερωτικών εντύπων, ειδικά μαθήματα σε σχολεία), που βεβαίως δεν καλύπτει ακόμη το πρόβλημα λόγω του σημαντικού του μεγέθους και της πολυπλοκότητάς του, πρέπει και ο κάθε πολίτης να ευαισθητοποιηθεί ουσιαστικά και να αντιμετωπίσει νηφάλια και στη σωστή του βάση το θέμα.

Ακούμε τα τελευταία χρόνια συνέχεια ότι πρέπει να μάθουμε να ζούμε με τους σεισμούς. Αυτό όμως τι σημαίνει για τον κάθε πολίτη;

Σίγουρα δεν σημαίνει τη μοιρολατρική αναμονή του φαινομένου, την αποδοχή κάθε φήμης που κυκλοφορεί, την άσκοπη ψυχική καταπόνηση, αλλά αντίθετα σημαίνει γνώση, οργάνωση, προετοιμασία σε όλους τους σχετικούς τομείς. Συνοπτικά, μερικά από τα όσα πρέπει ή δεν πρέπει να κάνουμε πριν, κατά και μετά ένα σεισμό είναι τα εξής:

Κατ' αρχήν τι πρέπει να κάνουμε σχετικά με το χώρο που ζούμε. Πρέπει όταν χτίζουμε νέα κατοικία, να φροντίζουμε να είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις για «αντισεισμική» δόμηση και να μη κάνουμε αβαρίες ούτε για λόγους

κακώς εννοούμενης αισθητικής ούτε για λόγους οικονομίας, που κυρίως τις περισσότερες φορές έχουν σαν σκοπό την χρήση των χρημάτων σε δευτερεύουσες εργασίες. Όταν πρόκειται να αγοράσουμε κατοικία, πρέπει πριν από την αγορά της να ζητάμε να την ελέγξει κάποιος μηχανικός, πράγμα που είναι εξίσου σοβαρό με τον έλεγχο των τίτλων που κάνει ένας δικηγόρος.

Πρέπει να συντηρούμε το κτίσμα στο οποίο ζούμε και να μη πιάνουμε μετατροπές (όπως π.χ. καθαιρέσης τοίχων) χωρίς προηγουμένως να συμβουλευόμαστε αρμόδιο μηχανικό.

Πρέπει μετά από έρευνα αρμόδιου μηχανικού, να εντοπίσουμε το ασφαλέστερο σημείο του κτίσματός μας σε περίπτωση σεισμού και έτσι να ξέρουμε εκ των προτέρων που πρέπει να σταθούμε όταν αρχίζουμε να αισθανόμαστε τη δόνηση. Ο χρόνος που διαρκεί ο σεισμός, καίτοι υποκειμενικά μας φαίνεται πολύ μεγάλος, είναι συνήθως αρκετά μικρός, ώστε δεν αρκεί για να βγούμε από ένα ψηλό όροφο κάποιου πολυώρφου κτιρίου.

Πρέπει να στερεώνουμε τα διάφορα αντικείμενα (ράφια, βιβλιοθήκες, διακοσμητικά, μπουκάλια κ.λ.π.) που είναι δυνατόν να μετακινηθούν σε ένα σεισμό και να δημιουργήσουν τραυματισμούς.

Κατά τη διάρκεια ενός σεισμού και μετά από αυτόν θα πρέπει πρωτεύοντα ρόλο στη προσοχή μας να παίζει η προστασία των εξαρτημένων ατόμων (παιδιών, ηλικιωμένων, αρρώστων), και όσων έχουν κάποια ιδιαιτερότητα στην ψυχολογική τους κατάσταση και αυτό είτε για να τα προστατεύσουμε άμεσα από το σεισμό είτε για να αποφύγουμε μακροχρόνιες μελλοντικές επιπτώσεις.

Αμέσως μετά από ένα σεισμό πριν εγκαταλείψουμε το σπίτι μας, θα πρέπει να έχουμε κλείσει το γενικό διακόπτη

του ηλεκτρικού γιατί μπορεί στη σύγχισή μας, σε συνδυασμό και με κάποια πιθανή διακοπή του ηλεκτρικού ρεύματος, να αφήσουμε ανοιχτά εστίες, θερμαντικά σώματα κ.λ.π. και να υπάρξει κίνδυνος πρόκλησης πυρκαϊάς.

Δυστυχώς η ιστορία διδάσκει ότι μετά από πολλούς σεισμούς ακολούθησαν πυρκαϊές που ολοκλήρωσαν κυριολεκτικά καταστροφές που προξένησε ο σεισμός. Ακόμη μόλις βγούμε από το σπίτι μας δεν πρέπει να καθόμαστε κάτω από αυτό ή από άλλα σπίτια, γιατί κινδυνεύουμε να τραυματιστούμε από πτώση αντικειμένων (συνήθως γίνεται αποκόλληση επενδύσεων, διακοσμητικών ή διαφημίσεων, πώση γλαστρών και άλλα ανάλογα).

Να μη χρησιμοποιούμε κατά την κάθοδό μας τον ανελκυστήρα, γιατί το απλούστερο που κινδυνεύουμε να πάθουμε είναι να εγκλωβιστούμε για άγνωστο χρονικό διάστημα.

Να μη χρησιμοποιούμε αν δεν υπάρχει σοβαρός λόγος, το αυτοκίνητό μας γιατί οι μαζικές άσκοπες μετακινήσεις δεν θα μας οδηγήσουν παρά σε ομαδικό μποτιλιάρισμα.

Να μη χρησιμοποιούμε άσκοπα αλλά ακόμη και όταν υπάρχει ανάγκη, για μεγάλο χρονικό διάστημα το τηλέφωνο γιατί εμποδίζουμε άλλους που έχουν απόλυτη ανάγκη να επικοινωνήσουν τηλεφωνικά.

Πρέπει να ελέγχουμε την κατοικία μας με μηχανικό μετά το σεισμό και να επισκευάζουμε οπωσδήποτε τις τυχόν ζημιές που παρουσιάστηκαν.

Επιλόλαιη αντιμετώπιση των ζημιών ή απλή κάλυψη τους κάνει το σπίτι μας ευάλωτο στον επόμενο σεισμό.

Και προ παντός χρειάζεται ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΡΑΙΜΙΑΣ μας, γιατί σίγουρα ο πανικός δεν αποτελεί λύση αλλά αντίθετα δημιουργεί πρόσθετα δευτερογενή προβλήματα μεγαλύτερα ίσως και από αυτά που δημιουργεί το σεισμικό φαινόμενο.

Τέλος, αντλώντας το συμπέρασμα από τους αρχαίους προγόνους μας, όπως πάντα, μπορούμε να πούμε ότι μόνο με τη δύναμη της σκέψης δηλαδή με τη γνώση και τη μελέτη θα αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο αποτελεσματικά, έτσι όπως και στο μύθο η Αθηνά (θεά της σοφίας) κατάφερε και νίκησε τον Εγκέλαδο.

Όσο μεγαλύτερο είναι το βάθος ενός σεισμού τόσο μικρότερη ζημιά παρουσιάζει στις κατασκευές μας στην επιφάνεια της γης. Αντίστροφα όμως σεισμός μεγάλου βάθους γίνεται αισθητός σε μεγαλύτερη απόσταση από το επίκεντρό του.

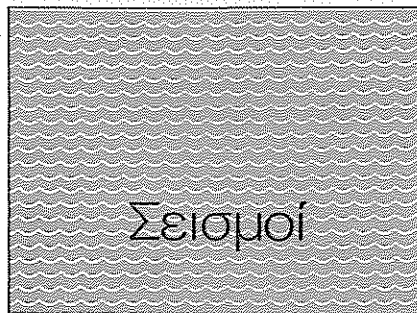
2. ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΣΗ ΣΕΙΣΜΟΥ

Για τη σύγκριση των σεισμών μεταξύ τους χρησιμοποιείται το ΜΕΓΕΘΟΣ του σεισμού, που είναι το μέτρο με το οποίο προσδιορίζεται το πόσο μεγάλος είναι ένας σεισμός και εμμέσως πόση ενέργεια ελευθερώνεται κατά το σεισμό αυτό. Το μέγεθος επινοήθηκε από τον καθηγητή C.F. RICHTER το 1935 και υπολογίζεται από το μέγιστο πλάτος της καταγραφής ενός ειδικά για το σκοπό αυτό τοποθετημένου όργανου, που λέγεται σειсмоγράφος.

Ο σειсмоγράφος καταγράφει και μεγενθύνει τις σεισμικές κινήσεις του εδάφους στη θέση που βρίσκεται, σε συνάρτηση με το χρόνο. Το μέγεθος που μ' αυτό τον τρόπο προσδιορίζουμε και είναι παράμετρος του σεισμού στην εστία του, μας δηλώνει πόσο μεγάλος είναι ένας σεισμός και όχι το πόσο καταστρεπτικός μπορεί να είναι στη μία ή στην άλλη περιοχή.

Επίσης ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό που προσδιορίζει ένα σεισμό είναι η ΕΝΤΑΣΗ του. Η ένταση του σεισμού μας προσδιορίζει το μέγεθος των ζημιών που ο σεισμός προκάλεσε πάνω στις ανθρώπινες κατασκευές, τις αλλαγές που επέφερε στην επιφάνεια του φλοιού της γης και την αισθητότητα της δόνησης από τον άνθρωπο και τα ζώα. Έχουν επισημανθεί διάφορες κλίμακες Έντασης. Στη χώρα μας τελευταία χρησιμοποιείται η τροποποιημένη κλίμακα Mercalli και σύμφωνα μ' αυτήν οι Εντάσεις χαρακτηρίζονται με τους λατινικούς αριθμούς I έως XII και περιλαμβάνουν όλο το φάσμα των αποτελεσμάτων που μπορεί να έχει ένας σεισμός. Συγκεκριμένα, σεισμός ΕΝΤΑΣΗΣ I είναι μη αισθητός από τον άνθρωπο, ενώ σεισμός ΕΝΤΑΣΗΣ XII αντιστοιχεί σε σχεδόν ολική καταστροφή, μεγάλες μάζες από βράχους μετακινούνται, το οριζόντιο επίπεδο και η γραμμή του οριζόντα παραμορφώνονται και αντικείμενα εκσφενδονίζονται στον αέρα.

Το θέμα της Σεισμικής Έντασης σή-

μερα είναι πολύ αμφιλεγόμενο γιατί η Ένταση εκτιμάται και από υποκειμενικούς παράγοντες. Παρ' όλα αυτά όμως δεν έχει βρεθεί μέχρι σήμερα κάποια άλλη παράμετρος που να μπορεί να υποκαταστήσει την Ένταση για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων.

3. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

Οι σεισμικές δονήσεις, όπως είναι γνωστό, επηρεάζουν τις κατασκευές. Ο σεισμός προκαλεί διέγερση της κατασκευής και αυτή ανταποκρίνεται στη διέγερση. Η διέγερση αυτή είναι ένα αρκετά πολύπλοκο πρόβλημα, το οποίο είναι δύσκολο να εισαχθεί στους υπολογισμούς, όπως ακριβώς συμβαίνει στην πραγματικότητα. Αυτό οφείλεται στο ότι δεν είναι κατ' αρχήν γνωστή η ίδια η διέγερση. Για το λόγο αυτό οι Αντισεισμικοί Κανονισμοί που διέπουν τον τρόπο μελέτης και δόμησης των κατασκευών, επιδιώκουν θεσπίζοντας ορισμένους όρους, κανόνες αλλά και περιορισμούς, να εξασφαλίζουν κατασκευές που να είναι ΑΣΦΑΛΕΙΣ και που να μπορούν να συνεχίζουν να λειτουργούν με ή χωρίς ζημιές για ορισμένης Έντασης σεισμούς, ενώ να μη καταρρέουν ακόμη και σε πολύ μεγάλους σεισμούς.

Δηλαδή κάθε κατασκευή πρέπει να είναι ικανή να δέχεται χωρίς καμία βλάβη μικρούς σεισμούς, να αποκρίνεται χωρίς βλάβη σε φέροντα στοιχεία (κολώνες, δοκάρια) και με βλάβη σε δευτερεύοντα (σοβάδες, τοίχους), σε μέσους σεισμούς και τέλος να μην καταρρέει σε πολύ ισχυρό σεισμό που αναμένεται να πλήξει την κατασκευή μία φορά κατά τη διάρκεια της ζωής της.

Οι πιο πάνω απαιτήσεις πρέπει να καλύπτονται για τις συνηθισμένες κατασκευές, ενώ για ορισμένες ειδικές κατασκευές κρίσιμων λειτουργιών (π.χ.

Νοσοκομεία, Πυροσβεστικοί σταθμοί, Φράγματα) πρέπει να επιτυγχάνεται αυξημένη ασφάλεια, γιατί οι επιπτώσεις μιας ζημιάς σε μία ειδική τέτοια κατασκευή, είναι απείρως μεγαλύτερες και σοβαρότερες.

4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Οι σεισμικές δονήσεις προκαλούσαν από την αρχαιότητα δέος και φόβο στον άνθρωπο.

Τα ίδια συναισθήματα προκαλούν οι σεισμοί και σήμερα, γιατί ο άνθρωπος είναι ο δέκτης των συνεπειών, των επιπτώσεων του σεισμού στην επιφάνεια του εδάφους, τη θάλασσα και τις κατασκευές. Ο φόβος που αισθάνεται ο άνθρωπος αλλά και οι επιπτώσεις που έχει διαπιστώσει ότι έχει ο σεισμός στις κατασκευές μέσα στις οποίες ζει, εργάζεται και κινείται, τον οδηγούν στο να θέλει να τρέξει ασυμπίσθητα προς το ύπαιθρο μόλις αισθανθεί ένα σεισμό.

Ο φόβος αυτό μπορεί να μετατραπεί σε πανικό (πήδημα από μπαλκόνια, καρδιακές προσβολές κ.λ.π.) όταν ο άνθρωπος αισθάνεται «εγκλωβισμένος» μέσα σε μία σύγχρονη πολυκατοικία στη πόλη, από όπου δεν βλέπει εύκολη τη διαφυγή του στο ύπαιθρο.

Επειδή λοιπόν ο κάτοικος της Πόλης δεν μπορεί απλά και ενστικτωδώς να αντιδράσει σωστά στο φαινόμενο, οφείλει να έχει γνώση και παιδεία πάνω στο θέμα.

Αντίθετα, αν κάποιος δεν έχει συφιλιωθεί με την ιδέα ότι θα αιστανθεί κάποτε κάποιο σεισμό και δεν έχει εκπαιδευθεί στο να αντιδρά σωστά σχεδόν ενστικτωδώς, μπορεί να αιστανθεί πανικό και να κινδυνεύσει περισσότερο από τις σπασμωδικές ενέργειες της στιγμής παρά από τις άμεσες επιπτώσεις του σεισμού. Μείωση των επιπτώσεων του σεισμού μπορούμε να πετύχουμε μόνο με τη σωστή και υπεύθυνη ενημέρωση και εκπαίδευση του πληθυσμού, εκτός βέβαια από την απαραίτητη προϋπόθεση ύπαρξης αντισεισμικών κατασκευών.

Η εκπαίδευση του πληθυσμού σε χώρες με συχνά ισχυρούς σεισμούς, με πρωτεύουσα θέση την Ιαπωνία, έχει αποδώσει άριστα αποτελέσματα και έχει οδηγήσει σε σημαντική μείωση των ανθρώπινων θυμάτων από τους σεισμούς.

1. Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (1985): «Κτηριοδομικός Αντισεισμικός Κανονισμός».
2. Καρύδης Π.: «Στοιχεία Αντισεισμικής Τεχνολογίας».
3. National Academy Press (1982): "The central Greece Earthquakes of February-March 1981"
4. Γαλανόπουλος Α.: «Στοιχεία σεισμολογίας και Φυσικής του εσωτερικού της γης».
5. Παπαζάχος Β.: «Εισαγωγή στη σεισμολογία».

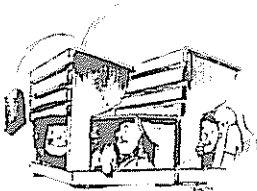
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Από τον Οργανισμό Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ) μας πληροφορήσαν πως ένα από τα 60 Προγράμματα Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.) είναι και το σχέδιο «Ξενοκράτης» που αφορά ειδικά τους σεισμούς και την αντιμετώπισή τους.

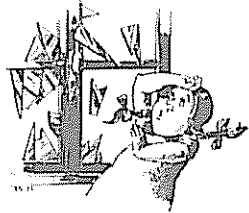
Το σχέδιο αυτό προβλέπει αναλυτικές οδηγίες για την κινητοποίηση του κρατικού μηχανισμού σε επίπεδο τοπικό, νομαρχιακό, ευρύτερης περιφέρειας και επικράτειας, ανάλογα με την έκταση και το είδος των αναγκών που θα προκύψουν από μια σεισμική δόνηση.

Πέρα από την αντιμετώπιση, όμως, γίνεται και προσπάθεια για την ενημέρωση του κοινού με φυλλάδια, αφίσσες, κλπ. έντυπο υλικό, που μοιράζεται στα σχολεία, κλπ., ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες κατάλληλες για την ψύχραιμη, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση του φαινομένου από τους πολίτες και την αποφυγή του πανικού, που συνήθως είναι και η αιτία πολλών από τις καταστροφές, που ακολουθούν ένα σεισμό (πυρκαγιές, κλπ.).

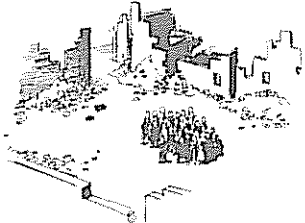
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ

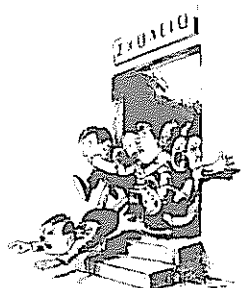
Μείνετε κάτω από τα θύανα

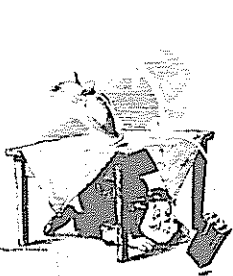
Μην πληρωάζετε στα παραθύρια

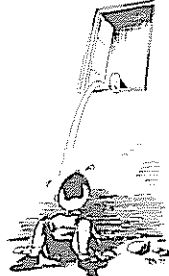
Μείνετε μακριά από γραμμοστάθια

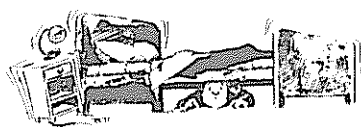
Μην τρέξετε όλα μαζί προς την εξόδο

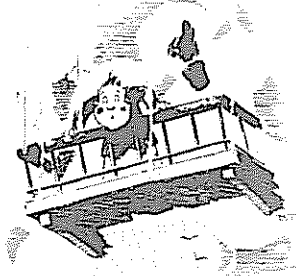
Μείνετε κάτω από ένα τραπέζι

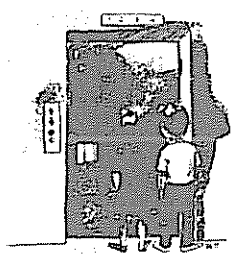
Μην σηδείτε από τα παραθύρια

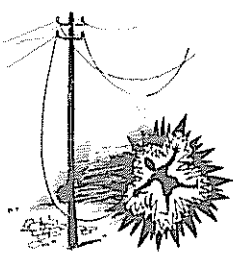
Μείνετε κάτω από τα κρεβάτια

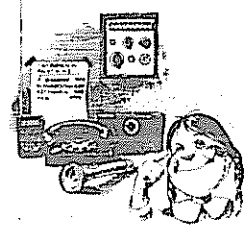
Μην θγαίνετε στα μπαλκόνια

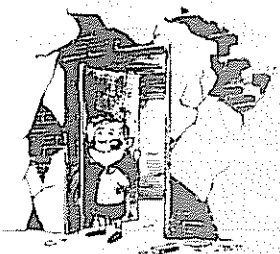
Μην χρησιμοποιείτε το ασανσέρ

Μην αγγίζετε πεσμένα καλώδια

Θυμίστραυ... Φωνά γενικά διακόπτετ τηλέφωνο

Σταθείτε κάτω από την κάτω εκκενρωτική πόρτα

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ

ΚΑΜΜΙΑ ΑΛΛΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΣΑΣ
ΔΕΝ ΔΙΝΕΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΤΟΚΟ*

ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ ΕΧΟΥΝ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΕΠΙ- ΤΟΚΙΟ, 19%

Τα ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ, αξίας 1.000.000 δρχ. και άνω, έχουν επιτόκιο 19% το χρόνο. Τα ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ αξίας 5.000 έως 995.000 δρχ., έχουν επιτόκιο 18% το χρόνο.

Καμία άλλη τοποθέτηση χρημάτων για ποσά από ένα εκατομμύριο και άνω και για ένα χρόνο, δεν έχει μεγαλύτερο επιτόκιο.

ΕΙΝΑΙ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΑ

Η αγορά και οι τόκοι των ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΕΤΒΑ δεν υπόκεινται σε καμία απολύτως φορολογία. Το περιουσιακό στοιχείο που προκύπτει από την απόκτησή τους δεν αποτελεί τεκμήριο.

ΕΙΝΑΙ ΑΝΩΝΥΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ- ΒΙΒΑΣΙΜΑ

Τα ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ είναι ανώνυμα. Αυτό σημαίνει ότι μπορείτε να τα μεταβιβάσε-

τε σε όποιον θέλετε, όποτε θέλετε, χωρίς κανένα κόστος ή διαδικασία.

ΕΞΑΡΓΥΡΩΝΟΝΤΑΙ ΕΥΚΟΛΑ

Όταν αγοράζετε ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ, είναι σα να έχετε τα χρήματά σας στην τσέπη. Γιατί τα ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ εξαργυρώνονται εύκολα στα καταστήματα της ΕΤΒΑ, στο Χρηματιστήριο και σε όλες τις συνεργαζόμενες τράπεζες.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΕΤΒΑ

Τα ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ έχουν ετήσια διάρκεια με σταθερό επιτόκιο. Μετά την πρώτη λήξη έχετε τη δυνατότητα μέχρι και 4 ακόμη ετησίων ανανεώσεων. Οι ανανεώσεις μπορούν να γίνουν αυτόματα, με το επιτόκιο που ισχύει τη στιγμή της ανανέωσης και το οποίο παραμένει σταθερό σε όλη τη διάρκειά της.

Μετά από κάθε ανανέωση, αν οι τόκοι δεν εισπραχθούν, κεφαλαιοποιούνται και ανατοκίζονται. Έτσι π.χ. το 1.000.000 δρχ. με

ετήσιο επιτόκιο 19%, σε 2 χρόνια θα γίνει δρχ. 1.416.100 και σε 5 χρόνια δρχ. 2.386.353.

ΔΩΡΕΑΝ ΦΥΛΑΞΗ

Η ΕΤΒΑ αναλαμβάνει να φυλάξει τα ομόλογά σας στα θησαυροφυλάκιά της, εντελώς δωρεάν.

ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΑΓΟΡΑΣΕ- ΤΕ ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ

Σε όλα τα καταστήματα της ΕΤΒΑ, στο Χρηματιστήριο, στην Ελληνική Εταιρία Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου (Αμερικής 5) και στα καταστήματα των Τραπεζών: Εμπορική, Ιονική, Τράπεζα Πίστωσης, Τράπεζα Εργασίας, Citibank και Τράπεζα Μακεδονίας και Θράκης.

Εκδίδονται και πωλούνται από 23 έως την τελευταία εργάσιμη ημέρα κάθε μήνα.

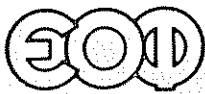
ΟΜΟΛΟΓΑ ΕΤΒΑ

Η ΣΙΓΟΥΡΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ
ΜΕ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΕΠΙΤΟΚΙΟ.

* για ποσά από ένα εκατομμύριο και άνω και για ένα χρόνο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ

Η μόνη επιτρεπτή οικονομία στις δαπάνες
για το φάρμακο είναι εκείνη που έχει ευεργετική επίδραση
πρωτ' απ' όλα στην υγεία.

Βουλης 4
10562
Αθήνα

Γ. ΠΡΟΓΟΥΛΑΚΗΣ

Δώρα με Style

MIX. ΒΟΔΑ 156. ΤΗΛ: 86 29 551

Εργαστήριο Αργυροχόιας & Λαϊκής Τέχνης * Χειροποίητα

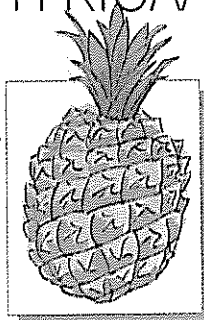
SLIMMER®

ΓΙΑ ΣΙΓΟΥΡΟ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΟ ΑΔΥΝΑΤΙΣΜΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΚΙΟΛΑΣ ΜΕΡΑ.

SLIMMER - ΝΑΤΟΥΡΑΛ

**ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ SLIMMER;
ΕΙΝΑΙ Ο ΠΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ
ΤΡΟΠΟΣ ΑΔΥΝΑΤΙΣΜΑΤΟΣ.**

Το SLIMMER είναι ένα φυσικό, πλήρες σε θρεπτική αξία, νόστιμο και χορταστικό διαιτητικό προϊόν. Διαλύεται στιγμιαία σ' ένα ποτήρι γάλα ή χυμό και παρέχει στον οργανισμό όλα τα απαραίτητα θρεπτικά συστατικά ενώ αδυνατίζει. Το SLIMMER αντικαθιστά έτσι το γεύμα με τρόπο υγιεινό αλλά και πολύ «φτωχό» σε θερμίδες. Αποτέλεσμα; **Γρήγορο και υγιεινό αδυνάτισμα!** Από την πρώτη κιόλας μέρα!

διαλέξτε:
**ΠΛΗΡΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
SLIMMER:** Αντικατάσταση όλων των γευμάτων με 5 γεύματα SLIMMER ημερησίως. Διάρκεια του προγράμματος: Ανάλογα με την επιθυμητή απώλεια βάρους.

**ΕΛΑΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
SLIMMER:** Παίρνετε 3 γεύματα SLIMMER ημερησίως και ένα κανονικό.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ SLIMMER: Για να μην ξαναπάρτε ποτέ τα κιλά που χάσατε ή για να διατηρήσετε το βάρος σας σταθερό.

**ΙΣΩΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΙ ΑΛΛΑ
ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.
ΤΟ SLIMMER ΟΜΩΣ...**

Είναι μοναδικό στο είδος του! Γιατί είναι το αποτέλεσμα εκτεταμένων ερευνών Αμερικανών επιστημόνων και η μεγάλη του επιτυχία έγκειται στο ότι ενώ εξασφαλίζει γρήγορα θεαματικά αποτελέσματα παρέχει στον οργανισμό **όλα τα απαραίτητα θρεπτικά συστατικά για άριστη φυσική κατάσταση και υγεία.**

**ΕΥΚΟΛΟ! ΦΥΣΙΚΟ!
ΧΟΡΤΑΣΤΙΚΟ!**

Πανεύκολο στη χρήση του. Το παίρνετε οπουδήποτε: **Στο σπίτι, στο γραφείο, στο ταξίδι.** Δεν χρειάζεται να μετράτε θερμίδες. (Το SLIMMER τις έχει υπολογίσει για σας.) Απλώς διαλύετε μία δόση SLIMMER σε χυμό χωρίς ζάχαρη ή σε γάλα ημιαποβουτυρωμένο ή ακόμα και σε γιαούρτι με χαμηλά λιπαρά. Έχετε έτσι ένα γεύμα με **υπέροχη γεύση και φυσικό άρωμα** ανανά γεμάτο από πρωτεΐνες, βιταμίνες, μέταλλα, μείον τις περισσευ θερμίδες. Και το κυριότερο: **Με το SLIMMER αδυνατίζετε χωρίς να πεινάτε!**

**ΔΙΑΛΕΓΤΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SLIMMER.**

Ανάλογα με το τι σας ταιριάζει περισσότερο

σιγούρο το κέφι και η ζωντάνια που χαρίζει ένα λεπτό, υγιές σώμα!

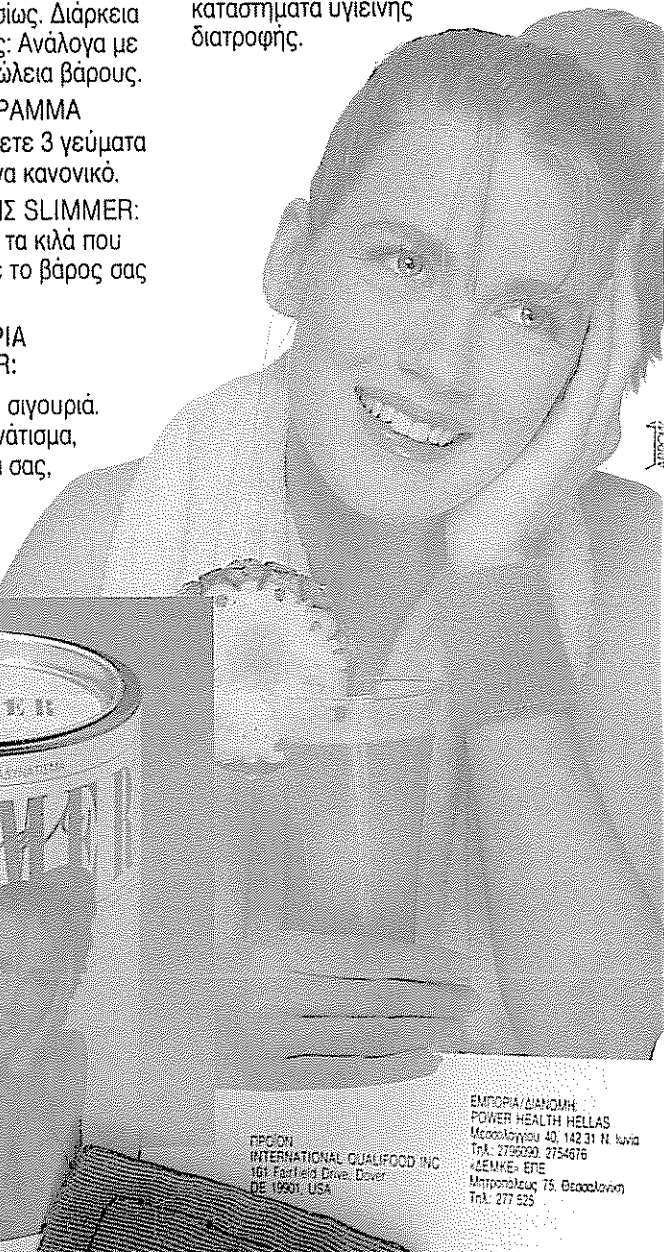
**ΖΗΤΗΣΤΕ SLIMMER...
ΚΑΙ ΜΕ ΓΕΙΑ ΤΟ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΣΑΣ ΣΩΜΑ!**

Θα το βρείτε στα φαρμακεία και στα καταστήματα υγιεινής διατροφής.

**ΜΕ ΤΗ ΣΙΓΟΥΡΙΑ
ΤΟΥ SLIMMER:**

Ναι. Με το SLIMMER έχετε σιγουριά. Σίγουρο (και γρήγορο!) αδυνάτισμα, σιγουριά για την υγεία σας,

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ
ΜΕ ΑΤΟΜΙΚΟ ΠΙΝΑΚΑ ΒΑΡΟΥΣ
ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΚΟΥΤΙ.

ΠΡΟΪΟΝ
INTERNATIONAL QUALIFOOD INC
101 Fairfield Drive, Dover
DE 19901, USA

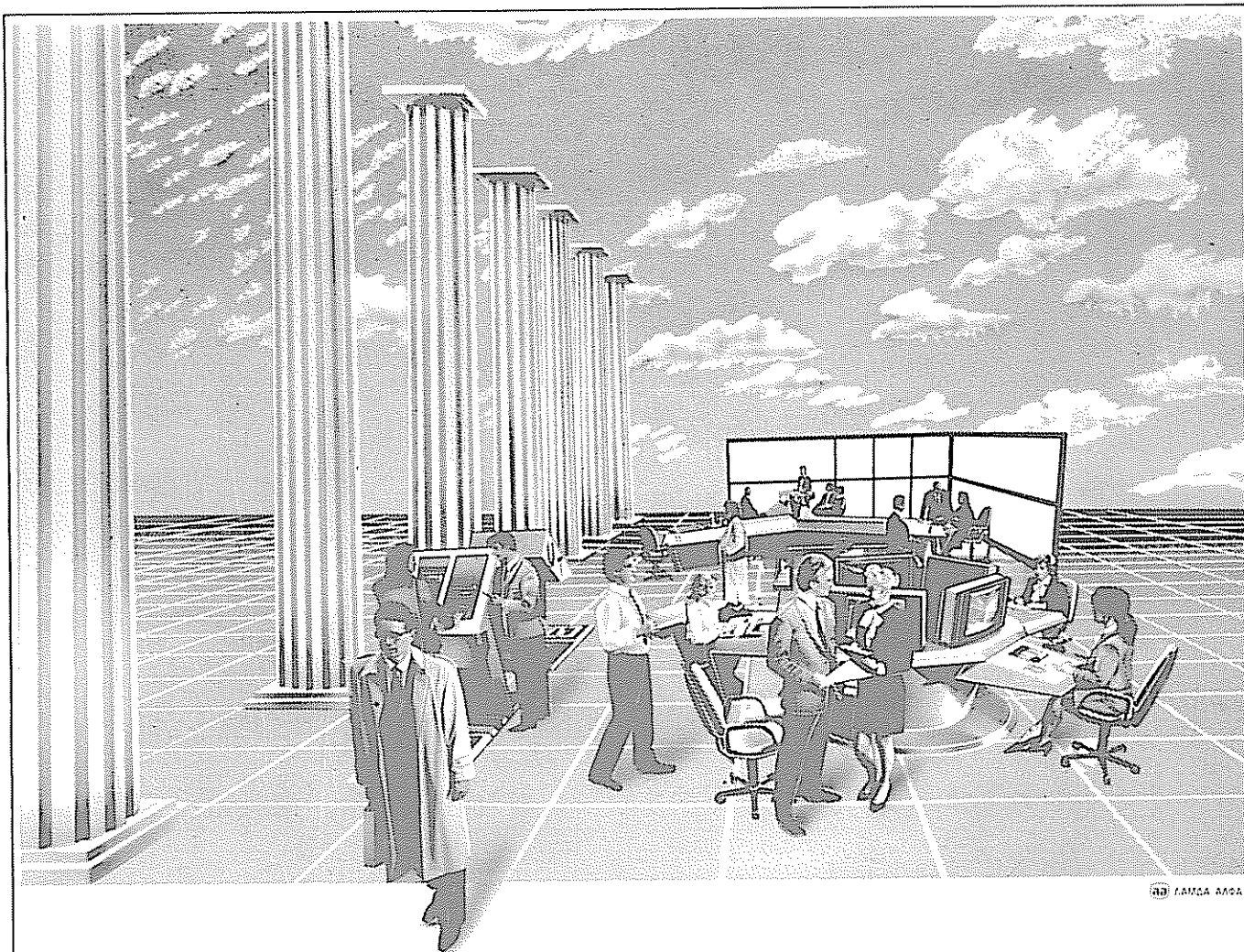
ΕΜΠΟΡΙΑ/ΔΙΑΝΟΜΗ
POWER HEALTH HELLAS
Μεσογείων 40, 142 31 Ν. Λυβιά
Τηλ: 2756290, 2754676
«SLIMMER» ΕΠΙΕ
Μητροπόλεως 75, Θεσσαλονίκη
Τηλ: 277 525

Η εταιρία των πέντε ηπείρων

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

10

Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ

Ελάτε στον κόσμο της μεγαλύτερης Ελληνικής Τράπεζας. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Μεγάλη και σύγχρονη. Βρίσκεται ανάμεσα στις 100 μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου. Εδώ και 147 χρόνια, πρωτοπορεί σε κάθε μορφή τραπεζικής δραστηριότητας. Δημιουργεί τον κόσμο του αύριο.

Με την κοινωνική προσφορά της στο Έθνος, το κύρος της, το ανθρώπινο δυναμικό της, τη σιγουριά που προσφέρει, την προσπάθειά της να παραμείνει ανθρώπινη παρά το μέγεθός της, κέρδισε την εμπιστοσύνη 6.000.000 Ελλήνων που συναλλάσσονται μαζί της.

Τα 500 καταστήματα στην Ελλάδα, τα 55 στο εξωτερικό και η συνεργασία με χιλιάδες ξένες τράπεζες στις 5 ηπείρους, της επιτρέπουν να καλύπτει δυναμικά τον εθνικό και διεθνή χώρο. Είναι η ΕΘΝΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

Σήμερα, στο μεταίχμιο του 21ου αιώνα, πανέτοιμη να αξιοποιήσει κάθε εξέλιξη της σύγχρονης τεχνολογίας στις τραπεζικές εργασίες και να στηρίξει, όπως πάντα, την οικονομική ανάπτυξη του τόπου μας, η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ δεν είναι μόνο ένας ισχυρός Τραπεζικός Οργανισμός. Είναι η ΕΘΝΙΚΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Μεγάλη και σύγχρονη. Βρίσκεται ανάμεσα στις 100 μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου.